

HRVATSKI VOJNIK

Sretan Božić !

INTERVIEW

ANKICA TUĐMAN

Spasimo djeca Hrvatske

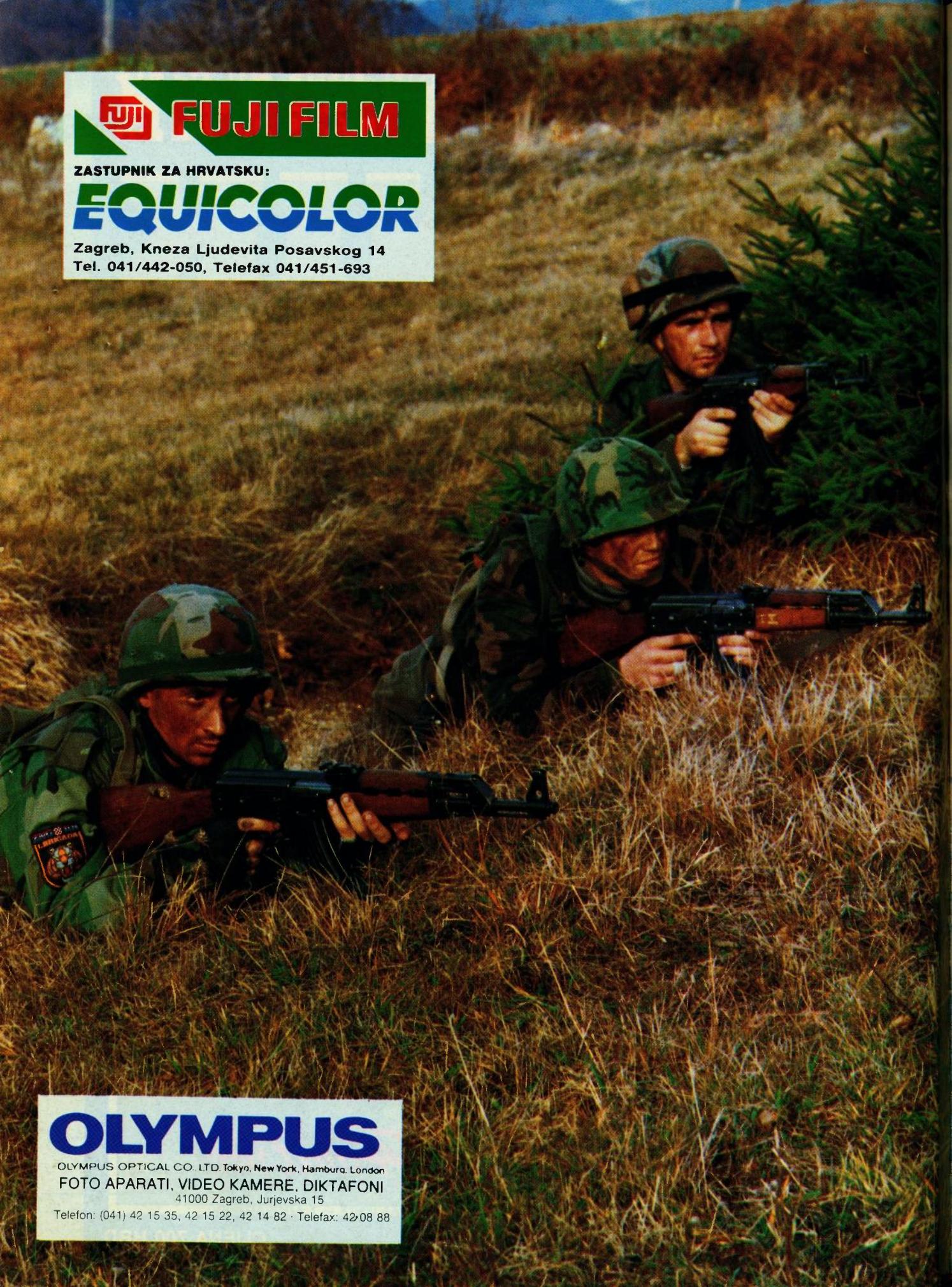

FUJIFILM

ZASTUPNIK ZA HRVATSKU:

EQUICOLOR

Zagreb, Kneza Ljudevit Posavskog 14
Tel. 041/442-050, Telefax 041/451-693

OLYMPUS

OLYMPUS OPTICAL CO. LTD. Tokyo, New York, Hamburg, London

FOTO APARATI, VIDEO KAMERE, DIKTAFONI

41000 Zagreb, Jurjevska 15

Tel: (041) 42 15 35, 42 15 22, 42 14 82 · Telefax: 42 08 88

HRVATSKI VOJNIK

GLASILO MINISTARSTVA
OBRANE REPUBLIKE
HRVATSKE

Odgovorni urednik:
brigadir Ivan Tolj

Glavni urednik:
pukovnik Krunoslav Matešić

Zamjenik glavnog urednika:
Bože Šimleša

Uređuje kolegij uredništva: **Tihomir Bajtek** (vojna tehnika, desk), **Željko Hanich** (HRZ), **Dejan Frigelj** (HRM), **Mirjana Kuretić** (ustroj i postrojbe HV), **Andelka Mustapić** (kultura i feltonistika), **Alojz Boršić** (fotografija), **Mate Kovacević**, **Zarko Taras** (lekture), **Siniša Halužan**, **Tomislav Lacković**, **Neven Valent Hribar** (reporteri), **Marina Pavičić** (marketing), **Marina Šego** (tajnica).

Grafički urednici:
Svebor Labura
Mirko Stojic

Adresa: Zvonimirova 12, Zagreb
Telefoni: 46 80 41, 46 79 56
Fax: 45 18 52

Godišnja pretplata 18.200 HRD
Polugodišnja pretplata 9.100 HRD

Sve promjene tiraže slati na Vjesnik Tuzemna prodaja Slavonska avenija 4 brzoglas 341-256 ili na MARKETING Hrvatskog vojnika brzoglas 467-291; brzoglas i dalekomnoživač 451-852.

Pretplata za tuzemstvo uplaćuje se u korist:
PODUZEĆE »TISAK«, ZAGREB (za pretplatu na »Hrvatski vojnik«) br. rn. 30101-601-24095

Pretplata za inozemstvo uplaćuje se u korist:
ZAGREBAČKA BANKA — ZA PODUZEĆE »TISAK« (za pretplatu na »Hrvatski vojnik«) br. rn. 30101-620-16-25731-3281060.

Cijena polugodišnje pretplate:
Njemačka 54 DEM, Austrija 360 ATS,
Kanada 42 CAD, (zrakoplovom 82,95),
Australija 48 AUD, (zrakoplovom 106,50), SAD 42 USD, (zrakoplovom 76,45), Švicarska 48 CHF, Nizozemska 60 NLG, Francuska 216 FRF,
Švedska 216 SEK, Belgija 1080 BEF,
Danska 216 DKK, Velika Britanija 20 GBP, Slovenija 1800 SLT, Italija 39600 ITL, Norveška 212 NOK
Rukopise i materijale ne vraćamo

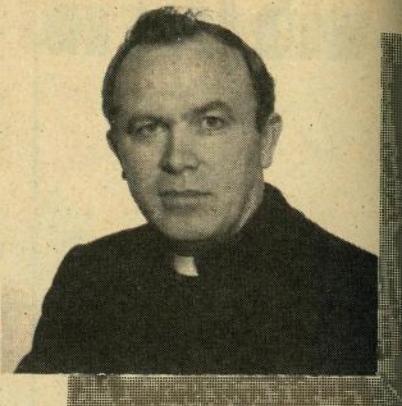
ustroj hrvatske vojske	4
Radost, mir, ljubav	5
Visokim časnicima nove dužnosti	5
Spomenice domovinskog rata	5
Povratak hrvatske vojničke odore	6
Novačenje	8
Znanje za podršku borbenim postrojbama	9
aktualnosti	10
Ljudi koji misle na nas	14
Slavonski prkosni ratnici	15
Tu se obranila Hrvatska	17
Prva obljetnica 142. drniške	18
Nezaustavljive »Vidre«	19
»Šumski duhovi« u dvorcu grofa Erdödy	
dossier	20
Zapad ne može biti Istok	21
I dalje ćemo voditi razumno politiku	23
Demografska slika	25
Ratni pothvati hrvatskih branitelja	27
Ne smijemo zaboraviti	
u žarištu	28
Knjiga objave	30
Vizija budućnosti	
vojna tehnika	31
Nebeska iluzija	34
Ultimax 100	39
Istina nasuprot senzacionalizmu	40
Sustav madžarske obrane	42
Najbolji među najboljima	46
Male tajne moćnog diva	48
Balističko povećalo	50
Indijska tenkovska doktrina	52
Ritam rata	54
Vatrema lopta	55
Ostraguša	
magazin	56
Šminka	57
Naš Goran	58
Vojnik pred Isusovim rođenjem	59
Husarski konjanik	60
Carolije glumice Marije	61
Prirodnji prsnii prijatelj	62
Christopher Columbo — Otkriće	63
Bon Jovi — idealan dar	64
Sin iz uskočkog gniazda	66
Križaljka	

**HRVATSKI
VOJNIK**

**LIST
NEPOBJEDIVIH!**

RADOST, MIR, LJUBAV

Msgr. Juraj Jezerinac, ravnatelj dušobrižništva u Hrvatskoj vojski:

Dragi hrvatski branitelji,

Božić je blagan radost, ljubavi i mira, blagdan darivanja. To je i razlog zašto vam pišem. Želim vas jednostavno pozdraviti i poželjeti u ovim božićnim danima obilje mira, radosti, bez obzira gdje se u ovom trenutku nalazite, da li kod kuće, u vojski, na prvim linijama obrane drage nam Domovine ili možda u bolnici.

Mnogi su se nadali da ćemo ovoga Božića biti mirenji, da rata viće neće biti. Nažalost, rat još uvijek traje svom žestinom, posebno u Bosni i Hercegovini kao i u nekim dijelovima Hrvatske. On ostavlja iza sebe pustoš, prazninu, krv, dim, rane kako tjelesne tako i duševne.

U danima Došašća slušali smo kao vjernici riječi proroka služeći se slikama tame i svjetla, noći i dana, u želji da nam na jednostavan i ljudima shvatljiv način protumači neke pojave ljudi te vremena u kojem su živjeli. Bilo je to doba ratova, zbjegova ljudi koji su napuštali vlastita ognjišta.

Za sve nas važno je znati da je svaki rat djelo tame, mraka, posljedica grijeha. Kakvo je srce, takav je i čovjek.

Ovaj rat kao da nadmašuje sve dosadašnje. Ne samo stoga što vrši etničko čišćenje nego i zbog zlodjela kakva se ne pamte. Što reći o ovom ratu?

Prije toga čujmo što je o ratu i ratovanju još u 4. st. napisao stari pisac: »Kada bi ljudi štovali jednoga Boga, ne bi bilo razdora među ljudima, ni rata, jer bi ljudi znali da su sinovi jednoga Boga. Kako su vezani nepovredivim vezom božanskoga srodstva ne bi bilo zasjeda, jer bi znali kakve kazne priprema Bog ubojicama ljudskih duša. Ne bi bilo otimačine niti ikakva zla na zemlji. Kako bi bio divan život na zemlji kada bi se po cijelom svijetu udomila blagost, ljubav, mir, pravda, vjera. Ne bi trebalo tamnica niti straha od kazni, jer je božanski zakon kadar odgojiti ljudsko srce«. Tako kaže taj stari pisac.

Gdje su počeci ovoga rata? Nije li sadašnji rat došao kao posljedica zanemarenih duhovnih vrijednosti o kojima govori gore spomenuti stari pisac. Dovoljno je spomenuti iskustva ljudi pa i djece koja su sve do nedavno bila šikanirana samo zato što su bili vjernici. Odraslima se pripisivala politička ne-podobnost. Komunizam je išao za tim da uništi u korijenu vjeru u dušama ljudi. Krista se proglašavalo mitskom osobom, a nauk Crkve kao zastarjeli, kao nešto što je nedostojno čovjeka. Božje zapovijedi proglašavane su nesuvremenim.

A komunizam je našao najbolje tlo u Srbiji.

Mnogi porušeni gradovi i popaljena sela samo su vanjski znakovi onoga što se prije toga dogodilo u dušama ljudi. U čovjeku je bio najprije mrak, tama, zlo. Mrak nikada ne donosi svjetlo. Mržnja nikada ne rada ljubavlju. »Ako slijepac slijepca vodi, obojica će pasti u jamu«, veli Isus. Ako se isključi Bog iz života ljudi, ako nam Božje zapovijedi nisu svetinja, ako nam naša savjest nije mjerilo, što onda možemo očekivati?

Što je nama činiti? Što nam poručuje blagdan Božića? Hrvatski pjesnik Matoš je rekao da se Bog udomio među na-

ma kako bi naši domovi postali Božja obitavališta i klice: »Sa-mo Bog može prebivati u ljudskom srcu. U našem se, dakle, srcu Bog može nastaniti, udomitit.«

Božić je ne samo blagdan prošlosti koji nas podsjeća na Isusovo rođenje, nego i blagdan sadašnjosti kada se želi nastaniti, »ponovno roditi« u nama.

Netko je rekao da se Krist uzalud rodio na zemlji ako se nije rodio u našem srcu.

Potrebno je, drugim riječima, naše obraćanje, odvraćanje od zla a prianjanje uz dobro. Potrebna nam je moralna obnova. Nije potrebno puno filozofirati. Dovoljno je zapitati se kakav sam u sebi i prema onima koji me okružuju. Osjetit ćemo odmah gdje »šepamo«, a gdje dobro stojimo.

Ne postoje samo materijalne ruševine, nego i duhovne zablude u ljudskim mislima i savjestima (kard. Kuharic). Potrebno je ponovno otkriti duhovne vrijednosti koje su bile potiskivane. Potrebno je svakodnevno potvrđivati i životom svjedočiti da su isplativi poštjenje, istinoljubivost, samoprijekor, solidarnost, spremnost na najveće žrtve. Da toga nije bilo u ovom ratu, Hrvatska ne bi bila ono što ona sada jest. Da hrvatski branitelji nisu bili takvi, ne bismo bili slobodni. Potrebna nam je visoka stručnost ali isto tako i veliki moral. Potrebna nam je vjera u Boga i život po njoj.

Krunica koja je postala simbol hrvatskoga vojnika, neka nam bude stvarni znak naše vjere i ljubavi prema Majci Mariji i naše ljubavi prema Bogu. Nedostojno je da vojnik nosi krunicu oko vrata i u isto vrijeme psuje. Time gazi i prezire ne samo tu svetinju hrvatskog vojnika nego i samoga Boga. Neka ta krunica bude znakom časti i poštjenja u prošlosti. Sve to, dakle, spada u program naše hrvatske obnove, a osobito u program moralne obnove hrvatskih branitelja.

Duhovna i moralna obnova obveza je svakog čovjeka, i vojnika takoder.

Rimski pjesnik Horacije davno je rekao da bez velikoga truda život ne da ništa čovjeku, a apostol Pavao nalazi u tome pomoći kada kaže: »Sve mogu u onome koji nas jača« (Fil 4, 13).

Vojnički život traži od čovjeka žrtvu i odricanja, poneki put i nadljudske. Ono što je na prvi pogled nemoguće, s Božjom pomoći je moguće. To su pokazali mnogi naši branitelji u teškim trenucima koje su doživljavali. Znali su tješiti svoje najmilije, poput mladog slijepog hrvatskog branitelja: »Ne plači ženo što sam bez očiju. Zahvalimo dragom Bogu što sam još na životu i što je naša Hrvatska slobodna.«

Ako se svatko od nas ne bude trudio oko vlastite moralne obnove, bit ćemo u opasnosti da podlegnemo napasti da na zlo uzvratimo zlom, na mržnju mržnjom, da se spustimo na razinu napadača, da izgubimo i slobodu i plemenitost duha, da zaboravimo na svoju duhovnu, evandeosku i kulturnu baštinu. Bio bi to tada naš najveći poraz.

U tim mislima i željama čestitam svima porođenje Isusovo da nam Novorođeni svima udijeli mir, te da iduću proslavu blagdana rođenja Isusovog svih doživite u krugu svoje drage obitelji, da do toga dana zanijeme topovi, da se sve oružje pretvoriti u oruđe i traktore kojima ćemo obradivati naša polja i naše njive...

VISOKIM ČASNICIMA NOVE DUŽNOSTI

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman donio je Odluku o razrješenjima i imenovanjima za 28 visokih časnika Hrvatske vojske koja glasi:

General-bojnik **Josip (Adamov) Lucić** razrješava se dužnosti pomoćnika ministra obrane Republike Hrvatske i načelnika Personalne uprave i imenuje se za glavnog inspektora Hrvatske vojske u Glavnoj inspekcijskoj obrani.

Brigadir **Stjepan (Brankov) Adanić** imenuje se za pomoćnika ministra obrane za civilni sektor.

Brigadir **Miljenko (Blage) Crnjac** razrješava se dužnosti inspektora u Glavnoj inspekcijskoj obrani i imenuje se za pomoćnika ministra obrane i načelnika Personalne uprave Ministarstva obrane.

Bojnik **Branko (Brankov) Primužak** imenuje se za zamjenika načelnika Personalne uprave Ministarstva obrane.

Pukovnik **Miroslav (Petrov) Medimorec** imenuje se za načelnika Sigurnosno-informativne službe Ministarstva obrane.

Kapetan bojnog broda **Davor-Lošo (Mirko) Domazet** razrješava se dužnosti znanstvenog suradnika u Odjelu za uporabu Hrvatske vojske u Upravi za strateška istraživanja Glavnog stožera Hrvatske vojske i imenuje se za načelnika Obavještajne uprave u Glavnom stožeru Hrvatske vojske.

General-bojnik **Petar (Ivanov) Stipetić** razrješava se dužnosti zapovjednika svih postrojbi Hrvatske vojske na slavonskom bojištu i imenuje za zapovjednika Operativne zone Zagreb.

Brigadir **Duro (Stjepanov) Dečak** razrješava se dužnosti zamjenika načelnika Glavnog stožera Hrvatske vojske za KoV i imenuje za zapovjednika Operativne zone Osijek.

Brigadir **Izidor (Tomin) Češnjar** razrješava se dužnosti zapovjednika Operativne zone Karlovac i imenuje za zapovjednika Operativne zone Gospic.

Brigadir **Ante (Milana) Gotovina** imenuje se za zapovjednika Operativne zone Split.

General-bojnik **Nojko (Josin) Marinović** imenuje se za zapovjednika Južnog sektora Operativne zone Split.

Brigadir **Ivan (Martinov) Tonković** razrješava se dužnosti načelnika Uprave za video Glavnog stožera Hrvatske vojske i imenuje za zapovjednika slavonskog bojišta.

Brigadir **Vinko (Vinkov) Štefanek** razrješava se dužnosti zapovjednika Operativne grupe Istočna Posavina u Operativnoj zoni Osijek i imenuje za načelnika stožera u Operativnoj zoni Zagreb.

Brigadir **Josip (Dragutinov) Černi** razrješava se dužnosti načelnika štaba i zamjenika zapovjednika Operativne zone Osijek i

imenuje za načelnika stožera u Operativnoj zoni Osijek.

Brigadir **Rahim (Redžepov) Ademi** razrješava se dužnosti zapovjednika 126. »R« brigade u Operativnoj zoni Split i imenuje za načelnika stožera u Operativnoj zoni Gospić.

Brigadir **Luka (Lukin) Džanko** imenuje se načelnikom stožera Operativne zone Split.

Brigadir **Marijan (Josipov) Mareković** razrješava se dužnosti zapovjednika 1. »A« brigade ZNG i imenuje za zapovjednika 1. Gardijske brigade.

Pukovnik **Drago (Filipov) Matanović** razrješava se dužnosti zapovjednika 2. bataljuna 2. »A« brigade ZNG i imenuje za zapovjednika 2. Gardijske brigade.

Pukovnik **Josip (Adamov) Zvirotić** razrješava se dužnosti zapovjednika 109. »R« brigade u Operativnoj zoni Osijek i imenuje za zapovjednika 3. Gardijske brigade.

Brigadir **Mirko (Ivanov) Šundov** razrješava se dužnosti zapovjednika 4. »A« brigade ZNG i imenuje za zapovjednika 4. Gardijske brigade.

Brigadir **Ivan (Antin) Kapular** razrješava se dužnosti zapovjednika Brigade vukovarskih veterana i imenuje za zapovjednika 5. Gardijske brigade.

Pukovnik **Mirko (Antin) Norac-Kevc** razrješava se dužnosti zapovjednika 118. »R« brigade u Operativnoj zoni Karlovac i imenuje za zapovjednika 6. Gardijske brigade.

Pukovnik **Jozo (Petrov) Miličević** razrješava se dužnosti zamjenika zapovjednika 1. »A« brigade ZNG i imenuje za načelnika stožera u 1. Gardijskoj brigadi.

Pukovnik **Vlado (Josipov) Sindler** razrješava se dužnosti načelnika stožera 2. »A« brigade ZNG i imenuje za načelnika stožera u 2. Gardijskoj brigadi.

Pukovnik **Mladen (Tomin) Kruljac** razrješava se dužnosti zapovjednika 1. bataljuna u 3. »A« brigadi ZNG i imenuje za načelnika stožera u 3. Gardijskoj brigadi.

Bojnik **Milan (Matin) Perković** razrješava se dužnosti zapovjednika lakog topničkog raketnog diviziona PZO u 4. »A« brigadi ZNG i imenuje za načelnika stožera u 4. Gardijskoj brigadi.

Bojnik **Zlatko (Slavkov) Ferencović** razrješava se dužnosti načelnika stožera 105. »R« brigade u Operativnoj zoni Bjelovar i imenuje za načelnika stožera u 5. Gardijskoj brigadi.

Bojnik **Zvonko (Mijin) Brajković** razrješava se dužnosti načelnika topništva u 133. »R« brigadi u Operativnoj zoni Rijeka i imenuje za načelnika stožera u 6. Gardijskoj brigadi.

Ova odluka stupa na snagu odmah.

SPOMENICE DOMOVIN- SKOG RATA

Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman uručio je 5. prosinca 1992. u Predsjedničkim dvorima spomenice domovinskog rata 1990/1992. 21 časniku Hrvatske vojske.

Ukazom o dodjeli spomenice domovinskog rata dobili su general bojnici: Josip Lucić, Nojko Marinović i Petar Stipetić; brigadiri: Rahim Ademi, Miljenko Crnjac, Josip Černi, Izidor Češnjar, Đuro Dečak, Davor-Lošo Domazet, Luka Džanko, Ante Gotovina, Ivan Kapular, Marijan Mareković, Vinko Štefanek, Mirko Šundov, Stjepan Adanić; pukovnici: Drago Matanović, Miro Medimorec, Mirko Norac-Kevo i Josip Zvirotić, te bojnik Branko Primužak.

Na priznanjima se zahvalio general bojnik Josip Lucić. Svečanosti dodjele spomenica bili su nazočni predstojnik Ureda predsjednika dr. Jure Radić, ministar obrane Gojko Šušak, načelnik Glavnog stožera Hrvatske vojske general zbora Janko Bobetko, pročelnik Vojnog kabinetata Krešimir Kašpar, pobočnik predsjednika Republike Mile Čuk i savjetnik u Uredu predsjednika Sven Lasta.

POVRATAK HRVATSKE VOJNIČKE ODORE

Uoči Božića prvih tri stotine časnika Hrvatske vojske
obući će nove službene odore

Prepoznatljivost svake vojske u svijetu ogleda se prije svega u odorama koje nose njeni pripadnici. Doduše, ratne odore su danas gotovo svuda maskirne, ali one službene i svećane posebnosti su koja govori o karakteru vojske, državi kojoj pripada, narodu koji je čini.

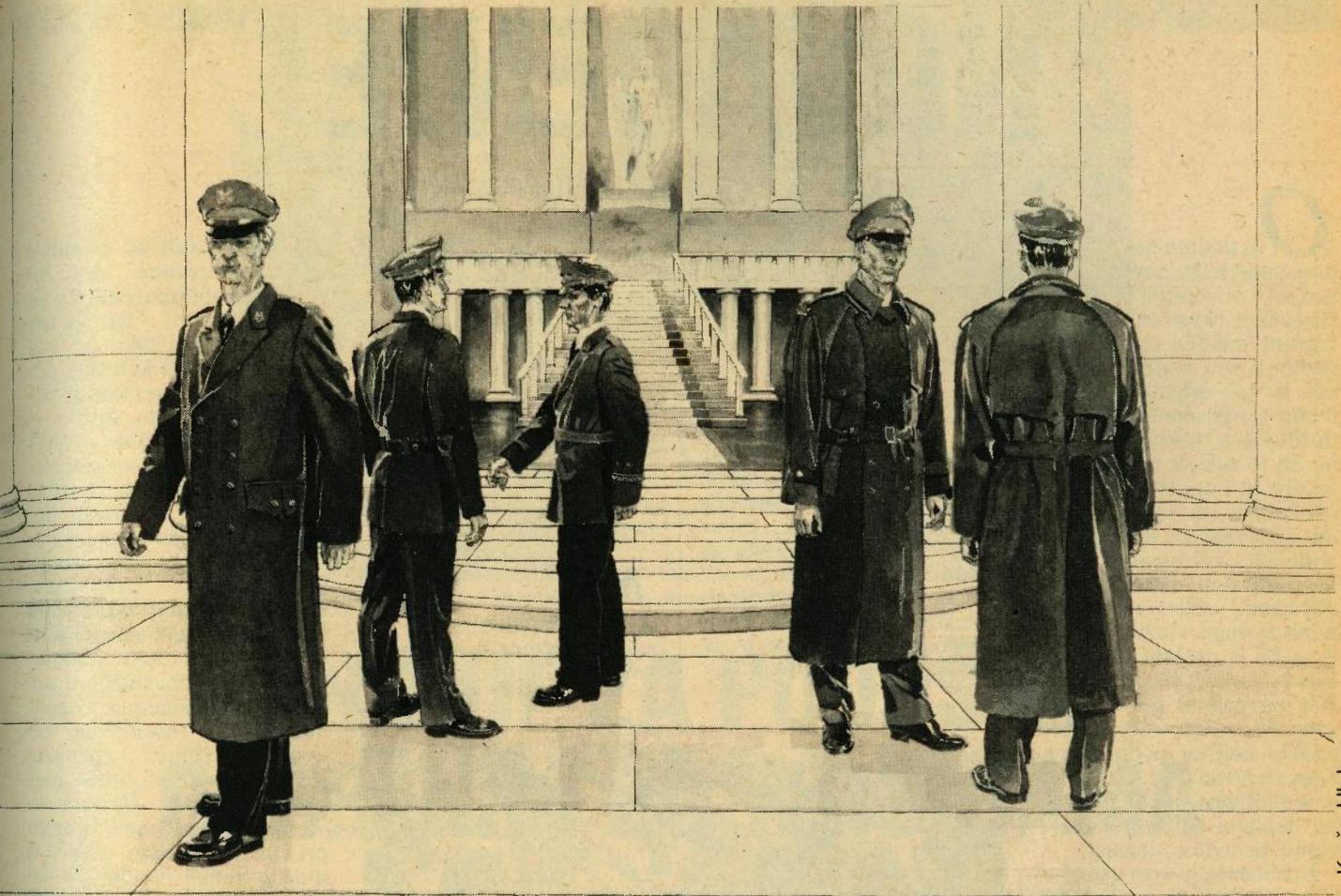
Hrvatska vojska koja se stvarala u nametnutom nam ratu obukla je svoje pripadnike odmah u ratnu odor. Nosiли су je vojnici, dočasnici, časnici pa i najviši dužnosnici u oružanim snagama. Maskirna odora postala je simbol hrvatske borbe za slobodu, simbol otpora jugokomunističkom i četničkom okupatoru. Istodobno sa sve sustavnijim ustrojavanjem Hrvatske vojske radilo se i na stvaranju njenih službenih i svećanih odora. U Ministarstvu obrane imenovan je tim stručnjaka koji je dobio zadataću da oblikuje novu odoru hrvatskog vojnika i znakovlje.

Dio stručnoga tima koji je zadužen za likovno oblikovanje odora čine: Ika Škomrlj, akademski scenograf i kostimo-

graf, scenograf Latica Ivanišević i dizajner za tekstil i odjeću Dženisa Medvedec. Uime ovog dijela tima za »Hrvatski vojnik« Ika Škomrlj je rekla:

»Polako, s mnogo truda ponovo se rade odore Hrvatske vojske. Hrvati su svoju vojničku odoru izgubili stvaranjem Jugoslavije 1918. godine dobivši uniforme srpske odnosno jugoslavenske vojske. Sve do ovih dana Hrvatska vojska nema svoje odore kao nastavak višestoljetne vojničke tradicije, osim u drugom svjetskom ratu, kada su ponovo bile uvedene domobranske postrojbe. S obzirom na dugi prekid u ustrojavanju naše vojske, nakon što je stvorena samostalna država nije bilo ni jednog stručnog tijela koje bi moglo preuzeti zadatku stvaranja suvremene hrvatske vojničke odore. Zatekavši takvo stanje hrvatsko vrhovništvo zatražilo je od ljudi koji do sada nisu nikada radili na takvom poslu da ga se sada prihvate. Takav posao i u zemljama koje nemaju prekid u oblikovanju odora predstavlja dugotrajan i studiozan rad. Trebalo je proučiti odore koje nose pripadnici suvremenih vojski u svijetu, a naročito smo obratili pozornost na USA, Veliku Britaniju i Njemačku. Tako smo privatnim kanalima prijavljali knjige koje pišu o vojničkim odorima a uspjeli smo nabaviti i pojedi-

Službena odora pripadnika Kopnene vojske (nedostaje znakovlje)

Ilustracija: Krešo Hlebec

ne dijelove odora iz zapadnih vojski. Konzultirali smo se s mnogim visokim dužnosnicima a i sam predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman je pratio naš rad i pomagao nas savjetima. Imali smo uvid i u jednu kolekciju vojničkih odora u privatnom vlasništvu u Zagrebu.

Prihvatići se toga posla zaista je bila hrabrost i izazov, no bili smo motivirani stvaranjem naše, hrvatske države i naše vojske u čemu je domoljublje i ljubav prema vojsci koja se stvara odigrala veliku ulogu. Ovo više nije bila strana i mrska nam jugo-vojska, već naša Hrvatska vojska u kojoj smo prepoznali naše sime, naše očeve, našu braću i muževe.

Što se tiče samih odora, njihovog izgleda i njihove kvalitete, slijedili smo sva pravila važeća za sve vojske svijeta. Nastojali smo stvoriti suvremenu odoru hrvatskog vojnika da bude dopadljiva i svrhopita. U njoj se vojnik mora dobro

osjećati, mora se samom sebi svidati i ostavljati dobar utisak na druge. Kao što odijelo čini čovjeka, tako i vojna odora čini vojnika.«

Za postavljanje tehničkih uvjeta i plošne teksstilije te modela obuće bili su zaduženi inženjeri Ksenija Hnatko i Zlatko Ivanković, koji su rekli da su materijali za svih sedamdeset dijelova odore izrađeni od najkvalitetnijih materijala. Posebno ističu cipele koje su izradene po antropometrijskim mjerilima, prvi put primijenjenim u našoj obućarskoj industriji a u izradu odora uključena je vrhunská tehnologija. Po kvalitativnim značajkama koje su laboratorijski provjerene po vrlo strogim kriterijima, nova vojna odora se će lako održavati, bit će ugodna za nošenje i neće propuštati vlagu.

Istodobno s hrvatskom vojničkom odorom na idejnou likovnom rješenju

znakovlja za kape i revere radio je grafički dizajner Nenad Martić. Od sada će se na po oznakama na kapi razlikovati časnici od dočasnika, dok će vidovi kojima pripadaju biti označeni na reveru. Božimir Kokan je redizajnirao oznake činova koji će se nalaziti na ramenom dijelu službene odore, dok će na svečanima čin biti označen na orukavlju.

Uime Ministarstva obrane cijeli posao je koordinirao Darko Kovačić.

Treba na kraju reći da će ove odore koje će biti prvi puta u javnosti viđene uoči Božića, obući pripadnici kopnene vojske i zrakoplovstva. Nakon »pokusne« godine nošenja ovih službenih odora, one će na temelju primjedbi i prijedloga biti konačno definirane i usvojene.

Mirjana Kuretić

NOVAČENJE

Pišu: JUSTINA BAJT/ALEKSANDAR IVANOV

Novaci koji upisu fakultet, visoku ili višu školu služe vojni rok nakon završetka studija

Ove godine novačena je prva generacija novaka u slobodnoj i suverenoj Republici Hrvatskoj. Novačenju su podvrgnuti mlađi rođeni 1974. godine i oni starijih godišta koji su bili ocijenjeni privremeno nesposobnima za vojnu službu a tijekom ove godine im je istekla odgoda. Novačeni su i oni koji su podnijeli zahtjev za ponovnu ocjenu sposobnosti prije isteka vremena privremene nesposobnosti, koji su na ranijem novačenju ocijenjeni sposobnima za vojnu službu a izjavili su da je nastala promjena zdravstvenoga stanja koja utječe na ocjenu njihove sposobnosti; zatim, rođeni 1975. godine koji su podnijeli zahtjev za novačenje i oni za koje je Komisija za civilnu službu donijela odluku o upućivanju na civilno služenje.

Novačenje su vrlo uspješno proveli odjeli za međuopćinske poslove obrane Bjelovar, Gospić, Karlovac, Sisak i Varaždin a na području odjela Osijek, Rijeka, Split i Zagreb novačenje će biti dovršeno do kraja ove godine.

Svi novaci koji podliježu novačenju pozvani su u zakonskom roku da se javi novačkoj komisiji poradi novačenja. Odaziv novaka na novačenje bio je izuzetno dobar. Novaci su svojim ozbilnjim i korektnim ponašanjem dokazali da su sazreli i da su motivirani za služenje vojnog roka u svojoj, Hrvatskoj vojsci.

Pravodobno i kvalitetno obavljene su pripreme za novačenje kako od strane ureda za obranu tako i od strane novačkih komisija. Poradi davanja što većeg značaja provođenju novačenja, te stvaranja svečane i dostojanstvene atmosfere, novačenje je obavljeno u posebno uredenim prostorijama, a pripremljene su i adekvatne prostorije za boravak novaka.

Novačenje je sukladno Zakonu o obrani i Pravilniku o izvršavanju vojne obvezne i civilne službe provodilo devet novačkih komisija u sastavu: predsjednik, liječnik, psiholog i predstavnik ureda za obranu. Prije novačenja komisije su obavile kontrolu cjelokupne dokumentacije potrebite za novačenje, te ustavile da je kvalitetno pri-

bolju od teških bolesti ili tjelesnih mana i nedostataka (potpuno sljepilo, jači oblici duševne zaostalosti, uzetost cijelog tijela ili pojedinih ekstremiteta i slično).

Neposredno prije početka novačenja predsjednici novačkih komisija pozdravili

premljena, ažurna i sukladna propisima.

Na osnovi prethodno obavljenih liječničkih i drugih pregleda i psiholoških ispitivanja u ovlaštenim zdravstvenim ustanovama, novačke komisije su svakom novaku u njegovoj nazočnosti odredile cijenu sposobnosti za vojnu službu. Izuzetno, novačke komisije su novačile bez njihove nazočnosti one novake koji

su sve novake koji su toga dana pristupili novačenju te ih upoznali s njihovim pravima i obvezama prilikom novačenja, tijekom služenja vojnog roka i služenja u pričuvnom sastavu. Osim navedenog, predsjednici komisija ukazali su im na značaj prvog novačenja u našoj slobodnoj, međunarodno priznatoj domovini. Sa svakim novakom posebno članovi novačke komisije razgovarali su o njihovom zdravstvenom stanju, te ih po potrebi upućivali da se obrate liječniku — specijalisti poradi daljnog liječenja. Ove godine novačke komisije odredivale su samo ocjenu sposobnosti za vojnu službu, a rod odnosno služba odredit će se novacima prije upućivanja na služenje vojnog roka.

Predsjednici novačkih komisija uručili su svakom novaku uz čestitke novu hrvatsku iskaznicu — osobnu javnu ispravu kojom svaki vojni obveznik dokazuje obavljanje vojne obveze i svoj identitet dok je na vojnoj službi. U gotovo svim općinama svojom nazočnošću novačenje su uveličali čelnici općinske vlasti, te održali novacima prigodan govor. Uprava za vojnu obvezu i mobilizaciju pružila je stručnu pomoć i uložila velike napore za uspješno provođenje novačenja.

Nakon provedene analize novačenja u ovoj godini možemo biti posebno zadovoljni odazivom novaka koji su shvatili ozbiljnost vremena i situacije u kojoj je naša domovina bila tijekom 1992. godine, te nije bilo nikakvih ekscesnih ponašanja, već na protiv održavan je primjeran red i stega. Novačke komisije radile su u otežanim uvjetima vrlo kvalitetno, profesionalno, pravodobno i sukladno propisima, pa se s pravom može reći da je prvo novačenje mlade Hrvatske vojske provedeno vrlo uspješno i kvalitetno.

Treba naglasiti da se novaci upućuju na služenje vojnog roka u pravilu u 19. godini. Međutim, oni koji su upisani fakultet, visoku ili višu školu, redovno ili izvanredno, upućuju se na služenje vojnoga roka nakon završetka studija ali najkasnije do kraja kalendarske godine u kojoj navršavaju 27 godina.

Sa svečanog završetka obuke prve generacije novaka logističara

ZNANJE ZA PODRŠKU BORBENIM POSTROJBAMA

Centar za obuku i odgoj vojnika logističara obilježio
prvu godišnjicu

U Centru za odgoj i obuku vojnika logističara u Zagrebu, 11. prosinca '92. svećano je obilježen završetak školovanja prve generacije vojnika logističke specijalnosti. Skup su svojim prisustvom uveličali general pukovnik Franjo Feldi iz Operativne uprave Glavnog stožera, te brojni visoki gosti iz Ureda obrane grada Zagreba, MUP-a, predstavnici općine Peščenica i donatori koji su pripomogli izgradnji ovog Centra. Obrativši se vojnicima, zapovjednik Centra bojnik Željko Kuhan naglasio je: »O sposobljeni ste da kvalitetnim radom svojih službi osigurate uvjete za učinkovito bojevo djelovanje postrojbe u koje odlazite. Vašim je školovanjem ostvarena još jedna pobjeda hrvatskog naroda u domovinskom ratu.«

COOVL je osnovan po zapovijedi Ministarstva obrane i s radom je počeo 8. listopada '92. Budući da je postojala velika potreba za centrom ove specijalnosti, formiran je u vrlo kratkom roku. Prva je generacija mlađih vojnika stigla u Cen-

tar 8. listopada, nakon završene temeljne pješačke obuke u drugim centrima, da bi u ovom centru prošli dvomjesecnu specijalističku obuku. Osnovna zadaća Centra je da obuci vojnike za podršku borbenim postrojbama u svim uvjetima, od popravka vozila, obučavanja vožnje, pripreme hrane, pružanja prve medicinske pomoći i izvlačenja ranjenih do popravka svih vrsta oružja i oruđa. Rad u Centru odvija se po sektorima. To su: sektor za organizacijsko-mobilizacijske poslove, IPD i SIS, operativno-nastavni sektor te logistički koji uključuje tehničku, zdravstvenu i intendantsku satniju. U sastavu Centra nalazi se i auto-bojna koja je dislocirana u Požegi, a specijalizirana je za obuku vojnika u vožnji svih teretnih i osobnih vozila te motorkotača.

Zapovjedni kadar čine (gotovo 80 posto) pripadnici prve brigade, te pripadnici pricuvnih brigada koji uz ratno iskustvo posjeduju i znanje koje mogu prenijeti mlađim vojnicima. Najveći je problem Centra u nedostatku sredstava za obuku, pa se u obuci koriste i civilne institucije jer u okviru Hrvatske vojske ta-

kve još ne postoje. Koristeći uz vojne i civilne institucije, vojnik može stići iskustvo i znanje, a ovakav pristup radu samo potvrđuje da će Hrvatska vojska imati kvalitetan kadar za izvršavanje bilo kojeg zadatka u svim uvjetima. Obuka se uglavnom izvodi na terenu jer se od svakog vojnika očekuje da bude sposoban u svim uvjetima i praktično primjeniti stecena teoretska znanja. »Nedostatak kabineta i tehničkih sredstava nadoknađen je iskustvom zapovjednika stecenim tijekom rata, a to iskustvo preneseno mladoj generaciji zapravo je najvažnije«, istaknuo je pomoćnik zapovjednika za IPD i SIS, bojnik Josip Štignjedec. Nakon odsluženja vojnog roka vojnik je spremjan i za uključivanje u civilni život, pa je i to razlog što se posebna pozornost posvećuje specijalnostima u civilstvu.

Poslovi za koje su osposobljeni i znanja koja posjeduju vojnici ovog Centra još više pridonose sposobnosti i spremnosti postrojbi Hrvatske vojske. ■

Vesna Puljak

LJUDI KOJI MISLE NA NAS

Razgovor s gospodom Ankicom
Tuđman, predsjednicom akcije
»Spasite djecu Hrvatske« koja vodi
skrb o djeci poginulih hrvatskih
branitelja na načelu sponzorstva, a
okuplja darovatelje iz cijelog svijeta

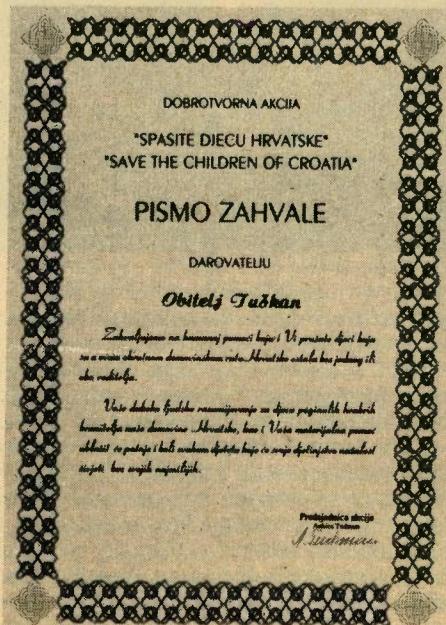
■ Razgovarao: Ivan Tolj
Snimio: Alojz Boršić

HV: Bez obzira na postignute rezultate akcije »Spasite djecu Hrvatske« o samoj akciji ne zna se mnogo, pa bismo zato željeli naše čitatelje upoznati s njenim radom. Stoga nam, gđo Tuđman, kažite što Vas je osobno ponukalo da se prihvativat ove dužnosti koja vjerojatno znači velike obvezе?

— Ovaj okrutni rat nanio je golemo zlo cijeloj našoj domovini, pa sam smatrala da je moja dužnost, a bila mi je i želja, da nešto pridonesem ublažavanju tih nesreća. Tako sam se odlučila osobno uključiti u jednu od humanitarnih akcija.

HV: Molimo Vas da za »Hrvatski vojnik« kažete kada i gdje je pokrenuta humanitarna akcija »Spasite djecu Hrvatske«?

Nakon što je počela agresija na Hrvatsku, mnogi ljudi u domovini i

u svijetu željeli su, isto kao i ja — svaki na svoj način i svaki prema svojim mogućnostima, pomoći svojoj domovini. Tako se i rodila ideja među Hrvatima koji žive u SAD u Chicagu da se brinu za djecu naših hrabrih branitelja, koji su svoje živote dali za slobodu naše drage domovine. Ideja o pokretanju humanitarne akcije, kako mi je u siječnju o.g. pisao dr. Miroslav Kovačević, potječe od većeg broja naših Hrvatica (Višnje Kovačević, dr. Nade Jazbec, Višnje Gembecki i drugih) koje su stupile u izravni doticaj s gospodama prof. dr. Ljiljanom Kostović i Mirnom Kopešić iz Zagreba, i tako je počela djelovati akcija »Spasite djecu Hrvatske« (u inozemstvu pod nazivom »Save the Children of Croatia«), koja se brine o djeci koja su u ovom obrambenom ratu ostala bez jednog ili oba roditelja. Na prijedlog dr. Miroslava Kovačevića ja sam se

prihvatala dužnosti predsjednice akcije i već 21. ožujka 1992. podijelili smo prve štedne knjižice djeci poginulih branitelja.

Sponzor-banka-dijete

HV: Na kojem načelu djeluje akcija »Spasite djecu Hrvatske«?

— Prema prvočitnoj zamisli, koja ni do danas nije mijenjana, pomoći volontera na terenu i preko samih postrojbi dobivamo podatke o poginulima, usuglašavamo ih s podacima Centra za informiranje i istraživanje Ministarstva zdravstva, dopunjujemo s podacima koji nedostaju i

drugi načini nepoznati projekti osim u svrhu malo mreženja da nam se javimo i da se upoznamo s vremenom priča. Drago mi je da ih u ovu snijeg je tako sretnih ljudi. Ovo nismo počeli niti "djeci i mjeri" niti ovim tehnikom treninga kad su mi izgubila dragog supruge i njenog mješića ne zatočujući tatu koji je počinio bruder Luka i njem domovinu, Hrvatsku i postao život za njih. Smanjuje djecu Tomica i Željka. Od posljedog supruga, tatu učesni u mreži godine, idu u Ljubljani u trgovinu mola i donosi je mješić. Njegovi roditelji su vam se puno zahvaljujući ukrasili svemu i na vrhuncu velikom trudu za njegog Tomica koji je izgubio stari logotip je radio od svoga mreži. Nalino vam puno sve sljede. Ovo vam poruči ptc Tomica.

Dragi moji nepoznati tata Mario, tečeb Ivan, vole vas puno vaš Tomica jer se za mene bavite, ja nemam svojeg dragog tatu. Moj tata je zvao Ivan bao i vi, a mama u zvoni Milka. Dragi moji teta i tečeb puno vam hvala na svemu. Poslatite mi svoja slike, poslete božu imate i bako želite. Lura ruka od Tomice.

šaljemo ih našim suradnicima koji prolaze sponzore ili samim sponzorima na njihov osobni zahtjev. Kad Privredna banka, u kojoj je otvoren dinarski i devizni račun, primi novac, otvara štednu knjižicu na ime djeteta, te upisuje i naslov sponzora i naziv akcije »Spasite djecu Hrvatske« preko koje dijete dobiva pomoći. Pojednostavljeni rečeno, put primanja pomoći je: sponzor — banka — dijete, a posao sviju nas koji na tome radimo zapravo je posredovanje između sponzora i djeteta.

INTERVIEW •••••

HV: Kakav odaziv ima Vaša akcija među Hrvatima u domovini i u svijetu?

— U Hrvatskoj ima nekoliko organizacija i pojedinaca koji prikupljaju pomoć s istom nakanom kao i akcija »Spasite djecu Hrvatske«. Nažlost još uvijek nije objedinjena evidencija djece koja su u ovom okrutnom ratu ostala bez jednog ili oba roditelja, mada ja to pitanje postavljam već nekoliko mjeseci. U razgovorima, predstavnici humanitarnih akcija ili organizacija slažu se s tim, ali ipak svi ljubomorno čuvaju prikupljene podatke. Naša akcija je sve podatke o djeci s kojima raspolaže dala Ministarstvu obrane (čija je dužnost objediniti te podatke) još prije dva mjeseca kada je ono i preuzeo taj posao. Zbog nejedinstvene evidencije, dogada se da jedno dijete primi pomoć od dva darovatelja, dok drugo još nema ni jednog.

Akcija »Spasite djecu Hrvatske« ima prikupljene podatke za tri tisuće djece i sva primaju pomoć u visini od po 50 USD mjesечно, isplativo u HRD po tečaju na dan isplate. Po red tog iznosa, Privredna banka daje svakom djetetu kao svoj doprinos 10 posto na taj mjesecni iznos.

Prema evidenciji Ministarstva rada i socijalne skrbi 3402 djece je bez jednog ili oba roditelja. Činjenica da smo našli sponzore za svu djecu za koju smo mi imali podatke, najbolje govori kakav je bio odaziv.

Najveći broj darovatelja ipak je iz dijaspora, u prvom redu iz SAD i Kanade (oko dvije tisuće), jer smo ih tamo prvo i tražili. Zatim su se uključivali darovatelji iz zapadne Europe, Australije i Južne Amerike, dobrim dijelom posredstvom ogranka HDZ-a. A u Hrvatskoj imamo sponzora za više od osam stotina djece. To su uglavnom veliki kolektivi koji pomažu po stotinu i više djece: Pliva, Rade Končar, Klub djece, INA, Zagrebačka i Privredna banka.

HV: Jesu li darovatelji samo Hrvati?

— Ne, nisu samo Hrvati, no velika većina jesu. Imamo pojedinaca — Nehrvata koji uplačuju pomoć za jedno ili dvoje djece, ili pak dobivamo pomoć od pojedinih kolektiva kao npr.: skupina američkih djelatnika iz Marylanda — SAD, koja je prikupila iznos od 18.000 USD; mlađi HDZ-a i Klub Omišana iz Njemačke organizirali su ljetos veliki

glazbeni koncert za mlade Njemačke, s kojega je dio prihoda (30.000 DEM) odvojen za našu djecu; Österreichische Notariatskammer iz Beča, čiji je predsjednik g. Weismann, sponzorira 31 dijete, i dr.

HV: Koliko je do sada novca prikupljeno i koliko je djece zbrinuto?

— Iz svega što sam do sada iznijela vidi se da se akcija odvija tako da mi ne raspolažemo ni s jednim jednim dinarom. Mi nemamo ni prostorija, ni putovanja, ni ma kakvih drugih troškova na teret fonda akcije, jer novac koji pristiže je strogo namjenski — stiže na ime djeteta.

Za potrebe koje su vezane uz novčane izdatke obratimo se ponekad nekom kolektivu, no posebno veliku pomoć pružila su nam gospoda iz HTZ tiskajući nam Pisma zahvale sponzorima, Pisma zahvale volontera, iskaznice za sponzore i dr., što je njihov doprinoos našoj humanitarnoj akciji.

I konačno da odgovorim na Vaše pitanje. Koliko je ukupno novca prikupljeno do sada trebalo bi pitati Privrednu banku, jer prva djeca počela su primati pomoć 1. travnja o.g., a svakog mjeseca taj se broj povećavao. Mogu vam jedino reći da prema nadenim sponzorima pomoć prima tri tisuće djece, što iskazano u dolarima (po 50 USD plus 10 posto od Privredne banke) iznosi mjesecno 165.000 USD.

HV: Primaju li preko akcije »Spasite djecu Hrvatske« pomoć samo djeca poginulih branitelja ili i djeca civila-žrtava obrambenog rata Hrvatske?

— Putem naše akcije pomoći primaju djeca poginulih branitelja i civila — žrtava obrambenog rata Hrvatske.

HV: Osim materijalne pomoći postoje li i druge veze između štićenika i donatora?

— Trebale bi postojati, što mi zahtijevamo ne samo u osobnim kontaktima s obiteljima poginulih, već prigodom prve isplate uz štednu knjižicu prilažemo i pismo kojim kažemo da je dužnost štićenika (ili majke predškolskog djeteta) da se svakog mjeseca javi donatoru. Naravno da mi nemamo i ne možemo imati uvid u to dopisivanje, ali znamo od osoba, koje nam se javi da su vrlo zadovoljni i jedni i drugi kad se međusobne veze uspostave. Udovi-

cama i djeci mnogo znači da nisu zaboravljeni, da čuju toplu riječ utjehu, da ima ljudi diljem svijeta koji misle na njih. Pored toga ovim neposrednim kontaktom oni vrlo često dobivaju i dodatnu tvarnu pomoć, donatori iz inozemstva posjećuju ih prigodom posjeta Hrvatskoj, a nemali broj njih već se sada dogovara o posjetu djece donatorima.

I moj tata se zvao Ivan kao i Vi

HV: Imate li možda neka od tih pisama?

— Imam nekoliko pisama koja pišu sama djeca ili njihove majke. Iako sam ih već spominjala ona su toliko dirljiva da se neki njihovi dijelovi mogu i ponoviti. Evo što jedna majka, među ostalim, piše: »Nemam riječi da Vam zahvalim na Vašoj dobroti, ganuta sam pažnjom koju ste uputili mojoj djeći... Moj suprug otisao je boriti se za svoju domovinu i za svoju djecu, za njihovu mirnu budućnost. Otišao je i nije se više vratio. Njegov život ugašen je u 32. godini života.

Ili: »Poštovana gospodo Marija i g. Ivo, od sveg Vam srca zahvaljujem za sve što činite za ovu našu nesretnu Hrvatsku. Pišem Vam u ime moga Brune (ima tri godine i osam mjeseci), koji ne razumije što se zapravo dogada, zašto njegova tate nema, i postavlja uvjek jedno te isto pitanje: kada će moj tata doći?... Poštovana gospodo, ne znam ni komu pišem, a još tako daleko, znam jedino da se radi o nekim jako dobrim ljudima koji su spremni meni i mojoj djeci pomoći u ovim najtežim trenucima u mom životu, kad ostajem bez muža koji je bio idealan otac i suprug... Ovaj opaki i nesretni rat odvojio nas je od svega lijepog i ljudskog, pa će trebati proći godine i godine da se pokuša zaboraviti, ali dat će Bog, još smo na sreću mladi pa ćemo ponovo stjecati i stvarati. Meni je 30 godina i ma koliko mi je teško moram biti hrabri zbog djece, njih treba hraniti, oblačiti, školovati, a najviše odgajati da postanu dobiti i čestiti ljudi...»

Žalosno je čitati ta pisma, pogotovo kad ih pišu djeca: »Dragi moji nepoznati teta Marija i teček Ivan! Voli Vas puno Vaš Tomica jer se za mene brinete. Ja nemam svojeg dragog tatu. Moj tata se zvao Ivan i kao i Vi, a mama se zove Milka. Dragi moji teta i teček, puno vam hvala na svemu. Pošaljite mi svoje slike, pišite koga imate i kako živate. Puno pusa od Tomice.«

● Čujem na radiju, ponekad na HTV, a i u dnevnom tisku često piše o akcijama »Dore« i »Ivane Brlić-Mažuranić«, no našu akciju »Spasite djecu Hrvatske« i ne spominju. Koliko je meni poznato toliki broj djece nije zbrinula niti jedna akcija ili organizacija, a ipak nas novinari ne spominju, pa čak neki i ne znaju da postoji ova humanitarna akcija. ●

HV: Gospodo Tuđman, recite nam zašto se o ovako velikoj i plemenitoj akciji premalo pisalo i govorilo?

— To ja zbilja ne znam. Čujem na radiju, ponekad na TV, a i u dnevnom tisku često piše o akcijama »Dore« i »Ivane Brlić Mažuranić«, no našu akciju »Spasite djecu Hrvatske« i ne spominju. Koliko je meni poznato, toliki broj djece nije zbrinula niti jedna akcija ili organizacija, a ipak nas novinari ne spominju, pa čak neki i ne znaju da postoji ova humanitarna akcija. S druge strane, nama nije potrebna »reklama« da bi se javljali sami jer smo uvjek pronalazili dovoljno darovatelja za onaj broj djece za koju smo u datom trenutku imali podataka. Mogu reći da je akcija »Spasite djecu Hrvatske« postigla veliki uspjeh u pronaalaženju darovatelja, što je nama koji smo uključeni u taj humanitarni rad i veliko zadovoljstvo.

Rado sam se odazvala razgovoru za Vaš list iz razloga da naši hrabri branitelji znaju da o obiteljima njihovih poginulih suboraca vodimo brigu i da ćemo učiniti sve što je u našoj moći da one i dalje primaju pomoć. Naime, za pomoć koju šalju darovatelji zamolili smo da traje godinu dana, što znači da će prve isteći u travnju iduće godine, no mi ćemo zamoliti darovatelje da produže slanje pomoći i za narednu godinu dana.

HV: I još na kraju jedno pitanje. Čujemo da je u pripremi za tisak knjiga znamenja Hrvatske vojske i da je prihod od prodaje te knjige namijenjen fondu akcije »Spasite djecu Hrvatske«?

— Da. G. Zlatko Ivković od prvih dana ratnih okršaja obilazio je bojišta kao pripadnik Stožera saniteta HV. Njegov urođeni osjećaj za dokumentaciju ponukao ga je da na bojištima odmah počinje prikupljati razne predmete i dokumente koje je vrijedno pohraniti. Tako je prikupljavao i znamenja što su ih nosile postrojbe HV i MUP-a. Sakupljeno je par stotina znamenja koja će biti objavljena u jednoj knjizi, a čisti prihod od prodaje namijenjen je fondu akcije »Spasite djecu Hrvatske«.

Vjerujem da će biti veliko zanimanje za knjigu znamenja, naročito djece, jer moram priznati da je znamenje vrlo zanimljivo i tako sakupljeno prekrasno izgleda — rekla je na kraju gđa Ankica Tuđman. ■

I. bojna u Baranji u kasno ljetu 1991.

SLAVONSKI PRKOSNI RATNICI

Čitava se Slavonija digla u
odlučnom prkosu pa
tehnički
nadmoćan neprijatelj nije
uspio skršiti veliko slavonsko
srce

Dok se s pukovnikom Petrom Čavarom, pomoćnikom zapovjednika III. brigade vozimo ravnim slavonskim cestama obilazeći postrojbe ove brigade, usput razgovaramo o počecima rata u Slavoniji. Na pitanje što bih učinio da sada prema nama tutnji dvadesetak srpskih tenkova, odgovaram da bih ih dočekao podno nekog brda ili u klanцу i obrušio na prve komad brda. Ali, brda nema. Pa dobro, onda bih minirao prilaze. No, ne može ni to jer je, kažu mi moji »ispitivači«, čitav prostor dobar poligon za tenkove a i suho je. Pada mi na pamet, konačno pravo rješenje: dobro bih se zamaskirao i dočekao ih protuoklopnim oružjem. Moji sugovornici me upo-

zoravaju da ni to rješenje ne prolazi jer mi »daju« samo četiri zolje i pet ručnih bacača.

Tako propadam na ispitu ratne vještine i svi se smiju, ali ja pomalo uživam u njihovom nadmoćnom smijehu, nadajući se da će mi susreti s vojnicima iz III. brigade pružiti odgovor na ovo preteško pitanje.

U međuvremenu stigosmo u Vinkovce. Mještani popravljaju porušeno. Grad lijeći svoje rane i trudi se normalno živjeti.

Vinkovačka bolnica je izmaknuta od ostalih nastambi a ipak je na nju pala sva sila granata. Ćetnici su sustavno uništavali bolnicu – oštromno na glas zaključujem i vidim da sam jedini u

**Piše: Vedran Kukavica
Snimio: Alojz Boršić**

TU SE OBRANILA HRVATSKA

Naš izvjestitelj razgovarao je u studenome s tadašnjim zapovjednikom III. brigade brigadirom (sada general bojnikom) Ivanom Basarcem, o ratnom putu ove postrojbe

HV: Gospodine brigadircu, o III. se brigadi, čini nam se, u hrvatskoj javnosti premalo zna. Što je tomu uzrok?

Točno je da se o III. brigadi piše i govori manje nego o drugim postrojbama Hrvatske vojske. Naime, mi smo bili gotovo neprestano u vrlo teškim borbama na ovom našem slavonskom, čini mi se najtežem ratištu u Hrvatskoj, pa tako nismo ni imali vremena za neko 'promicanje' u javnosti.

Treća brigada je djelovala na svim područjima slavonskog bojišta – od Erduta, Aljmaša, Bijelog Brda i obrane Osijeka pa sve do vinkovačkog ratišta. Četiri mjeseca smo ratovali na crti Nuštar – Borinci – Jarmina sprečavajući neprijatelja u nakani da prodre do Đakova i dalje. Naš gardijski bataljun branio je Vukovar zajedno s ostalim vukovarskim herojima. Ostatak brigade činio je sve što je bilo moguće pokušavajući probiti srpsku opsadu toga grada, prodrijeti smo kod Marinaca, no dalje se, nažlost, nije moglo.

HV: U Slavoniji je JNA angažirala svoje najsuvremenije i najpremlijenije snage. Kad je bilo najteže?

Citavo je slavonsko ratište bilo prostor ogorčenih borbi, tako da je vrlo teško izdvojiti najteže trenutke. Obrana Osijeka, onda kad je neprijatelj htio presjeci crtu Osijek – Đakovo, ili borbe na već spomenutoj crti Nuštar – Borinci – Jarmina kad su zapravo pokušali odvojiti Slavoniju od naše domovine Hrvatske – sve su to bile borbe koje su stavljale na kušnju našu brigadu i ostale postrojbe Hrvatske vojske na ovoj slavonskoj ravni.

O teškim borbama govore i podaci o velikom broju poginulih i ranjenih boraca iz naše brigade. Možda o našoj brigadi najviše govori upravo, ispričavam se zbog izraza, struktura poginulih. Naime, kod nas su ginuli podjednako i vojnici i časnici, od vojnika do pukovnika. To je u vojničkom smislu pomalo neobično, ali dobro oslikava način na koji smo branili našu Hrvatsku. Svi zajedno ujedinjeni u velikom hrvatskom srcu stali smo na put mnogo bolje premljenom napadaču.

Početak rata dočekali smo naoružani s nešto streljačkog oružja. Sve što danas imamo oteli smo iz vojarni tzv. JNA i iz njihovih vlakova koji su oružje i opremu pokušali iz Slovenije prevesti u Srbiju. Danas je opremljenost naše brigade na zavidnoj razini, a to je i neprijatelj mnogo puta osjetio na vlastitoj koži.

Zelim spomenuti veliku pomoć koju nam je u početku, ali i tijekom čitavog domovinskog rata, upućivao narod i ustanove iz našeg Hrvatskog zagorja, Bjelovara, Koprivnice, Varaždina i drugih hrvatskih gradova. I Zagreb je, između ostalog, poslao čitavu opremljenu satniju u sastav III. brigade. To je bila dragocjena pomoć onda kad nam je bilo najteže, i narod Slavonije to nikad ne može i neće zaboraviti.

HV: Slažete li se s tvrdnjom da je u Slavoniji, na istoku Hrvatske zapravo ključ rješenja čitavog ratnog zbijanja?

Upravo tako. Ključ rješenja čitave vojne, pa time i političke situacije je, po mojem mišljenju, u Slavoniji i Baranji. Ova se bojišnjica razlikuje od drugih po tome što su na njoj angažirane najelitnije postrojbe – kako naše, tako i neprijateljske. Kad se mi vratimo na obalu Dunava i uopće na granicu sa Srbijom, tada će to biti kraj najvećeg dijela problema.

Vjerujemo u političku mudrost predsjednika dr. Franje Tuđmana i vrhovništva i nadamo se da ćemo naš cilj dosegnuti mirnim putem. No, ako bude potrebno mi ćemo ratovati koliko god bude potrebno. Nikad se nećemo pomiriti s okupacijom i jedne stope našeg svetog tla.

Hrvatski borac je jači od srpskog pljačkaša – pokazali smo to na svim bojišnicama naše domovine. Svaka drukčija tvrdnja jest samo srpska propaganda.

HV: Na kraju, gospodine brigadircu, želite li štograd dometnuti?

Cjelokupan sastav postrojbe ne može zaboraviti našeg uzoritog kardinala Kuharića koji nas je posjetio pred Božić u Nuštru kad su na to ponosno hrvatsko mjesto padale stotine granata. Njegove riječi su za sve nas svijetli putokaz kako se ponašati u životu i kako se treba voljeti i čuvati naša lijepa domovina Hrvatska.

Vedran Kukavica

ovom društvu vojnika II. bojne III. brigade kome je to malo čudno.

Bojnik Tomislav Pucelj priča kako su probijali i štilili 'kukuruzni put' od Bogdanovaca do Vukovara... što je dugo vremena bila jedina veza s Vukovarom.

Poslije je tridesetak ljudi ostalo odsjećeno u Bogdanovcima. Četrdeset dana opkoljeni sa svih strana pod stalnom paljicom nisu se htjeli predati. Najteže je bilo kad su im po zarobljenicima iz Marinača slali pisma prijeteći im i ucjenjujući ih životima zarobljenika. Oni su izdržali četiri četnička napada, a kod petog, najtežeg napada odlučili su se na proboj.

Dva dana su se izvlačili. Trojica su poginula a pet ih je nestalo. Tada se Adam Ivanka slijep izvukao iz Bogdanovaca noseći na ledima suborca s povijedeno-nastalom kralježnicom.

U I. osječkoj bojni III. brigade slušamo sličnu priču. Njeni borci su prošli najteži put borbi od Dalja, Erduta, Sarvaša, Laskova, Nemetina i Nuštra te druga bojišta. I ova bojna nastala je uglavnom od

Pripadnici II. bojne u Bogdanovcima pokraj uništenog okupatorskog tenka

posebnih postrojbi MUP-a, kazuje nam pukovnik Marko Leko, zapovjednik ove bojne.

No, prije službenog utemeljenja brigade ratovalo se na najtežim bojišnicama. Organiziran je sanitet a i sve druge prateće službe. Neobično je to što tije-

POSTROJBE HRVATSKE VOJSKE.....

► kom čitavog rata brigada nije imala ni jednog lječnika. Oni su imali previše posla u slavonskim bolnicama, a s brigadom su uglavnom bili medicinski tehničari. »Kad je dr. Štarčević 4. srpnja donio iz Zagreba dvije kutije zavoja«, pripovjeda nam satnik Boris Selimović, »skupa s moje dvije kutije, »utemeljena« je naša ambulanta.« Ovaj nedostatak pribora ipak nije sprječio sanitetlje da svoj posao urade kako valja. Svaka je bojna imala pet-šest ljudi za tu svrhu (u II. bojni su to poznate Krmače). U slavonsko-brodskoj bojni (to je III. bojna III. brigade) ističu gotovo nevjerojatnu činjenicu kako niti jedan borac koji je dospio u ruke njihovog saniteta nije preminuo.

Đakovo je među ostalim branila od srbočetničke agresije i IV. dakovačka boj-

prema Okučanima postavili nekoliko ovećih kartonskih kutija. Bilo je to u vrijeme kad se rat još nije potpuno zahuktao i kad JNA još nije krenula u otvoreni napad na Hrvatsku. Kad su naišli njihovi tenkovi, pokušali su pregovarati o sklanjanju kutija i, mirnom prolasku 'tenkova. Naši su samouvjereno odbijali takvu mogućnost i tenkovi su se povukli.

A u kutijama nije bilo ničega, nikakvog eksploziva, kazuje nam Diks, »da je pušnino nešto jači vjetar, odnio bi ih s puta...«

Poslje su četnike (kad se rat već potpuno rasplamsao) jedanput čekali kod posljednjih kuća u jednom hrvat-

ne pružaju odsjaj za razliku od onih svijetlećih četničkih lonaca. Osnovno je bilo ipak ne ubijati se medusobno (što se četnicima dogadalo) već šutjeti, hodati i čekati. Tu je pobijeno 57 neprijatelja tako je ustanovljeno kad su se naši okupili nakon dogovorenih svijetlećih raketa u jednom dvorištu.

Ovakvih i sličnih događaja bilo je podosta u Slavoniji tijekom ovog teškog rata. O njima smo slušali i u Đakovu i u Našicama od pripadnika III. brigade. Čitava se Slavonija digla u jednom odlučnom prkosu slabo naoružanih, ali nepobjedivih hrvatskih junaka. Oružjem neizmjerno nadmoćan neprijatelj nije uspio skršiti veliko slavonsko srce – sveto pravo na obranu hrvatske hraniteljice, ponosnih slavonskih gradova i se-

Nekoliko sati prije posljednjeg napada na Nuštar...

... i nekoliko sati nakon odbijanja napada

na. Borili su se i na teškom ratištu kod Karadordeva, kada nisu odstupili usprkos pogibiji nekolicine svojih pripadnika. Svoj život je na tom bojištu izgubio i dozapočvrednik Mijo Mržljak – Haber.

S Brodanima je pomalo neobično razgovarati. Kad ih upitate za potankosti kakve bitke o kojoj ste već unaprijed počeo čuti, oni odgovaraju krajnjom točnošću profesionalnih vojnika (primjerice: dana 25. lipnja u 9.45 krenuli smo sa 75, pardon 74 vojnika naoružanih timi-tim na to-i-to mjesto...). Oni su rat pretvorili u profesionalno obavljanje posla, pobjedu u dužnost kojoj je upravo hladnokrvnost temelj. No, ipak uspijevamo doznati štogod izvan ove hladne matematike rata. Tako slušamo od bojnika Dragana Dikanovića – Diksa (zapovjednika brodske bojne koji je bio ranjen čak tri puta) o teškim bitkama ali i malim lukavstvima. Jednom su na putu

skom selu. Pustili su ih da pale i pljačkuju prazno selo, namjestivši im zasjedu.

(Ovim se pljačkašima nije nimalo žurilo pljačka i palež jedini su poslovi koje četnici, temeljito obavljaju) pa se već spustio gust mrak. Kad su došli do kraja sela, zapucali su po njima iz svih oružja, no ovih je bilo podosta pa su se razmiljeli po selu. Tada je nastao pravi pakao – naši i četnici izmiješani u mrklom mračku popaljenog sela. Dogadalo se da Brodani naide na četnika koji ga ponudi cigaretom misleći da je naišao na svojega. Jedan je borac III. brigade čak nosio ranjenog četnika stotinjak metara misleći da je naš. Natporučnik Niko Jurilj drži kako su ih spasile 'američke' kacige koje

la, bilo je jače od bolesnog poziva na pljačku i ubijanje.

Danas je sve drukčije. U 3. gardijskoj brigadi, pored pješačkih postrojbi, u ratu su ustrojene i tenkovske, topničke, PZO postrojbe i pristožerne formacije ranga samostalne satnije koje su dale ogroman doprinos domovinskom ratu. Na mjesto onog hrvatskog dragovoljca s početka rata koji je uglavnom bio naoružan samo neizmjernom hrabrošću, studio je suvremeno naoružan i izvježban hrvatski vojnik. Upravo će taj vojnik iz 3. gardijske brigade, ali i iz drugih postrojbi Hrvatske vojske, znati kao i na početku rata zaustaviti onih dvadeset tenkova s početka ovog napisa.

Ovim tekstom završavamo seriju napisu o »A« brigadama Hrvatske vojske.

PRVA OBLJETNICA

142.

DRNIŠKE

Drniški borci izuzetno su strpljivi, jer nije im lako s položaja gledati zlodjela nad svojim bližnjima

piše: Vesna Božanić Serdar

Obilježavanje prve obljetnice 142. drniške brigade 1. prosinca ove godine započelo je polaganjem vijenaca na šibenskom gradskom groblju. Uz vojnu trubu, zvuk »Tišine« i u stavu mirno priпадnici 142. brigade odali su počast svojim poginulim suborcima. Nakon mise zadušnice, obilježavanje je nastavljeno smotrom postrojbi. Pročitane su potom zapovijedi o povhalama, te pozdravni brzozavi koji su uputili general zbara Janko Bobetko, zapovednik HRM Sveti Letica i general zbara Anton Tus.

»Situacija ni rata ni mira nije najpovoljnija ni za jednu vojsku, ali se mora uzeti u obzir sva složenost postojeće situacije kada se još uvijek traže načini da se postojeći problemi okupiranih područja riješe političko-diplomatskim sredstvima,« ispričao nam je Mladen Nakić, pomoćnik zapovednika za IPD. »Izvjesno je da postoje određeni rokovi do kojih treba strpljivo čekati i to vrijeme racionalno iskoristiti za jačanje samodisciplina te moralnog i psihofizičkog stanja naših boraca.«

O 142. brigadi, koju je prošlo oko 2000 boraca, na svečanosti u Šibeniku govorio je zapovednik brigadne bojnici Roko Mijić, a zapovednik OZ Split Mate Viduka obratio se nazočnima rekavši, među ostalim: »Nije vrijeme za velike riječi, nego za velika djela, moramo vratiti svoje domove. A u tome treba biti strpljiv.« Drniški momci su zaista strpljivi, jer nije lako biti ravnodušan kada sa svojih položa-

Drniški borci na zarobljenom topu

ja prostim okom gledaš zlodjela nad svojim bližnjima.

Drniški kraj još je uvijek okupiran. Borci 142. brigade su disciplinirani. Oni slušaju odluke svog vrhovništva, mada nije lako savladavati se. Drama o tzv. četničkom logoru počela je 16. rujna prošle godine kada je Kninski korpus napao Drniš. Protiv jakih oklopnih snaga i aviona Drnišani se nisu mogli braniti.

Drama o tzv. četničkom logoru počela je 16. rujna prošle godine kada je Kninski korpus napao Drniš. Protiv jakih oklopnih snaga i aviona Drnišani se nisu mogli braniti. Morali su noću, pješke, napustiti kućna ognjišta. Od ljudi sposobnih za borbu u sklopu 113. šibenske brigade stvoren je jedan bataljun, a naoruža-

la ga je i opremila Općina Drniš, zavičajni klubovi u Zagrebu, Rijeci i Splitu, te Drnišani koji žive u inozemstvu. Iz tog jezgra stvorena je 1. prosinca prošle godine 142. drniška brigada koja je glavni pravac svog djelovanja imala prema još uvijek okupiranom dijelu općine Drniš.

Veliki broj boraca s drniškog ratišta koji su od početka u brigadi i oni koji su u nju kasnije uključeni mnogo su prije bili u »čizmama« i suprotstavljali se onima koji su sve ovo pokrenuli protiv Hrvatske. Mnogi od njih već

su se tada uključili u pričuvni sastav MUP-a Ratni put brigade počinje još prije njenog osnivanja, a očituje se u sada već poznatim borbama kod Pokrovnika i Pakova Sela kada se razbijanjem neprijateljske pješadijsko-tenkovske formacije uvelike utjecalo na uspješnu obranu Šibenika.

I što reći na kraju? Drnišani se žele vratiti svojim kućama, svjesni da će djelovanje i njihove brigade biti uvjetovano posljednjim pokušajima da se ipak nađe mirno rješenje političkim sredstvima. U isčekivanju toga živci su sve »tanji«.

NEZAUSTAVLJIVE »VIDRE«

Pod neprijateljskom vatrom pripadnici 38. pontonirske bojne prevozili su preko Kupe vojnike, civile, oruđe, oružje, streljivo...

»Vidre« na jednom od svojih zadataka

Vidru — simbol vještine, okretnosti i brzine odabrali su pripadnici 38. pontonirske bojne Hrvatske vojske kao svoj zaštitni znak. Još u vrijeme njihovog stvaranja, preciznije 28. rujna prošle godine kada je stigla zapovijed Glavnog stožera o formiranju, vidra je uzeta za maskotu jer se znalo da bojna mora posjedovati sve karakteristike te, nažalost, ugrožene životinje. Uz pomoć zapovjednika bojnika Vinka Jurina i maksimalno zalaganje svih pripadnika polako se krenulo u opremanje bojne skromnim i teško oštećenim sredstvima, zaplijenjenim iz skladišta »Jugoslovenske narodne armije«. Među tim sredstvima nalazile su se i amfibijski polusplavni GSP, amfibijski transporteri, remorkeri, razna motorna vozila, kompleti montažnog pontonskog mosta što je bilo presudno za daljnji razvitak postrojbe. Sva ta, uglavnom uništena sredstva morala su biti hitno osposobljena; uz to dosta materijala bilo je potpuno neupotrebljivo, stroje-

vi uništeni, sa sklopova amfibijskih polusplavi i transporteru skinuti su vitalni dijelovi, a pojedini sklopovi oštećeni su i za dulje vrijeme onesposobljeni. Sve to je popravljeno u najkraćem roku uz ogromnu pomoć poduzeća »Termomehanička« iz Sesveta i mnogih donatora pa su prve snage 38. pontonirske bojne upućene na bojišta uz rijeku Kupu već 20. listopada 1991. radi uredenja i održavanja splavskih i desantnih mjesta prijelaza.

Tijekom održavanja i rada splavskih i desantnih mjesta prijelaza postignuti su izvanredni rezultati. Pretežno noću i u uvjetima topničkog djelovanja neprijatelja, te djelovanja njihovog ratnog zrakoplovstva prevezeno je preko rijeke Kupe više od 1.500 vojnika i prognanih civila, mnogo tereta poput tenkova, kamiona, streljiva, ogroman broj topničkog oruđa... Istovremeno se obavljala obuka i doobućavanje vojnika, te psihofizičke pripreme »Vidri« za zadatke koji su tek predstojali. S novim i sve težim zadacima dolaze i sve bolji uvjeti rada. Početkom studenoga prošle godine boj-

na dobija nove prostore u sklopu vojarne Borongaj gdje su se potpuno uredili kompletni prostori za smještaj kompletog ljudstva i tehnike.

Istodobno iz vojarne u Jakuševcu, poslije odlaska jugo-vojske, od potpuno uništenih sredstava i opreme mukotrpnim radom i zalaganjem osposobljavaju se motorna vozila tipa, »Kraz« i »Zill«, remorkeri i amfibijске splavi. Kuća, Lijevi Središki, Letovanić i Pokupsko, sve su to bojišta gdje su pontonirci pokazali svoje sposobnosti i hrabrost.

Prestankom borbenih aktivnosti vojna sve više preuzima zadatak specijalističke obuke novaka pristiglih iz centara za osnovnu obuku vojnika, a uz to pruža se pomoć i drugim pontonirskim postrojbama od Belišća, Osijeka, Karlovca, sve do Šibenika i Drniša. Važno je naglasiti i to da poginulih i ranjenih na sreću nisu imali, a pojedini pripadnici ove postrojbe kao dobrovoljci odlazili su prenijeti svoje znanje i stručnost na bojišta izvan područja djelovanja svoje postrojbe.

Gordan Laušić

Neprimjetni
kao duhovi
u šumi

»ŠUMSKI DUHOVI« KOD GROFA ERDÖYA

Satnija Kerestinec, s oznakom »Ghost Busters«, održava objekte, položaje, stražari...

Drugi vodi Satnije osiguranja vojarne Kerestinec kod Zagreba ima oznaku sa šumskim duhom koji pokazuje znak pobjede. Satnija je smještena u strom dvorcu grofa Erdöya, sa živopisnom okolicom, a njezin 2. vod u obližnjoj šumi. Posebnost ove postrojbe jest izdvojena straža, a k tome u njoj su vojnici koji su i preko četraest mjeseci u odori. Cjelokupna satnija nije izravno sudjelovala u borbama, ali dosta vojnika iz njezina sastava veterani su domovinskoga rata.

Počeli smo u dobrovoljačkim odredima Novog Zagreba u svibnju prošle godine, a potom smo kao pripadnici Nacionalne zaštite sudjelovali u blokadi bivše »maršalke«. Nakon pada vojarne Velika Buna, gdje smo zaplijenili velike količine oružja, mobilizirani smo početkom listopada. Jedan vod je 10. prosinca prebačen u Kerestinec za osiguranje te je od njega mobilizacijom stvorena satnija. Drugi su otišli u 102. novozagrebačku brigadu, poznate »Štuke« — kazuju nam Danko Tijan, zapovjednik i Stjepan Krototaj, dozаповједник »Šumske duhova«.

Osim njih dvojice u vodu je još nekoliko starijih »duhova« jer je većina nedavno demobilizirana. Ostalo su mladi novaci koji su imali čast da vojsku služe kao hrvatski vojnici.

Prvi zapovjednik voda bio je Stjepan Bolaric, koji je još zapovjednik 1. voda Kerestinečke satnije. Popularni Antun Leš bio je maskota šume. Trenutačno je

Samostalna satnija za osiguranje vojarne Kerestinec kojom zapovijeda natporučnik Zoran Gruić sastavljena je od pričuvnih vojnika i dočasnika. Nastala je od jedne postrojbe 102. novozagrebačke brigade. Nalazi se u vojarne Kerestinec od 10. prosinca 1991. Doista vojnika su dragovoljci s početka domovinskog rata. Samostalna je postrojba pod zapovjedništvom PZO-a. Vojnici su većinom iz Zagreba i okoline.

najstariji vojnik Jurica Piškor, dragovljac od svibnja prošle godine a najmlađi je dvadesetogodišnji Boris Mihaljenec, novak iz Slatine.

— Mladi su se vojnici već svikli na život u šumi. Mi smo Vam kao obitelj, sve radimo sami. Osim straže i patrole, održavamo objekte i položaje. Bilo je ovdje tužnih ali i smiješnih događaja. Zimus, kad smo došli u šumu, temperatura se spustila na 19 stupnjeva. C ispod ništice te je drveće pucalo od hladnoće, a mi mislimi puška puca — kazuje nam vodnik Danko Tijan, dok obilazimo položaje u šumi.

Najbolji pomoćnici stražarima su psi čuvari Reksi, Boro i Didi.

Patrola upravo obilazi položaje s Reksom. Prati ih njihova maskota »Ghost Busters«, šumski duh po kome se prepoznaaju.

Boris Ćavar

Ovo nije oglas samo za muškarce. Ovo je samo za muškarčine ili one koji se tako osjećaju. Hrabe, odvažne i odlučne, kojima srce snažno kuca za Hrvatsku i koji žele i mogu biti profesionalni vojnici Hrvatske vojske.

Želite li stalan, dinamičan, uzbudljiv i k tome znatno bolje plaćen posao?

Želite li beneficirani radni staž?

Želite li materijalnu pomoć pri rješavanju stambenog pitanja?

Ako ste potvrđeno odgovorili na prethodna pitanja onda znajte da vam te i druge pogodnosti pruža Hrvatska vojska ukoliko se opredijelite da budete njen profesionalac.

Svoje želje možete ostvariti već sutra. Ne morate ići daleko da bi pronašli mjesto gdje ćete ih ispuniti. Ovih dana na prostoru Like formiramo profesionalnu gardijsku brigadu u kojoj dužnost profesionalnog vojnika čeka možda baš Vas.

Ako imate između 19 i 35 godina, odslužili ste vojnik rok i državljani ste Republike Hrvatske, i ako ste dobrog zdravlja, tada znajte da imate sve uvjete da Vam se Vaše želje ostvare. Dovoljno je da se u vojarni »Trsat« u Rijeci javite pukovniku Joki Đipalu. Može i telefonom na broj (051) 209-120 ili 209-155.

Ako vam je Gospić bliže, tada u vojarni »Eugen Kvaternik« potražite pukovnika Mirka Norca. Brojevi telefonske centrale gospičke vojarne su (048) 52-45 i 52-46, a ako zatražite interni broj 78 dobit ćete personalnu službu koja će vam dati i sve ostale informacije o tome kako možete postati profesionalni vojnik Hrvatske vojske.

ZAPOVJEDNIŠTVO OPERATIVNE ZONE RIJEKA

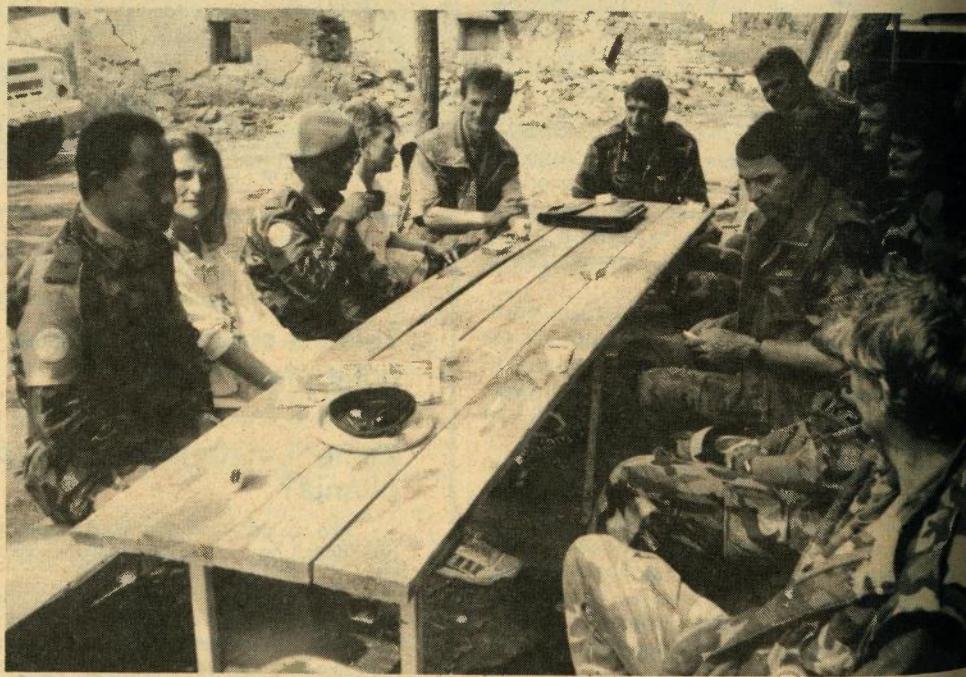
ZAPAD NE MOŽE BITI ISTOK

U etničkom, povijesnom, kulturnom i zemljopisnom pogledu zapadna Slavonija oduvijek je bila nedjeljivi dio hrvatskog i europskog kulturnog kruga

Piše: Siniša Halužan

Zamišljena linija do koje su se trebale protezati granice »Velike Srbije« išla je linijom Virovitica – Karlovac – Karlobag i na taj bi način u njenim granicama ostali prostori koji su za Hrvatsku od ogromnog strateškog i gospodarskog značaja. U cijeloj konцепциji agresije na Hrvatsku teza o ugroženosti golorukog srpskog naroda bila je samo kulisa iza koje je stajala želja za osvajanjem bogatih teritorija koji povijesno nikad nisu bili dijelom Srbije. Zato je sve to trebalo opravdati tobožnjom brigom za očuvanje cjelebitosti Jugoslavije kao i potrebot da se »zaštiti« ugrozeni srpski narod.

Dogadaji koji su se zbivali u siječnju 1991. godine jasno su pokazati u kom pravcu će se razvijati situacija. Zamišljena kao granično mjesto »Velike Srbije«, Virovitica je trebala poslužiti kao pokušna žrtva. Sudski proces virovitičkim čelnicima Đuri Dečaku, Antunu Habijancu i Vinku Belobrku, pored svega ostalog, jasno je upućivao i na to da će jedna od ključnih točki te osvajačke politike biti područje zapadne Slavonije.

Sastanak predstavnika HV i UNPROFOR-a

Osvajanje tog područja bilo je od najveće važnosti za uspješno osvajanje istočne Slavonije, jer time ona biva odsječena od ostalog dijela zemlje. Veliki broj Srba naseljenih na tom području bio je čimbenik ko-

ji je trebao potpaliti iskru. Dojučeršnji susjedi počeli su se obilato oružavati iz arsenala tadašnje JNA. Pojedini izvaci iz njihovih ratnih biltena nedvomisleno govore koliko je srpska propaganda bila u službi izazivanja i poticanja tog osjećaja ugroženosti. Plašenje nekim, samo za njih postojećim ustaštvom, oživljavanjem fašizma u Europi i genocidom bilo je zaista ucinkovito, bez obzira što je u etničkom, povijesnom, kulturnom i zemljopisnom pogledu to područje oduvijek bilo dijelom hrvatskog i europskog kulturnog kruga. Kolika se pozornost pridavala iskrivljavanju povijesnih činjenica govore i slijedeći citati »posudeni« iz njihova ratnog biltena: »...zbog toga mi Srbi treba da budemo hrabri i kada smo sami.

Prognanici

Naši preci su preko Prokletija otišli na Krf da bi se oporavili i ponovno vratili u Srbiju oslobođivši je. Da li mi Srbi u Zapadnoj Slavoniji treba da odemo u Srbiju da bi se vraćali ili treba da ostanemo i borimo se do kraja? Mi ovu zemlju nismo nasledili od naših predaka nego smo je

pozajmili od naših potomaka i zato nemamo pravo da je poklanjamo bilo kome a najmanje ustašama.« Naravno nisu je »nasledili« već naselili pa je i ne mogu nikome ni po klanjati.

Povratak prognanika u Gorice

I DALJE ĆEMO VODITI RAZUMNU POLITIKU

Svoju ocjenu sadašnjeg trenutka u zapadnoj Slavoniji kao i mišljenje o boravku Mirovnih snaga ujedinjenih naroda iznio je i predsjednik Sabora Republike Hrvatske gospodin Stjepan Mesić. Među ostalim, gospodin Mesić je naglasio sljedeće: »Imamo i sada jednu kritiku od građana zašto se odmah ne ide na vojnu opciju i problem riješi. Mi smo jednu izbalansiranu politiku vodili do sada i mislim da ćemo je voditi i ubuduće. Kada je Hrvatska tražila međunarodne snage u to vrijeme nije bila priznata, a rat je bjesnio svom žestinom. Međunarodne snage i UNPROFOR trebale su i trebaju istisnuti Jugo-vojsku, istisnuti paravojne organizacije, uvesti institucije hrvatske države na čitav njen prostor i uvesti kontrolu na hrvatskim granicama. Jedan dio te zaštitne snage su izvršile. One su istisnule jugo-vojsku, ali su ostale paravojne organizacije, 19-20000 ljudi naoružanih najmodernijim oružjem. Mislim da je Hrvatska vojska sada toliko stasala i tako opremljena da bi ona mogla i sada svaki problem riješiti vojnom opcijom. Baš zbog toga što smo i vodili razumnu politiku, dužni smo i

sada voditi takvu politiku. Znači iskoristiti ćemo prisustvo UNPROFOR-a da se dode do ostalog dijela Hrvatske, sada pod kontrolom UNPROFOR-a, sa što manje žrtava, ili ako je moguće bez žrtava. Sada je ostalo da se uvedu kontrole institucija hrvatske države i da se uvede kontrola na granicama prema Srbiji.«

Na pitanje o ulozi prostora zapadne Slavonije, o doprinosu njenih žitelja domovinskom ratu, gospodin Mesić odgovara: »Za mene slavonski ratnici nisu bili iznenadenje. Gdje god su bili u ratu pokazali su se kao izvrsni vojnici, dobro educirani vojnici. Moram reći da su se frontovi na kojima su bili Slavonci, pokazali kao najpouzdaniji. Možda je to pitanje granica. Tu se uvijek ratovalo, tako da djeca otkad se rode počinju seigrati ratovanja, pa smo Slavonci dobili dosta dobro educirane. Suprotna strana je mislila kako su Slavonci veseljaci, ljudi koji nisu motivirani za rat i kako će oni samo prošetati kroz ovaj dio Slavonije, a motivirani Hrvati su pokazali da su najbolji vojnici i najbolji bojovnici, neprobojan bedem za neprijateljsku živu silu i tehniku.«

Već 25. lipnja 1991. godine kada je Hrvatska proglašila svoju samostalnost bilo je jasno da glavna tema predstojećeg ljeta neće biti ljetovanje i godišnji odmori. I zaista, polovinom kolovoza počeli su ozbiljniji sukobi praćeni minobacačkim napadima. Odluka o proglašenju samostalnosti nije bila nikakva garantija, u tom trenutku, kojom bi se moglo očekivati učinkovitije djelovanje međunarodnih mehanizama. Morali smo se osloniti na vlastite snage i u tome se uspjelo. Zapadna Slavonija je obranjena, Hrvatska je postala međunarodno priznati čimbenik i ostvaren je dolazak Mirovnih snaga Ujedinjenih naroda.

Počinjeno je mnoštvo ratnih zločina. Masakri civilnog pučanstva, uništeni gradovi poput Lipika i Pakraca, sela sravnjena sa zemljom, stotine poginulih vojnika i civila, ranjenika i invalida rezultat su borbi koje su okončane nakon sarajevskog primirja 3. siječnja ove godine.

Danas, godinu dana poslije, situacija u zapadnoj Slavoniji još uvijek je složena. Ljetos je UNPROFOR preuzeo svoju zonu odgovornosti ali nije u potpunosti riješio problem prognanika koji se nisu vratili u svoja sela. Milicija »SAO Krajine« još kontrolira Okučane, dio okolnih sela kao i dio auto-ceste kojom se još ne može odvijati promet, a ni putovi kroz Lipik i Pakrac prema Požegi nisu sasvim sigurni pa ih je potrebno izbjegavati. UNPROFOR još nije u mogućnosti učinkovito kontrolirati ta područja pa se događalo da je bilo ubojstava od strane četnika koji još tumaraju obroncima Papuka.

Sutra je novi dan

Problem povratka prognanika također još nije riješen, što govori i primjer sela Pivare i Gorice, u koje su se mještani počeli vraćati nakon donošenja Rezolucije 769 Ujedinjenih naroda o preuzimanju kontrole snaga UNPROFOR-a na državnim granicama Republike Hrvatske. No u noći od 7. na 8. kolovoza otvorena je na njih minobacačka vatra u selu Pivare što je uzrokovalo povlačenje nepalskog bataljuna s kontrolne točke u Donjem Varošu. Prema riječima gospodina Gerarda Fischer, povjerenika za civilna pitanja u Zapadnom sektoru, izgovorenim krajem ljeta, problem otvaranja autoputa rješava se pregovorima izme-

du dviju strana. Jedan od prijedloga koji je ponudila hrvatska strana trebao je otvorići vrata autoputa. Zamisao se svodila na sljedeće: dnevno bi kretala po četiri konvoja iz Novske kao i četiri iz Nove Gradiške u određenim vremenskim razmacima, a svakog od njih bi sačinjavalo dvadesetak vozila. No kako je završio taj prijedlog pokazuje i dogadaj koji se zbio 25. listopada kada je trebalo doći do susreta hrvatskih i srpskih

njihove »vlasti« koji nas dočekuju ljubazno, ali ne žele spominjati svoja imena, ni funkcije koje obnašaju. U toku je neka važna sjednica. Što je tema sjednice, takoder ne žele reći. No dosta ljubazni, ali vrlo zatvoreni, pokušavaju nam dati na znanje ono što oni misle o nama ali i pitati ono što ih zanima, ponajprije zakon o aboliciji. I mi uspijevamo dozнати ponešto iz razgovora. Nemaju struje, sijeku šume i uvjereni su u op-

stojnost njihove »Krajine«. Na ulici je malo ljudi a trgovine svojom ponudom baš ne podsjećaju na one u Zagrebu ili nekom drugom gradu države protiv koje su se oni pobunili. No problemi nastaju onog trenutka kada neki od njihovih ljudi uočava hrvatske tablice na automobilu. Nakon poveće gužve pred zgradom općine tablice su skinute i na automobilu urezano nožem nekoliko »oznaka« njihove »SAO Krajine«. Uz ovog puta, mnogobrojnu pratinju »milicije« napuštamo Okučane. Ipak, njihove izjave kako su voljni otvoriti autoput i kako žele priznati hrvatsku državu, naravno u granicama koje bi oni postavili, dovoljno govore u prilog tvrdnji koliko su pregovori s njima (ne)učinkoviti. Ipak i gospodin Fisher naglašava izuzetno tešku ekonomsku situaciju na područjima pod srpskom kontrolom.

No prisutnost pripadnika UNPROFOR-a donjelo je i dosta pozitivnih rezultata. Na mnogim je mjestima započela obnova uništenih objekata, posebice u mjestima koje su najviše stradala kao Lipik i Pakrac. Cinjenica da dolazi do sukoba u samim vladajućim strukturama na relaciji Knin – Okučani, koji su rezultirali smjenom rukovodstva u Okučanima, govori u prilog tome da i kod njih polagano sazrijeva shvaćanje onoga u što su se upustili i što su učinili, drugima i sebi. ■

Prvi četnici u okučanskom kraju

Stari Grabovac – pogled na suprotnu stranu

skih novinara, ali je bio spriječen od suprotne strane. Da je tako nešto moguće bez obzira na međusobne dogovore potvrđuju i riječi gospodina Fisher-a: »Svjesni smo da čak i ako civilne vlasti jedne i druge strane daju svoj pristanak, postoje eks-tremisti kojima se tako nešto neće svidjeti pa će pokušati spriječiti provedbu plana.« No moguće je ući u Okučane i razgovarati s nekim od predstavnika općinske »vlasti«. Pomoćno zbumjenim Nepalcima objasnili smo da bismo željeli razgovarati sa nekim na drugoj strani, ali bez pratinje UNPROFOR-a. Uz predočenje novinarske iskaznice Nepalac pristaje i odlazimo do kontrolne točke koju drže pripadnici »SAO krajine«. I oni vidno zbumjeni prihvataju nas i omogućavaju ulazak u Okučane u njihovoj pratinji. U općini, prije je to bila mjesna zajednica, se susrećemo s predstavnicima

DEMOGRAFSKA SLIKA

Srbi su željeli osvojiti i Srbiji priključiti prostor na kojem živi 75 posto Hrvata, svaki šesti stanovnik je Srbin, a gotovo 10 posto stanovnika čine ostale nacionalne manjine

Zapadni obronci Papuka, Ravne gore i Psunja trebali su biti i zapadna granica srpske bolesne fikcije zvane »Velika Srbija«, u koju bi ognjem i mачem »prisajedinili« sva područja u koja je ikad kročila srpska noga. Upravo je tu Hrvatsku trebalo presjeći popola (smjerom Novska – Pakrac – Daruvar – Virovitica), spajanjem Banjalučkog i Bjelovarskog korpusa i time slomiti obranu cijele istočne Hrvatske. Tom je planu sve podređeno; i podjela vojnih oblasti i razmještaj tenkovskih korpusa i svi oblici propagande i podjela oružja Srbima i utvrđivanje Bučja... – ništa nisu prepustili slučaju.

Od bolesnih staraca u akademiji na Terazijama, preko svih političkih opcija u Srbiji (od rojalista i fašista do demokrata i komunista) s istim osvajačkim željama spram Hrvatske, pa sve do oficirskog kadra i »ugroženih« Srba. Uloge su podijeljene, karte baćene na stol, cijevi okrenute prema Hrvatima i samo je trebalo umarširati. Kakvi argumenti, kakva demografska slika; u pitanju je samo sila, nastrana težnja za vlašću i jedino i isključivo borba za teritorij. Ostalo su samo parole i prašina u oči svijetu i naivnima koji još uvijek vjeruju u povratak mira. Zahuktali velikosrpski i nacionalosocijalistički stroj, sad je valjda već svima jasno, vode i usmjeravaju nagoni, a zaustaviti ga može samo sila!

Tako je bilo i u zapadnoj Slavoniji. Organizacija JNA, naoružavanje lokalnih Srba, zatrubljena je ugrozenost napačenog i nenaoružanog srpskog naroda (koji je usput po zahilama oružja i hrane te organizacije napada mogao ratovati 10 godina), a uvezeni su i kriminalci najgorе vrste i proglašena »SAO Zapad-

GEOMAFSKO RAZGRANIČENJE SRBA I HRVATA NA TZV. TERITORIJU REPUBLIKE HRVATSKE

Zapadni krajevi geografskog prostora Srpskog naroda tako su izmeđani i isprepleteni sa hrvatskim stanovništvom da je vrlo teško razdvojiti ove dve pomešane populacije na jedan efikasan način. Iaklijedeno je da bi se granica mogla tako da postavi da ne hrvatskoj strani ne ostane ni jedan srpski a na srpskoj ni jedan hrvatski stanovnik a to bi svakako bilo najpravednije rešenje. Ako se već ne mogu ove dve populacije potpuno da razdvoje, onda treba tražiti jedno drugo pravdno rešenje. Zato je svekako potrebno da budu zadovoljeni sledeći preduvjeti:

1. da se posve opavi poštano i objektivno bez zloupotrebe 1. čovinističkih strasti i ludila,
2. da se koriste samo ispravni i autentični statistički podaci,
3. da se koriste objektivne metode razdvajanja naučnih disciplina diskriminacione analize i teorije klasiifikacije.

Koristeći podatke popisa stanovništva iz 1971. god. jer ovom zadnjem popisu ne može nitko verovati. Opštine na tsv. teritoriji Republike Hrvatske sa većinskim sprakom stanovništvom u 1981. god. bile susledile: Banovac, Daruvar, Donji Lepac, Dvor, Glin, Grečac, Knin, Kostajnica, Obrovac, Pakrac, Ziteće Korenica, Vejnic, Vrginmost i Vukovar.

Kako se pri tome na ovoj teritoriji našlo 1.07.729 hrvata a na suprotnoj strani 567.382 Srba, te je potrebno pristupiti daljom obradi u cilju isjednačavanja te dva broja na optimalan način. Pridržavajući se gornje metodologije i postavljenog odnosa izracunate je da gornjem skupu opština treba dodati i sledeće opštine: Petrinje, Grubišno Polje, Belli Manastir, Podr.Slatina, Otobac, Gospic, Slunj, Ogulin, Vrbovsko, Karlovac i Osijek. Time bi na Hrvatskoj strani ostalo 398.375 Srba, a na srpskoj strani bi se našlo 395.363 Hrvata. Napomena: Gore navedeni podaci korišteni su od UNESKA

»Demografska istina« koju je srpska propaganda servirala svom ugrozenom pučanstvu

na Slavonija« putem Beogradske televizije. Poznati scenarij razaranja i ubijanja i kolektivne paranoje, a vjeruju mu samo naivni, ograničeni i zainteresirani.

Proglasom »narodne srpske skupštine« u takvu »SAO« ušla su »područja Okučana (dio današnje općine Nova Gradiška), Novske, Pakraca, Požege, Orahovice, Našica, Đakova (sve redom današnje općine) te mjesto Jasenovac (naselje u općini Novska)«. To je bila želja i velikosrpski san bez pravnog, povijesnog, etničkog i geografskog temelja. U takvu su tvorevinu uključili npr. općinu Đakovo s 91,7 posto Hrvata i samo 3,8 posto Srba, a nisu npr. općinu Podravska Slatina. To potvrđuje da im objektivni parametri nisu bili važni, već brzina propagandne akcije kojom je trebalo opravdati kasnije postupke JNA i ljudsku sramotu zvanu četnici.

Cijelo takvo regionalno nedefinirano područje nikad, nije bilo niti s

povijesnog, niti s etničkog, niti s geografskog gledišta dio srpskog državotvornog prostora. Čak što više, državne su srpske granice oduvijek bile istočno od Drine i južno od Save, a zapadna je Slavonija prostor doseljavanja vlaškog stanovništva u novijoj povijesti, prebjega pred Turcima sredinom 16. stoljeća. Otuda i pojam Mala Vlaška za zapadne obronke slavonskog gorja, a Česi, Slovaci, Madari i Nijemci u ovaj kraj dolaze u 19. i 20. stoljeću.

Prijeratni narodnosni sastav fikcije »SAO Zapadna Slavonija« prikazuje tablicu 1. Dakle, Srbi su željeli osvojiti i Srbiji priključiti prostor na kojem živi 75 posto Hrvata, prostor u kojem je svaki 6. (!!) stanovnik Srbin, u kojem gotovo 10 posto stanovnika čine ostale manjine, i u kojem niti jedna općina nema apsolutnu srpsku etničku većinu! Ne spominjemo ovom prilikom de-

Razrušeni Lipik

► mografsku sliku prostora istočno od navedenih općina.

Jedina općina koja ima relativnu srpsku etničku većinu je Pakrac, koji je i izabran za centar pobune, no u cijeloj je općini živjelo 12.813 Srba naspram 14.776 Hrvata (Hrvata i ostalih). Broj od 78.145 Srba u cijelom području bio je jedini argument na koji su se oslanjali srbotvorci SANU-a, no uvjek su prikrivali da npr. i dan-danas nakon svih iseljavanja i protjerivanja u zapadnoj Bačkoj i Srijemu živi 65.978 Hrvata, koji bi po istom srpskom receptu mogli tražiti izdvajanje tog prostora iz Srbije. Za razliku od zapadne Slavonije ovo je autohton hrvatski etnički prostor u kojem je prije 2. sv. rata živjelo više Hrvata nego Srba.

Tabela 1. Narodnosni sastav prema popisu 1991. područja kojeg su velikosrbi proglašili "SAO Zapadna Slavonija"

Općina	Broj stanovnika 1991.				Udjeli u % 1991.			
	Ukupno	Hrvati	Srbi	Ostali	Ukupno	Hrvati	Srbi	Ostali
Bjelovar	60.039	53.113	5.898	1.028	100,0	80,4	8,9	10,7
Daruvar	30.092	10.459	10.074	9.559	100,0	34,8	33,5	31,7
Đakovo	52.954	48.578	2.002	2.374	100,0	91,7	3,8	4,5
Grubišno Polje	14.206	6.015	4.540	3.651	100,0	42,3	32,0	25,7
Našice	40.829	32.891	4.486	3.452	100,0	80,6	11,0	8,4
Nova Gradiška	60.749	43.692	12.572	4.485	100,0	71,9	20,7	7,4
Novska	24.696	16.556	5.402	2.738	100,0	67,0	21,9	11,1
Orahovica	15.631	10.907	3.328	1.396	100,0	69,8	21,3	8,9
Pakrac	27.589	9.896	12.813	4.880	100,0	35,9	46,4	17,7
Požega	71.745	57.277	9.759	4.709	100,0	79,8	13,6	6,6
Virovitica	46.661	35.850	7.271	3.540	100,0	76,8	15,6	7,6
UKUPNO	445.191	325.234	78.145	41.812	100,0	73,0	17,6	9,4

Izvor: Popis stanovništva 1991. Dokumentacija 881, Državni Zavod za Statistiku RH, Zagreb, 1992.

Tabela 2. Broj i narodosni sastav naselja u području kojeg su velikosrbi proglašili "SAO Zapadna Slavonija"

Općina	Broj naselja s prevladavajućom etničkom većinom				Udjaci naselja u % s prevladavajućom etničkom većinom				Srbi u naseljima s srpskom većinom	
	hrvatskom	srpskom	ostalom	ukupno	hrvatskom	srpskom	ostalom	ukupno	broj	udjel u uk. broju Srba
Bjelovar	103	5	6	114	90,4	4,4	5,2	100,0	497	8,4
Daruvar	14	33	28	75	18,7	44,0	37,3	100,0	5.415	56,8
Đakovo	44	6	7	57	77,2	10,5	12,3	100,0	565	24,9
Grubišno Polje	5	12	18	35	14,3	34,3	51,4	100,0	1.642	36,0
Našice	42	6	10	58	72,4	10,3	17,2	100,0	2.090	47,1
Nova Gradiška	62	31	0	93	66,7	33,3	0,0	100,0	8.412	74,1
Novska	24	12	1	37	64,9	32,4	2,7	100,0	2.925	56,3
Orahovica	25	14	5	44	56,8	31,8	11,4	100,0	1.757	52,3
Pakrac	10	43	15	68	14,7	63,2	22,1	100,0	6.718	62,8
Požega	128	62	12	202	63,4	30,7	5,9	100,0	4.967	52,0
Virovitica	40	18	11	69	58,0	26,1	15,9	100,0	3.146	43,1
UKUPNO	497	242	113	852	58,3	28,4	13,3	100,0	38.132	51,5

Izvor: Popis stanovništva 1991. Dokumentacija 881, Državni Zavod za Statistiku RH, Zagreb, 1992.

No u pitanju nisu argumenti već sile.

Posebno su zanimljivi podaci po naseljima s prevladavajućom etničkom većinom (tabl. 2).

Srpski plan osvajanja temeljio se zapravo na velikom broju naselja sa srpskom etničkom većinom; njih čak 242 ili 28,4 posto u ukupnom broju naselja i ta su naselja strateški primarno naoružavana, utvrđivana itd. Naravno 3/4 naselja na cijelom tom prostoru ima uglavnom hrvatsku većinu. Međutim, posebno treba naglasiti da je u takvim naseljima živjelo samo 50 posto ukupnog srpskog pučanstva te da su to bila mahom mala naselja s prosječnom veličinom od 157 stanovnika. Npr. u općini Požega prosječni broj Srba po naselju bio je samo 80, itd. Naime, planski su se u statistici vodila samostalna naselja sa srpskom etničkom većinom i sa samo nekoliko stanovnika u njima, kako bi se u nedostatku populacijske mase moglo govoriti o velikom broju »srpskih« naselja.

Zato su Srbi iz ovog područja planski i iselili stanovništvo, prikazujući svijetu razaranja srpskih sela bez podataka da je u njima živjelo Srba kao Hrvata u jednom okupiranom i razorenom selu u istočnoj Slavoniji (npr. u Nijemcima je živjelo 2108 Hrvata, a takvih je razorenih hrvatskih sela bilo na desetke). Ili drugi primjer: u hrvatskom je selu Sonti u Vojvodini, općina Apatin, živjelo čak 6313 stanovnika, a među njima 4.333 Hrvata. To je npr. broj koji odgovara broju Srba u čak 62 naselja sa srpskom etničkom većinom u općini Požega.

Mogli bismo tako unedogled. Argumenti, podaci, egzaktni odnosi itd. U pitanju je bila samo sila i imperijalistička težnja za slavonskom ravnicom.

Međutim, srpski napadači i koljací bez uma i duha i njihovi »voždovi« ipak nisu sve predvidjeli. Nisu očekivali da će Hrvati uzeti puške u ruke i praktički nenaoružani stati pred srpske tenkove i topove. Nisu shvatili da je mirnom Slavoncu dosta svega i da svojoj djeci želi osigurati mir, usprkos svemu. Vlastiti životi tada su malo značili, a domoljubnih je emocija bilo napretak. Srbi su prvi put osjetili silu, zaustavljeni su, a nama Hrvatima ponovo ostaje razmišljanje da li je to jedino što oni razumiju. Zapadna je Slavonija znatnim dijelom oslobođena, a prekretnica u ratu je počela...

Mr. Stjepan Šterc

RATNI POTHVATI HRVATSKIH BRANITELJA

Zauzimanje linije Virovitica–Daruvar–Pakrac–Novska ostao je za Srbe samo neostvaren san

Piše: Vesna Puljak

Kolovoza, 1991. godina. Ratni se požar širi i zahvaća područje zapadne Slavonije. Vesti koje su tih dana stizale iz zapadno-slavonskih općina bile su gotovo iste: 18. kolovoza hrvatska policijska patrola napadnuta u centru Okučana; 19. kolovoza srpske paravojne jedinice napale policijsku stanicu u Pakracu; 20.

kolovoza napadnuto selo Orljavac na području požeške općine... Ovakav razvoj događaja bilo je moguće predvidjeti: srpsko je pučanstvo još u proljeće 1991. počelo otvoreno pokazivati svoje namjere.

Provokacije dojučerašnjih susjeda bivale su sve učestalije i primorale su hrvatski dio stanovništva da se organizira za obranu, ali tako da sve bude legalno kako neprijatelj ne bi imao povoda započeti s otvorenom agresijom. Prišlo se prvo osnivanju naoružanih odre-

Odlazak u akciju

▶ da, a usporedio s tim radilo se na nabavljanju naoružanja i intendantske opreme. Da bi njihovo postojanje imalo legitimnost evidentirani su kao pričuvni sastav MUP-a, a od lipnja se započelo i s ustrojavanjem jezgre budućih samostalnih bataljuna i brigada Zbora narodne garde. Nedostatak naoružanja i opreme ograničavali su potpuni razvoj zamišljenih postrojbi, te su nenaoružani i nedovoljno opremljeni ušli i u prve okršaje s neprijateljem. Tijekom lipnja, srpnja, kolovoza i rujna stalne su provokacije JA; od kolovoza učestale su zračne ubunce zbog prelijetanja neprijateljskih zrakoplova, padaju prve granate na Orljavac, zatvorena je autocesta Zagreb – Okučani... Situacija na okučanskom ratištu krajem kolovoza i početkom rujna sve je složenija. Okučane je zaposjeo Bjelovarski korpus, a Banjalučki se, prešavši Savu, nalazio kod Stare Gradiške i sela Strug. Cilj jugo-vojske bio je spajanje ovih dvaju korpusa, te prekidanje komunikacija između zapadne i istočne Hrvatske zaposjedanjem linije od Virovitice, preko Daruvara i Pakrac do Novske. Da to i nije bilo tako jednostavno pokazale su lokalne postrojbe; novograđiška, slavonsko-brodska, požeška te di-

Uništene kuće u Starom Grabovcu

Posljednji dogovor prije kretanja u akciju

jevoli 1A brigade. Do listopada nije bilo realne mogućnosti da se zaustavi neprijatelj bez obzira na herojstvo boraca, no sama činjenica da je pružen otpor ima itekako veliko značenje.

Nezaustavljeni prodori

Prodorom dijela Banjalučkog korpusa preko Save, presjecanjem komunikacijskih, auto-ceste i željezničke pruge kod Okučana započeo je stvarni rat Hrvatske i JA. Pokazalo se da agresor zaista želi preploviti Hrvatsku na zamišljenoj liniji »Veliike Srbije«, te je na ovo područje dovela sve veće snage, a svakod-

nevno je dolazilo do sve žešćih borbi. Dolaskom zime i pucanjem neprijateljske fronte kod Daruvara i Lipika, otvara se i papučko-psunjški front, jer se četnici povlače u šume. Ovo je područje pretežno naseljeno srpskim pučanstvom pa nije čudno što su se tu nalazila i glavna četnička uporišta; Gornji Vrhovci, Zvečevac, Bučje...

Uvjeti na bojištu zahtijevali su intenzivne pripreme kako bi se u pogodnom trenutku iz obrane krenulo u protunapad. Djelovanje Hrvatske vojske trebalo se odvijati u tri pravca; jedan bi se pružao s istočne strane iz pravca Požege i

tim bi se pravcem kretala 123. brigada i dio 136., drugim iz smjera Grubišnog Polja, Virovitice, Podravske Slatine i Orahovice, isle bi 132., 136. i 127. brigada, a trećim, iz smjera Novske, nastupala bi 1A brigada uz podršku 100., 101. i 99. brigade, s ciljem da se neprijatelju prekine glavna komunikacija Pakrac – Okučani, te da ga se potisne što niže prema Savi, tj. preko Save.

Jedan dio 123. brigade krenuo je prema Psunjju u pravcu Bučja i Kamenske, s ciljem presjecanja ove komunikacije, dok je desno krilo brigade islo preko Gornjih Vrhovaca do Zvečeva iz kojeg je neprijatelj mjesecima uništavao sela i ugrožavao položaje Hrvatske vojske. U ovoj akciji, izvedenoj sredinom prosinca, otpor neprijatelja uspješno je skršen, no prije bijega uspio je zapaliti čitavo selo.

Prodor je nastavljen prema Zvečevu, također jednom od jačih četničkih uporišta, Striježevici, Bogdašićima i Kamenskom.

Ulagak u Zvečevu nije pokazivao ništa bolju sliku od ostalih mesta, s kojih su četnici bili prisiljeni pobjeći – bilo je potpuno uništeno. Četnički štab, u kojem su mjesecima planirali akcije i odakle su vodenii napadi na Hrvatsku vojsku u ovom dijelu Slavonije, četiri dana prije ulaska naše vojske helikopterima se preselio na Bučje – glavni četnički štab za cijelu zapadnu Slavoniju, gdje se ujedno nalazio zatvor i mučilište.

Oslobadanje ovih prostora se i dalje nastavlja. Kamenska je ostalo tada još jedino ako neprijateljsko uporište na komunikaciji prema Bučju, a čišćenje ovog područja od četnika trajalo je do 24. prosinca. Oni se povlače prema Mijačima i Cikotama, no na Božić, usprkos neprijateljskom zrakoplovstvu i dalekometnom topništvu, uspješno su istjerani iz zad-

NE SMIJE MO ZABORAVITI

Kao aktivni sudionik u borbi na zapadno-slavonskom ratištu, kratki osvrt na te događaje čuli smo od brigadira Miljenka Crnica, sada načelnika Personalne uprave MO, a tada zapovjednika 123. brigade.

*Moram istaknuti da su uspjesi hrvatskih branitelja na zapadno-slavonskom ratištu u velikoj mjeri utjecali na jačanje borbenog moralu. Ti su uspjesi još više podigli moral i pobjednički duh hrvatskih vojnika. Svi koji su vodili bojne i brigade nisu imali interes da budu profesionalni vojnici.

njih uporišta u požeškoj općini. Već sljedećeg dana glavnina snaga 123. brigade kreće cestom od Kamenske prema Bučju, a dio od Mijača ka istom odredištu. Iz pravca Zvečeva krenula je 136. slatinska brigada koja je trebala napasti Bučje sa sjevera i 127. virovitička brigada koja je išla preko Grahovljana, Dragovića i Novog Sela, a sudjelovala je u tome i 121. novogradiška brigada. U selo prvi ulaze pripadnici 123. brigade, no i tu je bilo očito da je četnički štab pobjegao već ranije, ostavivši obične vojнике da se sami snalaze. Pred Staru godinu nastavlja se sa čišćenjem zadnjih neprijateljskih uporišta uz cestu Kamenska – Bučje koje od potpisivanja primirja drže pripadnici 123. požeške brigade, a prema Pakracu pripadnici 127. brigade. U akciju prekidanja komunikacije Pakrac–Okučani i potiskivanje neprijatelja južno prema Savi, iz pravca Novske krenula je i 1A brigada koja se spojila sa 123. i 127. Plan nije izvršen u potpunosti jer je sarajevsko primirje, potpisano 3. siječnja, Hrvatsku vojsku prisililo da prekine s borbenim akcijama. No neprijateljska vojska ojačana svježim vojnicima prizrenskega bataljuna pod komandom Banjalučkog korpusa, usprkos primirju, pokušava i dalje prodror prema severu.

Još samo Okučani

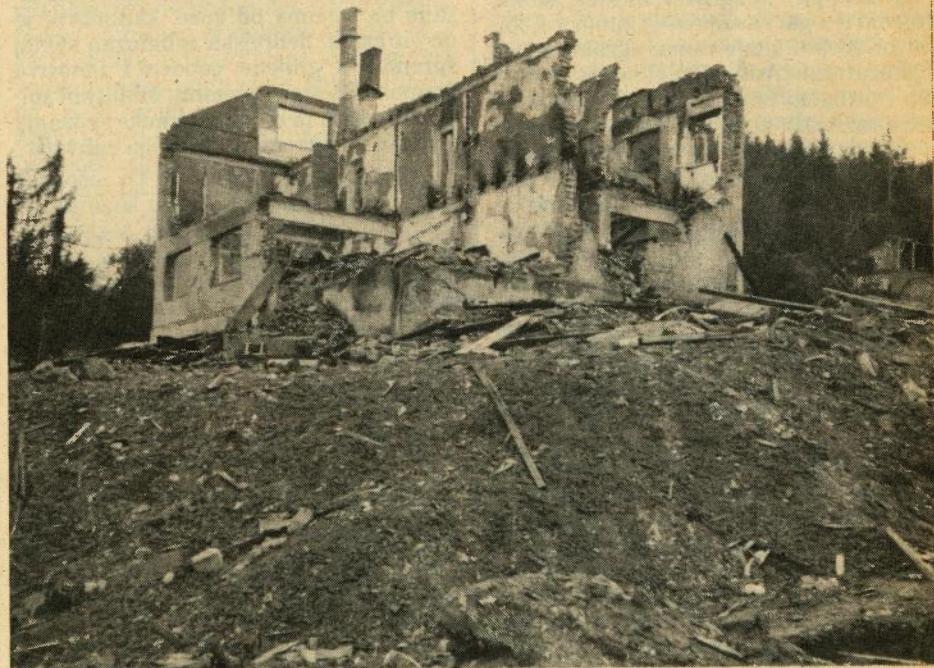
Zauzimanje auto-ceste kod Okučana povjerenje je 1A brigadi, koja je uz to trebala zaustaviti napredovanje Banjalučkog korpusa na širi prostor zapadne Slavonije, te presjeći komunikaciju Okučani–Novska. Silovita ofenziva Banjalučkog korpusa iz smjera Okučana i Stare Gradiške na položaje 1A brigade

Svi smo mi bili dečki iz kafića ali smo imali isti cilj – oslobođiti našu domovinu da bi nam djeca sutra živjela slobodno. To nam je bio cilj i siguran sam da ćemo ga u potpunosti ostvariti.

Nikada ne smijemo zaboraviti naše ranjene suborce, sve naše poginule oni su dali sve što su imali. Ministarstvo obrane, ostala ministarstva, čitav hrvatski narod moraju voditi brigu o svim ranjenicima i o porodicama poginulih. ■

V. P.

Uništeno četničko mučilište u Bučju

iscrppljuje borce 1. brigade pa ih smjeju brodanska i požeška brigada.

Novogradiška se fronta krajem rujna 91. stabilizirala, ali je ozbiljna opasnost prijetila Novskoj. Krajem listopada dolazi do preokreta na zapadno-slavonskom ratištu. Bio je to početak ofenzive Hrvatske vojske s primjenjenim manevrom snaga na široj fronti s elementima suvremenog ratovanja. Otada Hr-

vatska vojska stalno napreduje oslobođujući do tada privremeno zauzet teritorij. Napad 1A brigade na Voćarice bio je prvi dio ofenzive naše vojske na zapadno-slavonskom ratištu. Oslobođena su sela Kurjakana, Drenov Bok, Donje i Gornje Kričke. Cilj ofenzive od kraja listopada bio je da se u tri dana izvrši protunapad uz ubacivanje snaga na prazan prostor neprijatelja, da se razbiju i odsjeku dijelovi njegovih snaga, te da se presječe komunikacija Okučani–Novska. Akcija nije u potpunosti izvedena jer je JA također dobila te informacije, pa je pregrupirala svoje snage, dovela pojačanje i dobila podršku zrakoplova. Ostvaren je samo dio cilja ofenzive, ali se ovo ratište stabiliziralo u korist Hrvatske vojske. Prva brigada nastavila je oslobođati zauzeta sela sve do potpisivanja primirja, a akcije su bile takvog intenziteta da su dnevno oslobođali i po nekoliko sela. Zadnja bitka 1A brigade na zapadno-slavonskom ratištu je oslobođavanje sela Subocka na samu Staru Godinu.

Spajanjem postrojbi iz Novske s postrojбama koje su držale Pakrac i Lipik, a padom sela Čaglić, moglo se nesmetano napredovati prema Okučanima. Tome je pridonio i pad četničkog uporišta

Bučje s novogradiške strane, a i rasulo neprijateljske vojske, koja je već gotovo potpuno izgubila borbeni moral. Da su se ti planovi u potpunosti ostvarili Okučani ne bi bili u stanju pružiti neki značajniji otpor i čitava bi zapadna Slavonija bila oslobođena. No potpisivanjem, ali i poštivanjem sarajevskog primirja od strane Hrvatske vojske, zaustavljeno je potpuno oslobođanje zapadne Slavonije. ■

Piše: Andelka Mustapić

KNJIGA OBJAVE

Donedavna, život prof. dr. Adalberta Rebića, predstojnika Ureda za pruganike i izbjeglice Vlade Republike Hrvatske, odvijao se naoko na kaptolskom prostoru od svega stotinjak metara. Toliko ih se može nabrojiti od njegovog stana do Katoličkog bogoslovnog fakulteta, na kojem predaje neke od biblijskih znanosti, podučava biblijske jezike i tumaci biblijske tekstove: njihovu povijest, kao i povijest tradicije ili predaje Palestine, Egipta i Mezopotamije, odnosno vremena, života, običaja i svjetonazora drevnog hebrejskog naroda u kojem je Biblija nastala.

Ali, tim svojim hodom, kojim zapravo već više od dva desetljeća prolazi po svetovnoj i duhovnoj zagrebačkoj baštini, prof. dr. Rebić, kao biblijski znanstvenik, prije svega, egzeget, zalazi i u tisućljeće biblijske teologije, arheologije, etnografije pa i geografije Bliskog istoka, razotkriva ga, raslojava i sintetizira, kako bi svojim studentima, egzaktnim činjenicama i životpisnim slikama, prediočio i približio Bibliju, tu čudesnu biblioteku različitih knjiga, kako je naziva.

Znanstvene metode, kojima se pri tome koristi, razvile su se danas po perfekcije, tvrdi prof. dr. Rebić, napominjući da je u posljednjih sto godina, zahvaljujući arheološkim iskopinama i velikom napretku povijesnih znanosti glede Bliskog istoka, došlo do novih spoznaja u svezi s Biblijom, što, napoljsku, pridonosi i boljem poznavanju života starih izraeličana, i što je možda najznačajnije, dokazuje vjerodostojnost biblijskih opisa.

HV: Gospodine Rebiću, što je navijestilo i potkrijepilo nove spoznaje u biblijskim znanostima?

— Nove spoznaje ili, bolje rečeno, novo poglavljje u biblijskim znanostima označila su otkrića akadske, sumerske i, osobito, ugaritske literature, koja omogućava da se danas hebrejski jezik može bolje proučiti, a samim tim i neki biblijski spisi kao literarna djela i književne vrste, npr. psalmi, među kojima ih ima vrlo starih, čak, kako se smatra, preuzetih iz kananske i ugaritske literarne baštine, pri čemu su u Izraelu bili redigirani, promijenjeni, pa se tako, recimo, umjesto paganskih bogova pojavljuje židovski bog Jahve. Za razliku od vremena prije tih otkrića, danas možemo bolje razumjeti sadržaj, smisao pojedinih riječi iz biblijskih spisa, pa i onih koje se pojavljuju samo jedanput, i to zahvaljujući

Biblija je stožerna knjiga kršćanstva, ali i sveukupne europske kulture i civilizacije. Prevedena je na sve jezike svijeta, što više to je prva knjiga prevedena na neki drugi jezik. No, Biblija nije znanstvena knjiga. Ona nije ni povijest, ni zemljopis, ni geologija... nego je prvenstveno religiozna, vjerska knjiga, koja jednom narodu želi poručiti osnovne istine o Bogu i čovjeku — kaže naš sugovornik, prof. dr. Adalbert Rebić, vrsni stručnjak u tumačenju biblijskih tekstova

usporedbi s ugaritskim ili akadskim jezikom, koji je inače majka svih semitskih jezika. Stoga, dakako, prijevodi psalama na temelju ugaritske literature pokazuju velike razlike u odnosu na prijevode stare stotinjak godina.

HV: Godine 1948. došlo je do senzacionalnog otkrića tzv. esenske biblioteke u Kumranu (zapadno od Mrtvog mora), pisane na svicima od kože. Zanimljivo je da su Eseni, hebrejska religiozna sekta, spremili u glinene čupove i mnoštvo fragmenata starozavjetnih biblijskih spisa. Mijenja li ta ostavština neke spoznaje o životu i vremenu koje Biblija zahvaca?

— Pronalazak tekstova iz tzv. esenske ili kumranske biblioteke od izvanredno je velike važnosti jer iz njih saznajemo povijest biblijskog teksta. Do toga otkrića najstariji rukopis Starog zavjeta na hebrejskom jeziku bio je iz 11. stoljeća poslije Krista, poznat kao kodeks petrogrādensis, a u Kumranu je pronađen rukopis napisan u 2. stoljeću prije Krista, kojim se starost biblijskog teksta pomiče na tisuću tristo godina. Zatim, na temelju nebiblijskih tekstova, kao što su »Pravilo esenske zajednice« ili »Rat sinova protiv sinova tame«, spoznajemo teologiju koja je u to vrijeme kružila po Palestini, kulturološka i sociološka zbivanja i, uopće, život Hebreja u ono vrijeme. Štoviše, zahvaljujući tom otkriću, a i drugima, mi danas bolje poznajemo vrijeme u kojem se pojавio i djelovao Isus Krist nego razdoblje prije i poslije Krista; nakon iznašašća u Kumranu možemo bolje razumjeti osobito Ivanovo evangelje, ali i ostale novozavjetne spise, kao i mnoge starozavjetne teološke teme.

Stvaranje svijeta

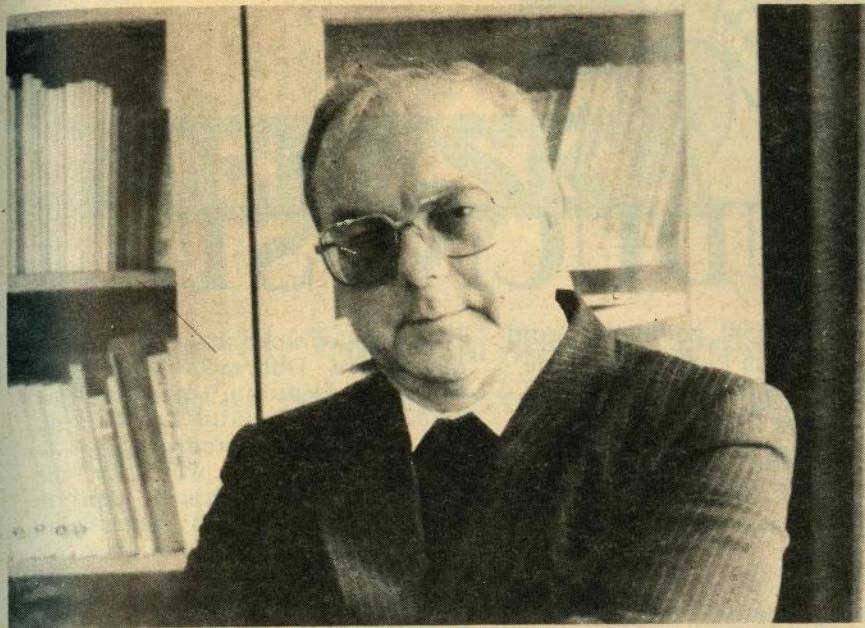
HV: Jedna od najvećih starozavjetnih tema je zaciјelo stvaranje svijeta. Međutim, u Bibliji su data dva opisa, međusobno vrlo različita: »Napravi Bog čovje-

ka od praha zemaljskog⁴ i, drugi; »U početku Bog stvori nebo i zemlju«. Kako danas biblijske znanosti tumače tu činjenicu?

— Mi danas znamo da su to dva vremenski, pa i kulturološki različita opisa.
Prvi potječe iz 10. stoljeća prije Krista (Knjiga postanka, gl. 2.) a drugi, mlađi, iz 6. stoljeća prije Krista (Knjiga postanka, gl. 1.), kad su Židovi bili u babilonskom progonstvu, gdje su se upoznali s babilonskom literaturom, u kojoj su vidno mjesto zauzimali mitovi o stvaranju svijeta, koji su zapravo istodobno bili i mitovi o bogovima, tj. o stvaranju bogova. Pod utjecajem te literature mlađi je pisac pokušao svojim suvremenicima, na suvremen način za ono doba, protumačiti ono što je u 2. gl. Knjige postanka drevni pisac iz 10. stoljeća prije Krista bio rekao na jednostavan, skoro »primitivan« način, odnosno slikama, metaforama i mitskim elementima.

HV: Osim različitog načina izražavanja, u biblijskim opisima stvaranja svijeta različit je i način mišljenja, a u pitanju su pisci Semiti, Židovi. Kako tumačite tu razliku? Na primjer, po starijem piscu Bog je stvorio čovjeka iz gline, ilovače, a po drugom, mlađem, Bog je stvorio čovjeka »na svoju sliku«.

— Da bismo dobro razumjeli te opise, moramo znati, prije svega, kad su nastali, iz kojeg su razloga nastali i u kojem su kulturološkom kontekstu nastali. Tako je, npr., pisac iz 10. stoljeća, kojeg konvencionalno zovemo Jahvista, zato što Boga naziva Jahve, pokušao svojim suvremenicima dati opis na vrlo jednostavan način, služeći se mnogim slikama i mitskim elementima. Tako je njegov opis stvaranja žene iz rebra prvog čovjeka zapravo jedna metafora, slika, kojom je, očito, želio naglasiti da žena i čovjek pripadaju istoj vrsti, da imaju istu ljudsku narav i stoga ista prava i obvezе, što je za 10. stoljeće prije Krista, kad je žena

Snimio Goran Suljic

smatrana drugorazrednim bićem, bila, bez sumnje, izvanredno važna poruka. I, kad kaže da je čovjek stvoren iz gline, ne smijemo ga doslovno shvatiti, jer ni on nije mislio da je Bog stvorio čovjeka iz komada zemlje. On je, također, izrazio da je čovjek stvoren »na sliku«, ali metaforom, jer je rekao da je Bog stvorio čovjeka iz »praha zemaljskog i udahnuo mu duh, i tako bi čovjek živo biće«, što je mlađi biblijski pisac, svećenik, koji nam je sačuvan u 1. gl. Knjige postanka, izrekao teološkom formulom: »I stvari Bog čovjeka na svoju sliku.«

HV: Kako to da stariji opis stvaranja svijeta nije prvi u Bibliji?

— Biblija, kakvu danas imamo, proizašla je iz svećeničke tradicije, odnosno škole u 5. stoljeću. I, budući da su svećenici radili njenu posljednju redakciju, stavili su na prvo mjesto opis stvaranja svijeta iz svoje svećeničke predaje, i to im je poslužilo kao svećani uvod u Bibliju. Međutim, svećenički je pisac pokušao, služeći se starijim opisima, pa i jahvističkim, reći svojim suvremenicima, na suvremen način, ono što je netko davno prije njega, u 10. stoljeću prije Krista vec rekao ljudima. Tako, u biti, u oba opisa imamo istu poruku, izrečenu na dva različita načina. U mlađem opisu se, na neki način, susrećemo s egzegetskim pothvatom: protumačiti smisao nekog određenog teksta i izreći ga na nov način.

HV: Možete li predložiti sliku svijeta kakvu su imali biblijski pisci i unutar koje su opisivali stvaranje svijeta?

— Biblijski pisac, kao uostalom i svi Semiti, Egipćani i Mezopotamci, zamišljao je Zemlju kao plahu usidrenu u jed-

nom bezdanu beskonačnih voda. Vjerovalo je da se unutar Zemlje nalazi Šeol, tj. podzemno carstvo smrti ili prostor kamo odlaze duše pokojnika. Iznad Zemlje, plohe, zamišljao je nebeski svod u obliku poluluka, a iznad njega, opet, gornje vode, iznad gornjih voda Božje prijestolje i Božji svijet, s božanskim licima. Za kišu i snijeg mislio je da padaju kroz rupu nebeskog svoda, za zvijezde da su pričvršćene na poluluku, po kojem se šeću Sunce i Mjesec. Takvu sliku svijeta ima i pisac Jahvista i mlađi pisac iz svećeničke škole. Jedina je razlika u tome što se Jahvista služio više mitskim elementima, slikama i metaforama, a mlađi pisac, svećenik, puno više literaturom Bliskog istoka, zato je njegov opis literarno izvanredno dobro izmijeren i strukturiran.

Protumačena povijest

HV: Pisac svećenik živio je, kao što rekoste, u babilonskom sužanjstvu, ali u Babilonu gdje se, uz okrutnost, cijenilo i pero. Morao je biti načitan. No, je li uistini mislio da je svijet stvoren u šest dana?

— On je prikazao stvaranje svijeta u strukturi jednog tijedna, što su mnogi pogrešno protumačili da je svijet stvoren unutar šest dana. To biblijski pisac nije mislio, niti je to želio reći. On se naprosto poslužio jednom sedmicom, da bi stvorio literarni okvir, kao što danas, npr. dramaturg stvara dramu u tri, pet ili sedam činova, a, s druge strane, da bi dao teološko značenje ljudskom tijednu. Ukratko, želio je pokazati da naš tijedan, naš ritam rada ima božansko podrijetlo i da ga zato treba poštovati. Zato je šabat, odmor, na kraju tijedna.

HV: Jesu li biblijski pisci autori ili »škole«, poput slikarskih, u kojima su nastajali biblijski teksti?

— Budući da je Biblija knjiga jednog naroda, ne možemo govoriti o nekim određenim piscima. Čak ni pisi proroci nisu bili pisi u našem suvremenom značenju riječi, tj. ni Izaja nije jednostavno sjeo za stol i napisao knjigu koju mi danas imamo kao Knjigu Izajije proroka.

Oni su pisi utoliko što su napisali svoje govore, koje su njihovi učenici prepisivali i dopunjavali, pa potom učenici učenika dopunjavali... Što je vrlo bitno, sveti spisi, koji su išli iz pokoljenja u pokoljenje kao duhovna baština, bili su preradi vani i primjenjivani na novi kontekst života, i u tome je upravo veličina Biblije: što u njoj imamo odraz života i vremena jednog naroda kroz njegovu povijest.

HV: Unatoč tomu što je Biblija knjiga vjere i što je današnji čovjek, tzv. običnim čitanjem teško može razumjeti, ona je još uvijek najčitanija knjiga i knjiga koja mnogima stoji nadohvat ruke. Za nju čak filozofi i ljudi s teretom iškustva govore da bi se, naravno kad bi život mogao biti po njihovo volji, jedino s njom otišnuli na pusti otok.

— Da, očito je da je Biblija knjiga za koju smo mnogi emotivno vezani. Ona nije značajna samo za Crkvu, kao izvor i temelj sveukupnog naukovanja, nego je i knjiga našeg djetinjstva. Često puta je ona i prva knjiga s kojom smo se u našem životu susreli, iz koje smo, možda, učili slova, koja nam je u teškim trenucima dala utjehu, tako da onda nije nikako čudo što su mnogi uistinu vezani za nju, ne samo kao za tekst nego kao stvarnost, gotovo bih rekao poosobljenu stvarnost. Stari su kršćanski pisi znali govoriti da je Biblija pismo koje je Bog kao otac uputio ljudima kao svojoj djeci, pa kao što svako dijete, svaki čovjek voli pismo svojeg oca ili majke, pogotovo ako je to posljednje pismo, tako isto cijeni i Bibliju. U tom kontekstu razumijem ljudе koji govore da bi s Biblijom otišli na osamljeni otok, gdje bi s Biblijom proživjeli sve preostale trenutke svoga života.

Ali, nažalost, sad život nije ni pusti otok, niti samo Biblija, nego postaje vrlo složen i Biblija želi pomoći čovjeku upravo u toj složenosti, a ne na nekom pustom otoku.

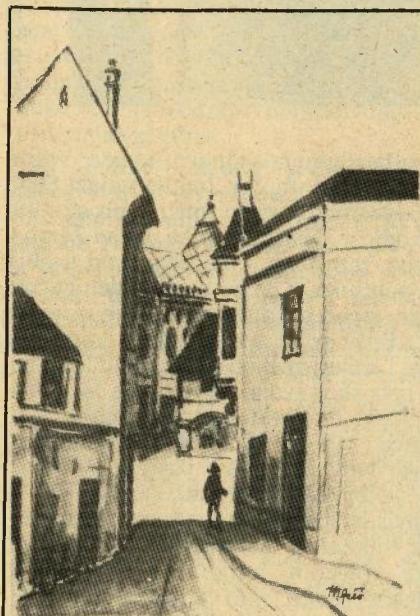
VIZIJA BUDUĆNOSTI

Na Dan planete Zemlje (22. travnja) osnovan je prošle godine ZELENI POKRET VUKOVAR, koji zbog ratnih prilika danas djeluje u Zagrebu. Cilj mu je da kroz razne aktivnosti predstavi Vukovar Hrvatskoj i svijetu, kao simbol i opomenu kako bi se zaštitila i očuvala zdrava životna sredina i uopće život na planeti Zemlji.

Zeleni pokret Vukovara surađuje sa svima koji su zainteresirani za promicanje ekološke svijesti i za obnovu prirodnog okoliša grada Vukovara. Njihove aktivnosti su mnogobrojne: od izložbi i aukcija umjetničkih djela, koje priređuju u suradnji s Centrom za rehabilitaciju Zagreb i slikarima likovne radionice »Paunovac«, do televizijskih i radio-emisija, tribina i manifestacija, kao što je »Drvo života«, kojom se u nas prigodno obilježava međunarodni Dan planete Zemlje. Pripremili su i dokumentarnu izložbu, s kojom su se predstavili Splitu, Puli, Osijeku, ranjenicima u Stubičkim toplicama i njemačkoj publici u gradovima Reutlingen, Tübingenu, Ulmu, a nedavno i Zagrepčanima.

Izložba prezentira prelijepi grad na Dunavu dokumentima, original-

Vukovar će 2000. godine biti grad sporta, turizma i ekologije, tvrde vrla poduzetni članovi vukovarskog Zelenog pokreta, ovogodišnjeg dobitnika nagrade Ministarstva za zaštitu okoliša

Akvarel Milana Acića – vukovarski motiv koji se pamti

nim razglednicama – fotografija autora: Dubravka Milanovića, Miodraga Lišanina, Tomislava Pavleka, Petera Schmidta, Kurta Saute-ra i nepoznatih fotografa, koji su dokumentirali grad prije rata i nje-gove prirodne posebnosti, strahote četničkog divljanja i devastaciju, privremenu okupaciju, te život Vuko varaca u progonstvu.

Akvarelista Milan Acić dočarava prepoznatljive motive grada, s tim što izložba obuhvaća i arheološke predmete vučedolske kulture i vučedolskog kulturnog kompleksa, danas, nažalost, nepristupačnog. Stoga izlaganje predmeta kulture kasnog bakrenog doba znači i vapaj za njihov spas i spas cijelokupne kulture. Animacijski dio izložbe odvija se kroz video i dijaprojekcije, a sami članovi pokreta su »vodiči« izložbe.

Cilj je organizatora i članova Zelenog pokreta prikupiti sredstva za revitalizaciju vukovarskog eko-sistema: obnovu šuma, parkova, čišćenje rijeke Vuke i voda, izgradnju sportsko-rekreativnih terena, nabavu sadnica, ali i prikupljanje priloga za obnovu grada, koji bi, prema viziji »zelenih«, godine 2000. bio grad sporta, turizma i ekologije. ■

Rhea Ivanuš

Priča o gradu

O dustajem od svih traženja pravde, istine, odustajem od pokušaja da ideale podredim vlastitom životu, odustajem od svega što sam još jučer smatrao nužnim za nekakav dobar početak, ili dobar kraj. Vjerovatno bих odustao i od sebe sama, ali ne mogu. Jer, tko će ostati ako se svi odrekнемo sebe i pobegnemo u svoj strah?

Kome ostaviti grad?

Tko će mi ga čuvati dok mene ne bude, dok se budem tražio po smetištima ljudskih duša, dok budem onako sam bez sebe glavinjao, ranjav i umoran, u vrućici, dok moje oči budu rasle pred osobnim porazom?

Tko će čuvati moj grad, moje prijatelje, tko će Vukovar iznijeti iz mraka?

Nema leda jačih od mojih i vaših, i zato ako vam nije teško, ako je u vama ostalo još mladlenačkog

šaputanja, pridružite se. Netko je dirao moje parkove, klupe na kojima su još urezana vaša imena, sjenu u kojoj ste istodobno dali i primili prvi poljubac – netko je jednostavno sve ukrao! Jer, kako objasniti da ni Sjene nema? Nema izloga u kojem ste se divili vlastitim radostima, nema kina u kojem ste gledali najtužniji film, vaša je prošlost jednostavno razorena i sada nemate ništa. Morate iznova graditi prvo svoju prošlost, tražiti svoje korijene, zatim svoju sadašnjost, a onda, ako vam ostaje snage, uložite je u budućnost. I nemojte biti sami u budućnosti.

A grad, za nj ne brinite, on je sve vrijeme bio u vama. Samo skriven. Da ga krvnik ne nađe. Grad – to ste vi.

Siniša Glavašević

NEBESKA ILUZIJA

Mirage III, francuski lovački zrakoplov, koji je u rukama izraelskih pilota stekao svjetsku slavu i postao simbolom suvremene zračne borbe

ROBERT BARIĆ

Rano ujutro 5. lipnja 1967., eskadrile HeylHa'Avir, izraelskog ratnog zrakoplovstva, izvele su iznenadni masovni udar po zračnim snagama susjednih arapskih zemalja, označivši time početak drugog arapsko-izraelskog rata. Dolazeći u niskom letu, sasvim neočekivano iz pravca Sredozemnog mora da bi izbjegli radarsku detekciju, izraelski zrakoplovi u potpunosti su iznenadili egipatske snage, iako su one u protekla tri tjedna bile u stanju puno pripravnosti. U roku od samo tri sata zbrisano je prvo egipatsko, a zatim i jordansko i sirijsko zrakoplovstvo, nakon čega je ishod sukoba bio odlučen. Svoju pobjedu u šestodnevnom ratu Izraelci su izvojevali zahvaljujući svojim odlično obućenim pilotima, cijelom nizu varki i obmana (npr. na samo jutro napada izvedeni su rutinski trenažni letovi da bi se izbjeglo alarmiranje protivnika), ali i novom Dassaultovom lovcu — Mirageu III.

Podrijetlo ovog zrakoplova, koji je usprkos nekim svojim nedostacima postao simbol suvremene zračne borbe (također i francuske zrakoplovne industrije) leži u specifikaciji lakog presretača, koju je 1952. g. izdalo francusko zrakoplovstvo. Specifikacija je bila čudna: tražio se mali lovac presretač kratkog dometa, s pogonskom grupom od dva mlazna motora male snage, te dodatnim raketnim motorom na tekuće gorivo, koji je trebao dati dodatno ubrzanje i omogućiti što brže dostizanje visine od 20 km. Kompanija »Das-

sault«, poznati francuski proizvođač zrakoplova, čiji su se lovci tipa Ouragan, Mystère i Super Mystère B2 već nalazili u sastavu francuskih zračnih snaga, odgovorila je izradom malog zrakoplova s delta krilima, MD550 Mirage I. Umjesto predviđenih francuskih motora, koji nisu bili dovršeni na vrijeme, »Dassault« je Mirage I opremljio s dva britanska turbomlazna motora Viper, potiska od po 750 kp.

Dana 5. lipnja 1955. g. pokusni pilot Roland Galvany poletio je na Mirageu I: zrakoplov je u poniranju postigao brzinu od 1,15 Macha. Upotrebom raketnog motora, u horizontalnom letu, dostignuta je brzina od 1,3 Macha. Novi presretač je mnogo obećavao, ali u »Dassaultu« su smatrali da je zrakoplov premalen da bi uspješno izvršavao postavljene zadaće, te su ga samoinicijativno, uz tehničku pomoć britanske kompanije »Fairey Aviation«, povećali i ugradili mu jače motore: prvo dva motora tipa Gabizo u Mirage II (koji nije nikada poletio), a zatim jedan snaž-

niji turbomlazni motor Atar 101G, s 4.000 kp potiska, u Mirage III. Time je stvoren jedan od najslavnijih borbenih zrakoplova današnjice. Novi Mirage III poletio je 17. studenog 1956. godine. Usprkos tome što je imao obične uvodnike zraka, postigao je brzinu od 1,6 Macha. Kada je Mirage III opremljen novim uvodnicima s pokretnim konusom, brzina je povećana na 1,66 Macha. Dodavanjem raketnog motora SEPR dostignuta je brzina od 1,9 Macha. Iz Mirageta III izведен je predserijski Mirage IIIA-01, s izmjenjenim oblikom trupa, širim i tanjim delta krilima, novim vertikalnim stabilizatorom, radom Thompson CSF Cyrano I, te novim turbomlaznim motorom Atar 9. Dana 24. listopada 1958. g. novi Mirage postigao je u horizontalnom letu brzinu od 2 Macha, postavši time prvi zrakoplov proizveden u Europi sposoban da dostigne dvostruku brzinu zvuka.

Ubrzo su uslijedile prve narudžbe. Prva serija zrakoplova, isporučenih L'armee de l'Air sastojala se od 10

Mirage III O australskih zračnih snaga, naoružan sa dva vođena projektila zrak-zrak Sidewinder AIM-9B i jednim projektilom Matra R.530

predserijskih Miragea IIIA, koje je ubrzo zamijenila serijska inačica IIIC, koja je poletjela 9. listopada 1960. godine. Isporuke francuskim zračnim snagama počele su u prosincu 1960. godine. Mirage IIIC je bio dizajniran kao lovac presretač za sve vremenske uvjete, naoružan s dva 30mm topa DEFA 552A i jednim vodenim projektilom zrak-zrak R.511. Francuskoj je isporučeno 95 primjeraka. Izvozne inačice prodane su Izraelu (72. IIICJ, bez dodatnog raketnog motora za ubrzavanje) i Juž-

noafričkoj Republici (50 IIICZ). Ubrzo se pojavio i dvosjedni IIIB, namijenjen za obuku, bez radara Cyrano. Ukupno je proizvedeno 224 Miragea IIIC i 110 IIIB.

Konačni izvozni model bio je IIIE, prvobitno razvijen kao lovac bombarder za nanošenje nuklearnih udara. Produciranjem trupa za 30 cm, količina goriva koju je zrakoplov mogao nositi povećana je na 3.312 l, ugraden je Marconiev dopplerski radar, navigacijski računar i novi ciljnički uredaj. Tankoder, projektili R.511 zamjenjeni su novim R.530. Prvi prototip poletio je 5. travnja 1961. g. a isporuka serijski proizvedenih IIIE otpočela je u siječnju 1964. godine. U Mirage IIIE bili su ugrađeni i rezultati ispitivanja njegovog glavnog protivnika, sovjetskog lovca Mig-21. Izraelska tajna služba Mossad uspjela se 1963. g. dokopati jednog sirijskog Mig-21, otkriti njegove slabe strane: svi podaci proslijedeni su »Dassaultovim« inžinjerima koji su izvršili potrebne preinake. Rezultati su se ubrzali: 1964. godine Mirage je uspješno iskušan u borbi. Četiri sirijska miga preletjela su granicu i sukobila su se s dva izraelska Miragea. Jedan sirijski zrakoplov je oboren, a preostala tri su pobegla. Ukupno je proizvedeno 523 Miragea IIIE, koji su izvezeni u trinaest zemalja. Po licenci IIIE je bio izradivan u Australiji i Švicarskoj. Dok

je australiska inačica Miragea bila manje više standardni IIIE, Švicarski IIIS dobio je novu avioniku i naoružanje, te ojačani trup i ojačani stajni trap (da bi se omogućilo uzljetanje uz pomoć dodatnog raketnog motora i arstersko slijetanje). Sve te promjene prouzročile su brojne tehničke poteškoće, odlaganje proizvodnje, što je rezultiralo gotovo dva puta većom cijenom zrakoplova: na kraju, umjesto 100 planiranih zrakoplova, Švicarska je proizvela samo 58 Miragea. Izuzetan izvozni us-

damdesetih, kada je cijela priča izbila na vidjelo, došlo je do internacionalnog skandala poznate afere Lockheed. Na žalost, prekasno da bi se bilo što promjenilo.

Proizvedena je izvidačka inačica IIIR (izvedena iz IIIE), kojom je francusko zrakoplovstvo u razdoblju od 1963. do 1966. godine zamijenilo stare RF-84F bazirane u sastavu 33. izvidačke eskadrile u Strasbourg. U nos zrakoplova, umjesto radara, smješteno je pet kamera Omera 31. I ova inačica postigla je dobar izvozni uspjeh: 159 primjeraka ušlo je u naoružanje Francuske, Južnoafričke Republike (IIIRZ, R2Z), Pakistana (IIIRP), Švicarske (IIIRS), Abu Dabi, Belgie, Kolumbije, Egipta i Libije. Iz inačice IIIR razvijena je i inačica IIIRD, opremljena poboljšanim dopplerskim navigacijskim sustavom smještenim u aerodinamički oblikovanom ležištu ispod prednjeg dijela trupa, i novim fotokamerama tipa Omera 33 i 40. Mirage IIIRD ušao je u naoružanje francuskog i pakistanskog zrakoplovstva.

Pored serijskih, izrađen je i čitav niz eksperimentalnih inačica Miragea, koje nisu uspjele naći kupca. To je bio Mirage IIW, nesudena zamjena za američki lovac F-5, razvijan u suradnji s Boeingom, zatim Mirage Milan opremljen kanardima koji su značajno poboljšavali Mirageove skromne aerodinamičke osobine u dogfightu (zanimljivo je činjenica da nitko nije bio zainteresiran za ovu inačicu Miragea, usprkos njegovim boljim letnim značajkama, dok se danas svi preostali Miragei u brojnim zrakoplovstvima širom svijeta, raznim programima modernizacije opremaju kanardima...). Najambiciozniji razvojni program bio je VTOL Mirage III V, opremljen turbofan motorom SNECMA TF306, koji je razvijao potisak od 9.000 kp, za pogon u horizontalnom letu, te osam mlažnih motora Rolls Royce RB 162-31, koji su razvijali potisak od 2.495 kp, za vertikalno polijetanje. Od ovog projekta na kraju se odustalo, jer je osam malih motora

noafričkoj Republici (50 IIICZ). Ubrzo se pojavio i dvosjedni IIIB, namijenjen za obuku, bez radara Cyrano. Ukupno je proizvedeno 224 Miragea IIIC i 110 IIIB.

Konačni izvozni model bio je IIIE, prvobitno razvijen kao lovac bombarder za nanošenje nuklearnih udara. Produciranjem trupa za 30 cm, količina goriva koju je zrakoplov mogao nositi povećana je na 3.312 l, ugraden je Marconiev dopplerski radar, navigacijski računar i novi ciljnički uredaj. Tankoder, projektili R.511 zamjenjeni su novim R.530. Prvi prototip poletio je 5. travnja 1961. g. a isporuka serijski proizvedenih IIIE otpočela je u siječnju 1964. godine. U Mirage IIIE bili su ugrađeni i rezultati ispitivanja njegovog glavnog protivnika, sovjetskog lovca Mig-21. Izraelska tajna služba Mossad uspjela se 1963. g. dokopati jednog sirijskog Mig-21, otkriti njegove slabe strane: svi podaci proslijedeni su »Dassaultovim« inžinjerima koji su izvršili potrebne preinake. Rezultati su se ubrzali: 1964. godine Mirage je uspješno iskušan u borbi. Četiri sirijska miga preletjela su granicu i sukobila su se s dva izraelska Miragea. Jedan sirijski zrakoplov je oboren, a preostala tri su pobegla. Ukupno je proizvedeno 523 Miragea IIIE, koji su izvezeni u trinaest zemalja. Po licenci IIIE je bio izradivan u Australiji i Švicarskoj. Dok

pjeh Mirage IIIE mogao je zahvaliti svom atraktivnom izgledu, sposobnosti da postigne brzinu od 2 Macha, nedostatu konkurenčije, uspjehu u rukama izraelskih pilota i niskoj cijeni. Ipak, usprkos svim nabrojanim prednostima, Mirage nije uspio pobijediti »Lockheedov« lovac F-104 Starfighter, kada je početkom šezdesetih niz zrakoplovstava zemalja NATO-a odlučilo svoje eskadre opremiti novim lovcem.

Izabran je zlosretni F-104: zbog brojnih nedostataka do danas se srušilo više od 200 Starfighera. Početkom se-

Dvosjedna trenažna inačica, Mirage IIIE

zauzimalo isuviše dragocijenog prostora, ostavljajući premalo mesta za elektroniku i gorivo.

Konačni završetak proizvodnje Miragea III uslijedio je krajem sedamdesetih. Zadnji pokušaj kompanije »Dassault-Breguet« da oživi stari dizajn, bilo je predstavljanje novog Miragea II-

izabrana konfiguracija s delta krilom, koje je postalo zaštitni znak svih »Dassaultovih« lovaca.

Upotreboom delta krila smanjuje se micanje aerodinamičkog središta zrakoplova pri prelazu iz podzvučnih u nadzvučne brzine kao i valni otpor pri probijanju zvučnog zida. Na Mirageu

Patrola francuskih Miragea IIIE

Kokpit Miragea IIING

ING 21. prosinca 1982. godine. Dobiven konverzijom prototipa zrakoplova Mirage 50, IIING (NG-Nouvelle Generation, nova generacija) je opremljen turbomlažnim motorom SNECMA Atar 9K-50, preuzetim s Miragea Fl, kanardima, digitalnim FBW sustavom umjetne stabilnosti zrakoplova, preuzetim iz Miragea 2000, HUD-om razvijenim za Mirage 5, te moderniziranim radarsom Cyrano IV, ili višenamjenskim radarem Agave.

KONSTRUKCIJA

Prvo što se primjećuje kod Miragea je njegova izdužena i vitka konstrukcija trupa, optimizirana za postizanje velikih Machovih brojeva. Primjena takve konstrukcije bila je posljedica vladajućih teorija o namjeni lovačkog zrakoplova, razvijenih tijekom pedesetih godina. Budući da su tada najveću opasnost predstavljali visokoleteći strateški bombarderi naoružani nuklearnim oružjem (poput B-47, B-36, Tu-16), ideal kome se težilo bio je lovac presretač velike brzine penjanja, naoružan vodenim projektilima zrak-zrak, sposoban da dostigne brzinu od 2+ Macha. Mirage III trebao je zadovoljiti sve te uvjete. Žbog toga je za novi lovac

III je primijenjeno nisko smješteno tanko delta krilo sa strijelom napadne ivice zakošenom pod kutom od 60°, bez horizontalnih repnih površina. Izlazna ivica svakog krila sastoji se od dva elevona, i zakrilca smještenog blizu korigirana krila. Sve kontrolne površine hidraulički su pokretane pomoću dvoci-

Mehanizam za okidanje ne omogu lindričnih aktuatora. Na gornjoj i dolnjoj površini svakog krila, blizu nadpradne ivice, smještene su medusobno spregnute plohe zračnih kočnica. U krilima su smještene i dva integralna spremnika goriva, ukupne zapremine 1.370 l.

Na trupu su uočljivi bočno smješteni polukružni uvodnici zraka sa središnjim pokretnim konusom, čijim se pomicanjem, ovisno o brzini leta zrakoplova, mijenja poprečni presjek uvodnika zraka i poboljšava protok zraka prema motoru. Između uvodnika nalazi se spremnik goriva zapremine 470 l (ili sjedište instruktora na trenažnim inačicama Miragea). Preostala četiri fleksibilna spremnika goriva (ukupne zapremine 1.024 l) smješteni su oko tunela za dovod zraka prema turbini. Količina goriva može se povećati dodavanjem dva odbaciva spremnika goriva, smještenih pod svakim krilom. Njihov kapacitet ovisi o tipu spremnika, i kreće se od 625 do 1.700 l goriva. Mogu-

će je također, upotrijebiti i posebne kombinacije dodatnih spremnika goriva, poput inačice JL-100 (250 l goriva, te nekoliko raketa zrak-zemlja), inačice Bidon Cyclope (1.100 l goriva i elektronska oprema), te inačice Bidon Homing (850 l goriva i elektronska oprema). ■

ULTIMAX

Puškostrojnica koja u potpunosti zadovoljava potrebe pješačkog odjeljenja

MIRKO KUKOLJ

RAZVOJ

Dugo se vremena automatsko oružje sa značajkama puške i strojnica (engleski light machine gun – laka strojnička) teško moglo zvati lakinim, budući da je većina puškostrojnica težila i po petnaestak kilograma. Danas je situacija drugačija jer je, kao rezultat smanjivanja kalibra i upotrebe lakših materijala, njihova težina bitno smanjena. Singapurski ULTIMAX 100 s težinom od svega 5,5 kilograma najbolji je primjer takovih tendencija.

Chartered Industries of Singapore (CIS) počela je razvoj ULTIMAX-a 1978. godine kako bi zadovoljila potrebu za automatskim oružjem potrebnim pješačkom odjeljenju. Oružje je trebalo biti dovoljno lagano da ga nosi samo jedan borac. Mobilnost, vatrena moć i lakoća rukovanja bili su primarni konstrukcijski zahtjevi. Razvoj je završen 1981. godine samo godinu dana nakon što je singapska vojna industrija svjetskom tržištu ponudila svoju automatsku pušku SAR-80 (pisali smo o njoj u Hrvatskom vojniku br. 22/92), a koja rabi istu vrst streljiva.

KONSTRUKCIJA

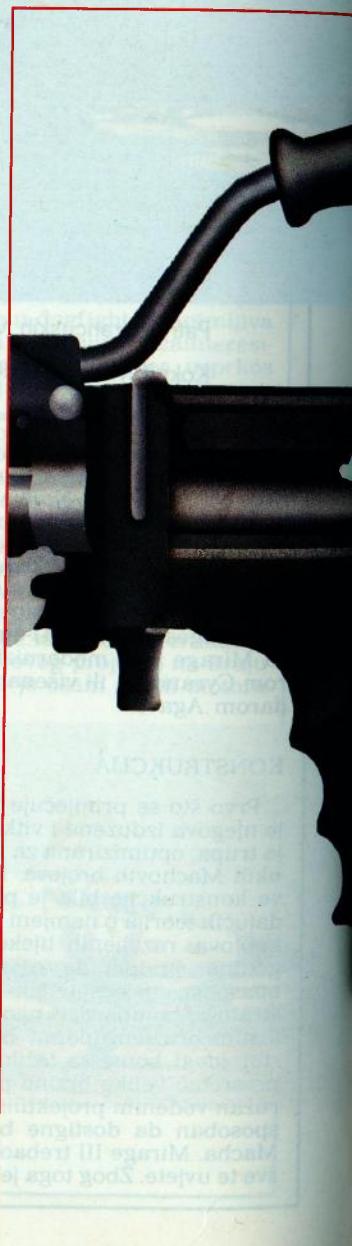
Cijev standardne verzije puškostrojnica dugačka je 508 mm, dok padobranska verzija ima kraću cijev od 330 mm. Žljebovi u cijevi (ima ih šest) mogu biti s različitim korakom uvijanja, ovisno o želji kupca. Proizvodač nudi cijev s korakom uvijanja od 178 mm (7 inča) za standardno NATO zrno SS109 i cijev s korakom uvijanja od 305

mm (12 inča) za američko zrno M193. Iz prve se postiže početna brzina zrna od 945 m/s, a iz druge 970 m/s. Veličina koraka uvijanja žljebova ugravirana je na cijevi (npr. TW12 za korak uvijanja od 12 inča) i to ispred mesta na kojem je upisan serijski broj oružja. Naravno, zrno SS109 ima daleko bolje značajke od zrna M193, naročito kad je u pitanju probojnost. Tako to zrno može probiti (iz cijevi s korakom 178 mm) standardnu NATO ploču debljine 8 mm na daljinu od 640 m, a standardnu njemačku kacigu moguće je probiti na daljinama do 1150 m.

Na cijevi je montirana ručica koja omogućava praktično nošenje oružja i brzu zamjenu cijevi. To je naročito važno kad se, nakon dugotrajne paljbe, cijev pregrije te se tijekom zamjene ne smije dodirivati.

Oružje radi na principu odvodnja barutnih plinova. Otvor na cijevi je relativno blizu ležištu metka. Regulator plinova ima tri položaja, što omogućuje normalan rad u različitim borbenim uvjetima. Položaji su označeni brojevima 1, 2 i 3 pri čemu broj 3 predstavlja položaj kod kojeg se iz cijevi odvodi najveća količina barutnih plinova. Regulator je u tvornici postavljen na broj 1, što odgovara normalnim uvjetima eksploatacije.

Kad je riječ o primjedbama na konstrukciju puškostrojnice onda svakako valja spomenuti veliki broj sitnih dijelova. Samo u sistemu za odvodnju barutnih plinova nalazi se pet malih dijelova koji se, prilikom čišćenja, mogu vrlo lako izgubiti.

100

... učinkovito i učinkujuće. Učinkovito je i učinkujuće. Učinkovito je i učinkujuće.

Mehanizam za okidanje ne omogućuje pojedinačnu paljbu tako da postoji samo dva položaja regulatora: S (Safe – ukočeno) i F (Fire – rafalna paljba). Mechanizam ima i sigurnosnu kočnicu koja sprečava opaljenje u slučaju ispadanja ili nepropisnog rukovanja. Osiguranje je izvedeno na taj način što na kućištu postoji zub za koji zaskače ručica zatvarača slično rješenju primjenjenog kod strojnica 7,62 mm M56. Da bi se zapeo zatvarač, strijelac treba najprije rukom uhvatiti ručicu da se ona oslobodi od zuba, a tek onda zapeti zatvarač. Branik okidača je vrlo praktično izveden jer omogućava i gađanje u rukavicama. U tu svrhu potrebno je samo vrhom zrna pritisnuti utvrđivač branika i preklopiti branik naniže.

Oružje se puni s plastičnim bubenjem u koji stane 100 metaka. Ovakvo rješenje povećava mobilnost borca u uspo-

OSOBNO PJEŠAČKO ORUŽJE.....

Tehničko - taktičke značajke
puškostrojnica 5,56 mm Ultimax

kalibr	5,56 x 45 mm
kapacitet spremnika	100 metaka
ukupna dužina oružja	1.024 mm
dužine cijevi	508
dužina ciljničke linije	472 mm
masa oružja s praznim spremnikom	5,5 kg
masa praznog spremnika	0,6 kg
masa napunjenog spremnika od 100 metaka	1,7 kg
masa oružja s punim spremnikom	6,8 kg
brzina gađanja	400-600 metaka/min
početna brzina gađanja	970 m/s

redbi s puškostrojnicama koje se pune pomoću redenika. Stražnja je strana bubenja prozirna tako da strijelac može i vizualno utvrditi koliko mu je još metaka ostalo u spremniku. U nedostatku bubenja, moguće je punjenje i neznatno modificiranim standardnim spremnikom od 30 metaka kakvog rabi puška SAR-80 ili M16.

S punim spremnikom za 100 metaka puškostrojnica je teška svega 6,71 kg. Usprkos svojoj maloj težini, energija trzanja ovog oružja je samo 2,2–2,3 Joula, za razliku od npr. američke automatske puške 5,56 mm M16 ili Kalašnjikova čija je energija trzanja 6,4–7,2 J. Rezultat svega toga je činjenica da prosječno izvježban strijelac može kompletan spremnik od 100 metaka ispaliti, u samo jednom rafalu, na siluetu čovjeka udaljenu stotinjak metara a da nijedno zrno ne promaši cilj. Ovakvoj preciznosti pridonosi i relativno mala brzina gađanja od 400 do 600 metaka u minuti.

Nožice su dosta kvalitetno izvedene. Mogu se odvojiti od oružja. Nakon postavljanja u ispravljen položaj moguće je njihovo zakretanje za 15 stupnjeva u svaku stranu što znatno olakšava gađanje i prijenos vatre. Visina nožica također se može podešavati.

Kundak se može odvojiti što je naročito praktično za padobrance ili za gađanje iz manjih prostora kao što su to oklopna vozila.

Puškostrojnica je opremljena ciljniciima koji se mogu podešavati i po pravcu i po visini. Stražnji se cilnik može podešavati od 100 do 1000 metara za verzije kojima je korak uvijanja 178 mm. Možda je gornja granica malo preambiciozna, s obzirom na značajke streljiva, ali je sigurno da je na daljinama do 500 metara singapurska puškostrojnica vrlo učinkovito oružje. Za verzije s ciljevima za korak uvijanja od 305 mm, stražnji je cilnik podijeljen od 100 do 600 metara. Osim zauzimanja različitih daljina na ciljniciima je moguće i zauzimanje korekcija po pravcu. Pri tome jedan pomak (klik) na regulatoru u smjeru kazaljke na satu, pomiče točku pogotka na udaljenosti od 100 metara za 25 mm udesno.

Želeći zadovoljiti i specifične potre-

Ultimax 100 s kundakom i kraćom cijevi od 330 mm (dolje) i verzija bez kundaka i s dužom cijevi od 508 mm

be specijalnih postrojbi, proizvođač nudi i dodatni pribor poput prigušivača pucnja, torbice za hvatanje čahura (važno za upotrebu u borbenim vozilima pješadije) i optički ciljnik za kojeg je na kućištu već ugraden poseban nosač. Za brže punjenje bubenja proizvođač nudi specijalni uredaj za punjenje (izgleda poput mlinca za meso) koji znatno ubrzava proces punjenja. Oni koji su pokušali napuniti bubanj sa svih 100 metaka dobro znaju koliko je koristan ovaj dodatak.

RAZLIČITI MODELI

Prvi model puškostrojnica ULTIMAX 100 bio je Mark I, a imao je laku cijev koja se mogla brzo mijenjati. U praksi se, međutim, pokazalo da ta izmjena i nije dovoljno brza, pa je projektiran

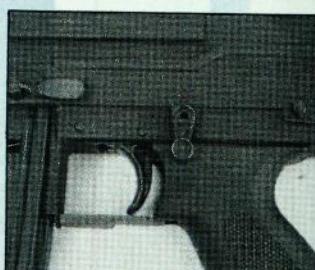
eksperimentalni model Mark II s teškom fiksnom cijevi koja je mogla izdržati rafal od 500 metaka. Posljednja verzija, ULTIMAX 100 Mark III, predstavlja zapravo kombinaciju prva dva modela, jer ima brzo zamjenjivu cijev koja se mijenja nakon 500 opaljenja.

RAD DIJELOVA

Gadanje se obavlja iz otvorenog zatvarača (u trenutku okidanja zatvarač je u zadnjem – zapetom položaju) što je pomalo neobično za tu vrst oružja. Prednost ovakvog načina rada je u tome što se time sprečava pregrijavanje cijevi do čega dolazi prilikom intenzivne rafalne paljbe. Nakon povlačenja okidača, zatvarač se kreće u prednji položaj unoseći pritom metak u ležište. Po završetku unošenja zatvarač se za-

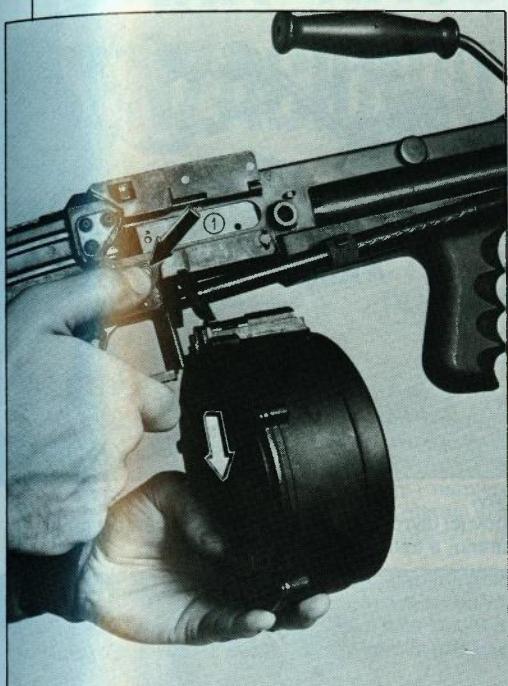

Osim bubenja od 100 metaka Ultimax 100 može se puniti i spremnik od 30 metaka

Regulator paljbe ima dva položaja: S (Safe—ukočeno) i F (Feuer—rafalna paljba).

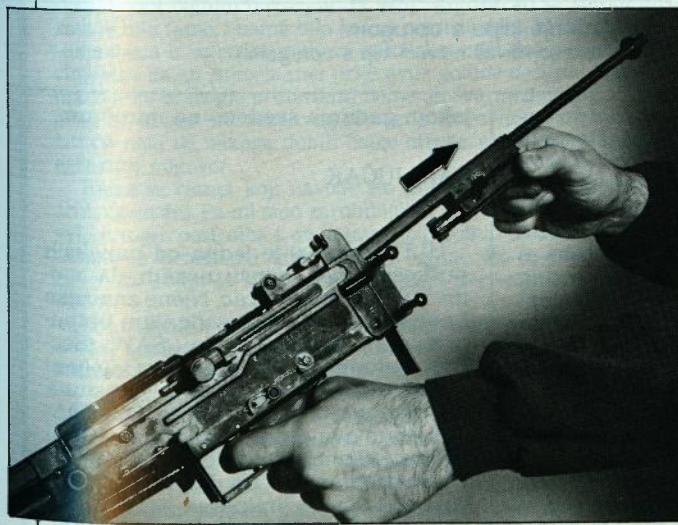
POSTUPAK RASKLAPANJA

1 Vađenje spremnika
(Pritisnuti utvrđivač i odvojiti spremnik. Nakon vađenja provjeriti da li je cijev prazna a zatvarač u prednjem položaju)

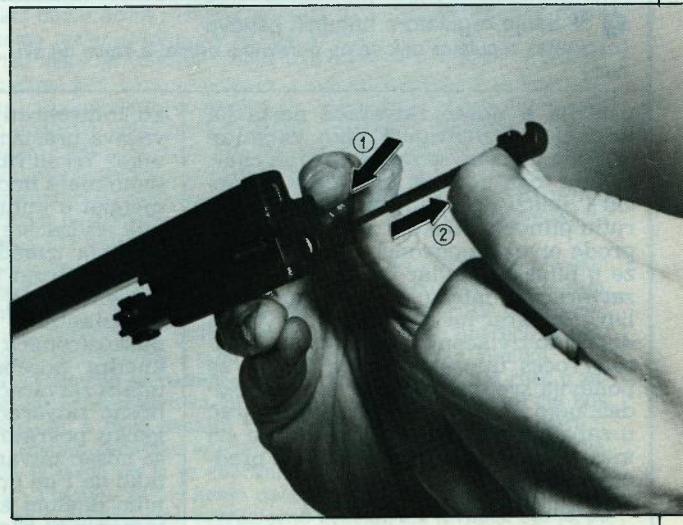

2 Skidanje kundaka
(Povuci na stranu gornji i donji utvrđivač kundaka te odvojiti kundak.)

4 Vađenje sklopa nosača zatvarača
(Pritisnuti utvrđivač povratnog mehanizma i izvući iz kućišta sklop nosača zatvarača.)

3 Odvajanje oslonca povratnog mehanizma
(Pritisnuti utvrđivač povratnog mehanizma i povući oslonac.)

5 Vađenje udarne igle
(Vrhom metka pritisnuti utvrđivač i izvući iz zatvarača udarnu iglu.)

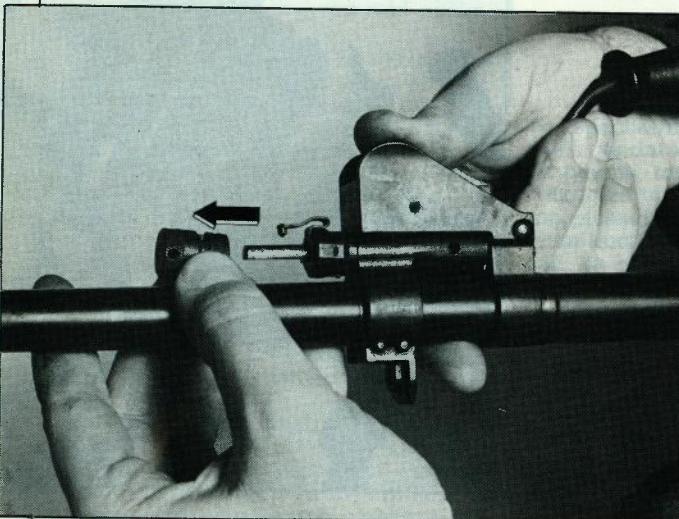
OSOBNO PJEŠAČKO ORUŽJE.....

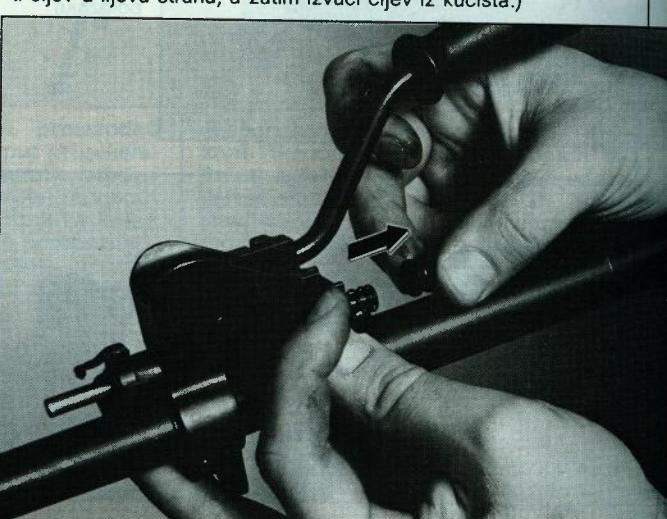
6 Vađenje tijela zatvarača
(Vrhom udarne igle istisnuti iz nosača valjčić, a zatim izvući tijelo zatvarača.)

7 Vađenje cijevi
(Ljevom rukom povući utvrđivač cijevi, pomoću ručice zaokrenuti cijev u lijevu stranu, a zatim izvući cijev iz kućišta.)

8 Skidanje regulatora barutnih plinova
(Zakretati regulator dok se ne poravnaju crtice, a zatim ga skidati.)

9 Vađenje klipa s oprugom
(Pritisnuti utvrđivač i izvući klip s oprugom.)

ustavlja a nosač zatvarača nastavlja kretanje prisiljavajući tako zatvarač na rotaciju čime se zabravljuje za cijev. Nakon toga udarna igla udara u kapslu i dolazi do opaljenja. Stvoreni barutni plinovi potiskuju zrno, a kad ono prođe otvor za odvodjenje, plinovi ulaze u plinski cilindar i potiskuju nosač zatvarača unatrag. To kretanje prisiljava zatvarač na odbravljinjanje. Zatim dolazi do izvlačenja i izbacivanja čahure. Proces unošenja novog metka se ponavlja sve dok strijelac ne pusti okidač kako bi zapinjac zadržao zatvarač u zapetom položaju. Kad se ispalje svi meci iz bubenja, zatvarač ostaje u prednjem položaju.

LAKA KONTROLA GAĐANJA

Već prilikom prvog gađanja borac će uočiti da se ULTIMAX može vrlo la-

ko kontrolirati što naravno znatno povećava preciznost gađanja. Zašto je to tako? Tri su razloga tome. Prvi je relativno mala brzina gađanja od 400–600 metaka u minuti. Zbog usporedbe, ostala oružja iste kategorije imaju brzinu gađanja između 700 i 1000 metaka u minuti. Drugi razlog je neobično dug put zatvarača ostvaren kroz koncept »konstantnog trzanja«. Dok većina puškostrojnica ima na stražnjem dijelu kućišta poseban amortizer u kojem udara zatvarač (udar osjeća i strijelac), nosač zatvarača ULTIMAX-a ima dugačku povratnu oprugu pomoću koje se nosač zatvarača postupno usporava tako da i ne dolazi u kontakt sa stražnjim dijelom kućišta. Treći razlog je u tome što se cijev pomoću ispusta za zabravljinjanje na cijevi čvrsto veže za nosač cijevi tako da je njeno pomicanje ti-

jem kom gadanja svedeno na minimum.

ZAKLJUČAK

ULTIMAX 100 je jedna od najlakših puškostrojnica konstruiranih da njoj rukuje jedan borac. Njene značajke i ponašanje prilikom gađanja u potpunosti opravdavaju oznaku »SAW« (Section Automatic Weapons — Odjeljensko automatsko oružje) koja je utisнутa na rukohvatu. Konstrukcija ULTIMAX-a ispunjava gotovo sve zahtjeve koji se postavljaju pred takvu vrst oružja. Za upotrebu na većim daljinama i s većim praktičnim brzinama gađanja neophodno je snažnije streljivo i mehanizam koji omogućuje punjenje oružja pomoću redenika. ■

U ŽARIŠTU

ISTINA NASUPROT SENZACIONALIZMU

Srpski agresor i njegova industrija
nisu u stanju proizvoditi živčani otrov
SARIN

DOMAGOJ JURKOVIĆ

Udjelu hrvatskoga tiska, osobito u zadnje vrijeme, pojavljuju se alarmantni napisni o navodnim opasnostima koje prijete našoj zemlji, u svezi uporabe bojnih otrova te katastrofalnim posljedicama koje oni mogu izazvati. Koliko je takva opasnost realna i ima li srpski agresor uopće mogućnosti i namjere učiniti takvo što?

Za odgovore na ta i brojna druga pitanja svakako je najpozvaniji prof. dr. Zlatko Binenfeld, svjetski poznati i priznati stručnjak za područje bojnih otrova.

HV: Raspolažete li podacima o stanju u kemijskoj industriji Srbije koji bi upućivali na realnu opasnost od moguće proizvodnje i uporabe bojnih otrova? Naime, nužno se nameće pitanje o tehničko-tehnološkoj osposobljenosti kemijskih i znanstvenih potencijala za taj složeni postupak...

— Sto se tiče podataka o stanju u kemijskoj industriji Srbije, mislim da realna opasnost od moguće proizvodnje u ovome trenutku ne postoji. Oni raspolažu odgovarajućom dokumentacijom, tako da bi mogli prći proizvodnji, no proizvodnja, pogotovo onih najubojitijih živčanih otrova nije baš tako jednostavna i siguran sam da u ovoj situaciji, u kojoj su sada, to nisu u stanju postići. Oni su imali svoje osnovne kapacitete za proizvodnju bojnih otrova u Bijelom Polju kraj Mostara ali nisu premašili cca 250 kg otrova godišnje. Prema tome, to je ponajprije služilo za ispitivanje sredstava za zaštitu od bojnih otrova i proizvodnju antidota. To što je bilo u Bijelom Polju, sasvim se pogrešno naziva industrijskom proizvodnjom.

Bojni otrovi služe prije svega za masovno uništavanje; zbog toga su sve te neprovjerene priče o njihovoj uporabi, tijekom dosadašnjih borbi na teritoriju Hrvatske i BiH, izmišljene. Naime, još uvjek ne postoji praktički dokaz o njihovoj uporabi na osnovi kemijskih i medicinskih dokaza.

Špekulira se i podacima da je bivša Jugoslavija sudjelovala u opskribi Iraka bojnim otrovima. Ja sam razgovarao sa šefom misije, koja je bila тамо, i nema bilo kakve potvrde da je bivša Jugoslavija sudjelovala u izgradnji njihove kemijske moći. Još je indikativnija činjenica da su Amerikanci prije dvije godine dali popis 20-ak zemalja koje bi mogle proizvoditi bojne otrove, međutim, o bivšoj Jugoslaviji tu nije bilo nikakvog spomena. Naravno, ne može se isključiti da nisu od nekoga dobili bojne otrove, ali na to ne mogu dati egzaktan odgovor.

Razni su članci, koji navode što se sve nalazilo u opremi bivše JNA, apsurdni. Pa mi smo zarobili cijeli korpus u Varaždinu, a to je velika vojna postrojba i, da je tam bio bojni otrov, mi bi smo ih zasigurno pronašli i identificirali. Jedino što je pronađeno jest otrov CS, kojim se inače služi policija, i nazivamo ga i »policajski otrov«.

HV: Pisanje o ovakvoj osjetljivoj temi zasigurno zahtijeva i upućenost u konkretno gradivo kao i posjedovanje visoke razine vojne kulture. Da li biste se složili s tom tvrdnjom?

— Kada čovjek piše o nekim stvarima, onda o njima mora znati više nego ostali, ili mora kontaktirati relevantan izvor. Danas se ovakvom stručnom tematikom pokušavaju baviti ljudi kojima je ona strana. Nikako ne mogu biti radeni proračuni o toksičnosti na temelju 1 litre zraka koju čovjek udiše u minuti, kao što je to nedavno urađeno u jednom poznatom hrvatskom tjedniku, jer čovjek u minuti udahne oko 8 litara zraka, dok trči i do 20 litara. Takve tvrdnje, u najmanju ruku, možemo nazvati neozbilnjim. Da, pojavljuju se i pojavljivat će se napisi koji će kod pučanstva izazivati paniku, no,

Prof. dr. Zlatko Binenfeld, svjetski priznati stručnjak za područje bojnih otrova

uvjeravam vas kako oni nemaju nikakvog znanstvenog niti praktičnog temelja. Meni se često događa da, nakon objavljuvanja takvih članaka na temu bojnih otrova i opasnosti od njih na teritoriju Hrvatske, moram isključiti brzoglas radi toga što uspaničeni ljudi traže moje mišljenje i savjet. Činjenica je da nekoliko stotina kila živčanih bojnih otrova može zatravoti i usmrтiti pučanstvo polumilijunske grada, ali ne stoјi da je naš sadašnji neprijatelj to u stanju izvesti. Jedinu korist od iznošenja zastrašujućih podataka imaju trgovci, jer se zaštitna sredstva (zaštitne maske) u tom slučaju u čas rasprodaju.

Govoreći o opremljenosti pučanstva u slučaju napadaja bojnim otrovima, treba naglasiti da Hrvatska populacija nije manje zaštićena od, recimo, pučanstva Njemačke ili Velike Britanije. Računa se da samo tri države imaju potpuno provedenu zaštitu pučanstva, a to su: Švedska, Švicarska i Izrael.

Dakle, u ovom je trenutku izazivanje panike potpuno nepotrebno i kontraproduktivno jer ne prijeti realna opasnost.

HV: Pitanje odluke u njihovim redovima?

— Mislim da nema mogućnosti da se oni odluče na takvo što jer bi reakcija svjetske javnosti bila nezamisliva. Ja sam rekao neka mi pokažu jedan jedini slučaj trgovanja bojnim otrovima, bilo u Hrvatskoj bilo u Bosni i Hercegovini, pa da u Ujedinjenim narodima dignemo takvu galamu da će sve grmiti.

Pišu kako će četničke snage uporabiti bojne otrove u pustim predjelima BiH. To je glupost. Jer u tim predjelima takvi otrovi nemaju 1/10 svog stvarnog djelovanja. Ako bi htjeli i imali cime, onda bi ih uporabili u Sarajevu, Goraždu, Travniku... Ne može se raditi na način kao što to rade neki novinari da se uzimaju strani tekstovi, prenose po sustavu »zdravo za gotovo« i još se pola činjenica krije protumači. Tako se nedavno moglo pročitati kako se u Kruševcu proizvode bojni otrovi što je neistina, jer se tamo nalaze uređaji za proizvodnju zaštite opreme itd.

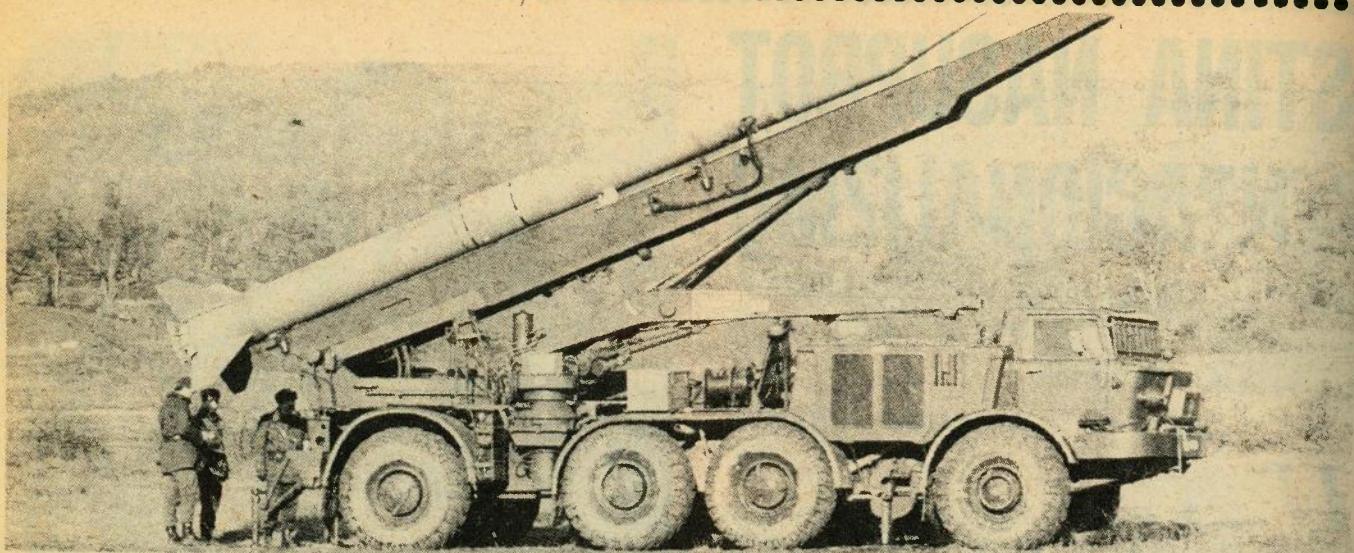
Sami su bojni otrovi terorističko oružje, ali i strateško i ja sam niz godina morao čekati da se to prizna u svjetskoj javnosti. Ja sam, naime, tvrdio kako je kemijsko oružje strateško oružje, a ne samo taktičko odnosno operativno, jer će ponajprije biti upereno za uništavanje neprijateljske pozadine, izazivajući velike gubitke.

HV: Odredbe su ratnoga prava decidirane kada je riječ o zbrani uporabe sredstava koja ne mogu strogo definirati cilj koji se napada, a to je osobito vidljivo pri uporabi bojnih otrova?

— Imamo Ženevsku konvenciju iz 1925. g., ne moramo ići dalje; svima je jasno da je to zabranjeno.

HV: Vratimo se pri kraju našeg razgovora na sporne članke, koji, po vašoj procjeni, bezrazložno uznemiruju javnost. Što je, po vašem mišljenju, njihova temeljna svrha?

— Senzacionalizam! ■

Raketni sustav zemlja – zemlja FROG-7

SUSTAV MADŽARSKE OBRANE

Nakon raspada Varšavskog pakta, Madžarska je započela intenzivne aktivnosti na reorganizaciji obrambenog sustava i oružanih snaga

SINIŠA TATALOVIĆ

Madžarska je, kao zemlja s dugom povijesti i vojnom tradicijom, teško proživljavala okupaciju bivšeg SSSR-a nakon Drugog svjetskog rata. Zbog toga nije čudno što je Madžarska među prvima otvoreno težila za demokratizacijom političkog života i prekidom sovjetske dominacije u Istočnoj Europi. U Madžarskoj su se demokratske promjene, u odnosu na druge istočnoeuropejske zemlje, odvijale najbrže, ne samo na političkom i gospodarskom, nego i na obrambenom i vojnom planu.

Madžarska, kao srednjoeuropska i podunavska država s površinom od 93.000 kvadratnih kilometara i 10.567.000 stanovnika, pripada redu zemalja srednje veličine a, s obzirom na svoj geostrateški položaj, ima vrlo veliko značenje za europsku sigurnost, kao što ga je do nedavno imala i u bivšem Varšavskom paktu.

Nakon raspada Varšavskog pakta, Madžarska je započela intenzivne aktivnosti na reorganizaciji obrambenog sustava i oružanih snaga, te što bržem povlačenju ruskih vojnika sa svojega državnog teritorija. U definiranju nove koncepcije obrane, nakon demokratskih promjena, Madžarska se zalažala za što brži ulazak u NATO-pakt i smicanje svojih vojnih potencijala, kako bi se pomoglo bržem gospodarskom razvoju. Ta kova nastojanja rezultirala su da je Madžarska, u odnosu na druge bivše socijalističke zemlje, najbliža strukturama NATO-pakta, ali zasad bez formalnog statusa u ovom vojno-političkom savezu.

Mirnodopska je jačina Madžarskih oružanih snaga 94.000 vojnika, od čega je 55.500 novaka. Od broja mirnodopskih vojnika 72.000 nalazi se u KoV i Dunavskoj flotili i 22.000 u ratnom zrakoplovstvu. U Madžar-

skoj postoji obvezna vojna služba za sve sposobne muškarce starosti od 18 do 55 godina. Rok vojne službe u KoV i Dunavskoj flotili traje 18, a u ratnom zrakoplovstvu 24 mjeseca. Novaci se pozivaju na odsluženje vojnog roka dva puta na godinu: u veljači i kolovozu. Po odsluženju obveznog vojnog roka, vojni se obveznici povremeno pozivaju na poduku, zbog održavanja kondicije, koja traje od jednog dana do tri mjeseca, sve dok ne napune 55 godina života. U slučaju rata, Madžarska bi mogla mobilizirati oko 900.000 uvežbanih ljudi, iako je u pričuvne oružane snage raspoređeno 134.400 vojnika, od čega 125.000 u KoV i 9400 u ratno zrakoplovstvo.

Posljednjih je nekoliko godina izvršena važna reorganizacija madžarskih oružanih snaga, a posebno KoV. Ovaj rod vojske nije više organiziran u divizije i pukove, već u korpus i brigade. Prijе reorganizacije, KoV su činile oklopne i pet motostreljačkih divizija. Kao rezultat reorganizacije, koja se i dalje provodi, sest će spomenutih divizija integrirano u tri korpusa sa stožerima u Tatau, Kaposvaru i Cegledu. Svaki korpus ima pet brigada (umjesto pukova), jedan samostalni topnički diviziju i jedan inženjerijski bataljun. Brigade su podijeljene na bataljone. Tri armijska korpusa vezana su u jednu armiju sa stožerom u Szekesfehervaru.

Najveći od tri korpusa onaj je u Tatau. On se sastoji od tri oklopne i dvije motostreljačke brigade. Nasuprot tome, ostala dva armijska korpusa imaju po dvije oklopne i tri motostreljačke brigade. Međutim, treći armijski korpus, razmješten istočno od Duneva, sa stožerom u Cegledu, sastoji se samo od osnovnih postrojbi, koje bi tek nakon mobilizacije narasle na ratnu veličinu.

Izuzevši postrojbe u sklopu tri armijska korpusa, madžarska KoV ima i jednu samo-

stalnu topničku brigadu i jednu raketnu brigadu s raketama zemlja-zemlja tipa Scud. U tijeku je reorganizacija u samostalnom protuzrakoplovnom topničkom puku, četiri raketna protuzrakoplovna puka i tri raketna puka za podršku bojišta raketama tipa Frog-7. Trideset sedmi samostalni zračnodesantni bataljun ostao je nepromijenjen, kao i njegova lokacija u Szolnoku. U KoV postoje i samostalni inženjerijski bataljuni, koji su odgovorni za popravke željezničkih i cestovnih komunikacija, za razne graditeljske projekte i za održavanje i popravke brzoglasnih linija i električnih vodova.

Dunavska riječna flotila, koja broji 700 ljudi i ima na raspolaženju 82 različita riječna broda, 1988. je godine integrirana s KoV. Njezin je osnovni zadatak čistiti u ratu rijeke Dunav i Tisu od mina i podržati snage KoV u operacijama forsiranja rijeka. Neke postrojbe Dunavske flotile imaju zadatac i prevoziti teška vozila, uključujući i tenkove.

Madžarsko ratno zrakoplovstvo relativno je malo. Ono ima 160 borbenih zrakoplova, 11 transportnih zrakoplova i 95 helikoptera, od kojih je 30 naoružanih. Te su snage povezane u jednu zrakoplovnu diviziju sa stožerom u Vesprému, gdje se nalazi i stožer jedne protuzrakoplovne divizije ratnog zrakoplovstva. Zrakoplovna divizija ima tri lovacka ili lovačko-bombarderska puka, svaki s po tri skvadrona. Njima treba dodati jedan puk od tri skvadrona (bataljuna) napadnih (borbenih) helikoptera i nekoliko bataljuna pomoćnih (transportnih) helikoptera. Protuzrakoplovna je divizija odgovorna za protuzrakoplovnu zaštitu ciljeva na kopnu.

Nacionalna sigurnost i vojska pod nadzorom su predsjednika Republike, parlamenta i parlamentarnog savjeta za narodnu obranu. Slijedeći razinu odgovornosti za obranu ima Vlada i njezini pomoćni organi. U okviru Vlade, za oružane je snage odgovoran ministar obrane, koji u operativnoj uporabi oružanih snaga ima veliku važnost.

Casnike Madžarskih oružanih snaga postavlja i otpušta predsjednik Republike. Međutim, u praksi, ta je funkcija prepustena ministru obrane. S obzirom na važnost njegova položaja ministar obrane ima nekoliko zamjenika, načelnika Glavnog stožera oružanih snaga i načelnike raznih inspektora-

ta. Ministar je obrane u vrijeme mira odgovoran predsjedniku Vlade, a u ratu predsjedniku Republike.

Ljudstvo KoV i madžarskog RZ do nedavno se podučavalo prema sovjetskoj doktrini, uz primjenu sovjetskih metoda poduke, dok se danas sve više uvode metode i standardi NATO-pakta. Novaci dobivaju jednomyesecnu osnovnu poduku, a onda daju prigru. Nakon toga slijedi specijalistička poduka u trajanju od pet mjeseci, prilagodena potrebaima roda u kojem će vojnici provesti ostatak vojnog roka. Nakon završene i te poduke, vojnici se rasporeduju u svoje vojne postrojbe.

Casnici se izobrazjavaju u Vojnoj akademiji Milos Zriny i u časničkim školama Lajos Kossuth, Mate Zalka i Gyoergy Killian. Veliki se broj časnika do nedavno slao na daljnju izobrazbu u SSSR, a danas se šalju u SAD i druge zapadne zemlje.

Madžarske oružane snage opremljene su pretežito naoružanjem sovjetske proizvodnje, pošto je njezina vojna industrija slabo razvijena. Madžarska KoV raspolaže s oko 1300 zastarijelih sovjetskih osnovnih borbenih tenkova tipa T-34; T-54 i T-55M. Tijekom nekoliko posljednjih godina, te su snage ojačane sa 137 tenkova T-72, a u tijeku su i pregovori za nabavu tenkova zapadne proizvodnje. U uporabi je i oko 100 lakih tenkova tipa PT-76.

Postrojbe mehaniziranog pješaštva imaju oko 1000 oklopnih transporterata tipa PSZH-IV i oko 350 sovjetskih borbenih vozila za pješaštvo BMP-1. Transporter PSZH-IV amfibijsko je vozilo – točkaš modeliran prema sovjetskom amfibijskom izvidačkom vozilu BRDM-2. Poznat je i kao FUG-7 ili PSZH-D-944. To se sedmotonsko vozilo koristi ponajprije za prijevoz vojnika. Naoružano je sovjetskim teškim mitraljezom cal. 14,5 mm KPVI i mitraljezom cal. 7,62 PKT. Pošto je maksimalna elevacija ovih oružja ugrade-

nih u kupolu +30 stupnjeva, protuzračne mogućnosti vozila PSZH-IV prilično su ograničene. Posadu vozila čini ukupno devet vojnika. Transporter PSZH-IV od 1983. godine nalazi se i u naoružanju graničnih postrojbi. Prema najnovijim spoznajama, proizvodnja oklopnih transporterata za pješaštvo PSZH-IV obustavljena je prije odredenog vremena i očekuje se kako će svi transporterati tog tipa, koji su sada u naoružanju, biti povučeni i postupno zamijenjeni sovjetskim borbenim vozilom BMP-1. Prema odredenim podacima, planirana je uvedba i određenog broja borbenih vozila za pješaštvo tipa BMP-2.

Glavninu izvidačkih vozila u naoružanju KoV čini 400 amfibijskih vozila FUG-65A i FUG-65B domaće proizvodnje. To oklopno vozilo točkaš 4 x 4, težine 7,65 tona, postiže maksimalnu brzinu na cesti od 87 km/h i ima posadu od pet ljudi. FUG-65A naoružan je jednim lakim mitraljezom 7,62 i jednim teškim kalibrom 14,5 mm – oba montirana na kupoli. FUG-65B naoružan je jednim automatskim topom cal. 23 mm i jednim mitraljezom 7,62 mm. Neka vozila FUG-65B opremljena su protuoklopnim bestražnim topom cal. 82 mm, kao pomoćnim oruđem. I jedan i drugi tip vozila nalazi se i u naoružanju postrojbi poljske i češkoslovačke vojske pod oznakama OT-65 i OT-86. Pored vozila FUG-65A i FUG-65B, madžarska KoV ima i oko 160 amfibijskih izvidačkih vozila sovjetske izrade BRDM-2.

Topničke postrojbe madžarske KoV relativno su dobro opremljene. Madžarska KoV raspolaže jednom samostalnom raketnom brigadom s raketama SS-1 Scud (9 komada), kao i šest raketnih divizijuna za bojišnu podršku, s raketama Frog-7 (18 komada).

Konvencionalno topništvo madžarske KoV čini 308 top-haubica D-20 cal. 152 mm; 18 samohodnih topova 2-S 3 cal. 152 mm; 51 haubica M-1943 (D-1) cal. 152 mm; 235 haubi-

ca M-1938 cal. 122 mm; 154 samohodnih topova 2-S1 cal. 122 mm; 260 minobacača M-1943 cal. 120 mm; 300 minobacača 82 mm i 58 lansera višecijevnih raketnih bacača BM-21 cal. 122 mm.

Madžarska KoV za protuoklopnu borbu ima lansere raketa RPG-7; bestražne bacače SPG-9 cal. 73 mm; protutenkovske topove D-44 cal. 85 i T-12 cal. 100 mm; 117 protuoklopnih vodenih oruđa (ATGW) tipa AT-3 Sagger montiranih na borbenom oklopnom vozilu BRDM; 21 protuoklopni sustav AT-4 Spigot i 174 protuoklopni sustav AT-5 Span-drel na istom borbenom vozilu.

Za protuzrakoplovnu obranu na kopnu, madžarska KoV ima rakete zemlja – zrak: 18 SA-4 Ganef; 44 SA-6 Gainful; 240 SA-7; 44 SA-9 Gaskin; 4 SA-13 i 54 SA-14, kao i protuzrakoplovne topove S-60 cal. 57 mm i samohodne protuzrakoplovne topničke sustave ZSU-23/4 cal. 23 mm.

Standardna pješačka oružja, koja koristi madžarska KoV, predstavljaju: puška AKM cal. 7,62 mm domaće izrade (poznata Kalashnikov) i puška AMD-65 istog kalibra (verzija s preklopnim kundakom). Pješaštvo madžarske KoV također koristi lake mitraljeze RPK i RPD cal. 7,62 mm, a bilo se započelo i s uvedbom novih ruskih standardnih pješačkih oružja 5,45 mm.

Inženjerijske postrojbe Madžarske vojske opskrbljene su sredstvima i opremom znakovitom za bivše članice Varšavskog ugovora. Njihove mosne sustave predstavljaju teški pontonski mostovi tipa PMP, skele GSP, amfibijska vozila K-61 i PTS, kao i mosni elementi na vozilima točkašima T-54 MTU, MT-55 i TMM namijenjeni za svladavanje premoščavanjem užih prepreka.

Postrojbe veze Madžarske vojske pretežito koriste sredstva domaće proizvodnje, a dijelom i ruske proizvodnje. U tijeku je intenzivna informatizacija vojske i obrambenog sustava i uvedba suvremenih zapovjedno-informacijskih sustava (C3I).

Madžarsko ratno zrakoplovstvo ima 50 zrakoplova Mig-21; 10 presretača Mig-23; 15 zrakoplova za podršku na kopnu Su-15; 15 izvidačkih zrakoplova Su-22; 11 transportnih zrakoplova An-24/26 i dva pomoćna Il-14. U naoružanju RZ nalazi se i 39 helikoptera Mi-24; 25 Mi-8; 25 Ka-26 i 15 Mi-2. Za podršku pilota koriste se zrakoplovi Mig-15 UTI i L-29. Borbeni su zrakoplovi naoružani raketama zrak – zrak AA-2 Atoll. Za potrebe PVO namijenjeno je 120 raketnih sustava zemlja – zrak SA-2 i SA-3.

Madžarska vojna industrija nije jako razvijena. Zbog toga Madžarske oružane snage glavni dio naoružanja i vojne opreme nabavljaju iz inozemstva, posebno sa Zapada. Madžarska vojna industrija proizvodi topnička oružja, pješačko naoružanje i odgovarajuće streljivo. Ta sredstva proizvode firme Lampagyár i Danuvia iz Budimpešte. Lampagyár proizvodi uglavnom samokrene i automatske puške, dok Danuvia proizvodi pretežito mitraljeze.

Madžari imaju slavnu vojnu tradiciju. Oni su stoljećima branili svoju domovinu u mnogim krvavim ratovima. Bili su razočarani što su njihove oružane snage bile dugi jednostavno instrumentom vanjske politike bivšeg SSSR-a. Danas se nastoji povratiti nekadašnji sjaj i ugled Madžarske vojske. Prosječan madžarski vojnik do jučer nije vojnu službu smatrao čašću kao što je to nekad bio slučaj i nije se ponosio time što nosi vojničku odoru. On je obavljao svoju obveznu vojnu službu bez posebnog žara. Odnos između časnika, dočasnika i vojnika bili su daleko od želenih. Danas se u tom pogledu stvari bitno mijenjaju, kao i u drugim zemljama, članicama bivšeg Varšavskog ugovora.

RASPORED GLAVNIH ZAPOVJEDNIŠTAVA MADŽARSKIH ORUŽANIH SNAGA

Pripadnik najbolje nekonvencionalne američke postrojbe SEAL (Seal Land Teams)

Siniša Tatalović

Medunarodni terorizam je postao izazovom za američku vojsku početkom sedamdesetih godina, kada su teroristi započeli svoje akcije usmjeravati na prekomorske američke baze, a posebno na ambasade i vojne objekte. Kao na tekućoj traci slijedili su napadi na diplome i ostalo američko osoblje u Salvadoru, Pakistanu, Libiji, Afganistanu, Turskoj, Iranu, Grčkoj, Italiji, Njemačkoj... CIA je također odgovorila i stvorila poseban sektor za proučavanje terorizma i nestabilnosti u »trećem svijetu«. Sektor je imao banku podataka koju su brzo napunili podacima o terorizmu, a sve je zajedno izvr-

savala skupina posebnih stručnih analitičara. Unatoč tome, CIA je imala malo uspjeha u infiltriranju svojih ljudi u terorističke skupine. Nakon toga, terorizam je počeo dobivati važnu ulogu u međunarodnim odnosima. Bilo je sve više američkih časnika koji su smatrali da će u budućim bitkama prevladavati terorizam i neregularne postrojbe.

Sve češće greške CIA-e pri organiziraju tajnih akcija, obično s tragičnim posljedicama, išle su na ruku namjeri, da se pod okriljem Pentagona osnuju posebne snage. Vojne tajne aktivnosti su time doatile »zeleno svjetlo«.

NAJBOLJI

Te su snage objedinjavale tri različite vještine: prikupljanje obaveještajnih podataka, na način kako to radi CIA, vještinu ratovanja (koju primjenjuju npr. rendžeri ili »zeleni beretke«) i konačno protuterorističko djelovanje, po kojem se odlikuje Delta Force.

Poznata je poslovica naklonjenost Amerikanaca imenovanju svojih vojnih planova ili tajnih operacija neobičnim imenima (Noćni lovac, Smrt čeka u mraku, Kraljicini lovci, Jutarnja zvijezda...). Najčešće su to operacije nekonvencionalnog tipa, a posljedice su često pogubnije i dalekosežnije i od samog rata.

Za takve operacije u pravilu se upotrebljavaju, tajne posebne snage koje, osim super tajnog oružja i opreme, imaju na raspolaganju i stotine milijuna dolara. Bez dvojbe, to su najbrojnije i najbolje razvijene posebne snage u razvijenom svijetu.

Samo u KoV SAD njihov broj prelazi dvadeset posebnih postrojbi: Escimo Scouts, 75. pješački puk Ranger, Prva posebna operativna postrojba s odredom Delta (1. SFOD), Prva, Treća, Sedma i Deseta skupina posebnih snaga (SFSG), Long Range Surveillance, Posebne snage (SF ili »zeleni beretke«), Posebna operativna letačka brigada (SÖAB), 160. letački bataljun (160. AB), Obaveještajna postrojba (ISA), Sea Sprey, Skupina za hitne intervencije (QTR), Četvrti psiho-skupina, 96. skupina za civilne poslove (96. CAG), 112. bataljun za komunikacije i 528. bataljun za opske ruke, ukupno 400.000 ljudi s pratećim osobljem.

Ratna mornarica ima također učinkovite postrojbe nekonvencionalnog tipa. Najprije treba spomenuti dvije helikopterske skupine za bojna djelovanja i laki transport (posebna za Atlantik i posebna za Pacific), SEAL (Sea Air Land) i Seal Team Six. Pomorsko pješaštvo (marinci) ima dvije različite izvidničke postrojbe i jednu posebnu skupinu (Fast-Fleet Anti-Terrorist Team), namijenjenu osiguranju američkih mornaričkih baza.

Ratno zrakoplovstvo u svom sastavu također ima dvije posebne postrojbe: MAC (2.) Air Division Militari Air Lift Commandere I SOW (1. ving za posebne operacije). Postoji i manja skupina ljudi osposobljenih kao »zeleni beretke«, pod nazivom SOCCT (Special Operations Combat Control Team).

RENDŽERI

Rendžeri su prema nastanku najstariji dio posebnih snaga. Osnovani su tijekom 2. svjetskog rata, svibnja 1942. u Sjevernoj Irskoj. Tada je osnovan prvi bataljun rendžera, postrojba koja je odmah postala jurišnom silom američke vojske za izvođenje zadataka najveće težine, kao što su uništavanje strateških objekata, komunikacijskih veza, uništavanje protivničkih zapovjednih mesta itd. Moderne skupine rendžera (Bu-

MEDU NAJBOLJIMA

Američke postrojbe za posebne namjene nisu samo »Zelene beretke«

ilding Team) danas se obučavaju za protuterorističku borbu i gušenje raznih pobuna, kao što je to bilo nedavno u Los Angelesu za vrijeme pobune crnačkog pučanstva.

Rendžeri su redovito dobrovoljci i spadaju među najbolje osposobljene vojnike na svijetu. Prije primitka u postrojbu, prolaze kroz razne provjere: psihotestove, intervjuve i probu tjelesne izdržljivosti (potrebno je skupiti 350 do 500 mogućih bodova). Na kraju tog dijela kandidati imaju početni tečaj padobranstva.

Danas američka vojska ima jedan puk rendžera 75. rendžerski puk, osnovan 1974. godine. Bio je sastavljen od 1. i 2. bataljuna, a 3. bataljun su osnovali 1984. nakon uspješne američke intervencije u Granadi 1983. godine. Bataljun rendžera ima 611 ljudi (stožer, stožerna satnija i tri satnije). Satnija se sastoji od zapovjedne sekcije, tri pješačka voda i voda za potporu. Iz bataljuna osnivaju oko 70 odreda, koji se ubacuju 75 do 450 km u neprijateljsku dubinu. U svakom bataljunu se nalazi 38 časnika, 2 zastavnika i 571 vojnik. Puk ukupno ima oko 2.000 ljudi. Ova postrojba je obučena i za amfibijska djelovanja i padobranske desante. Puk za izvođenje komandoskih djelovanja raspolaže opremom i naoružanjem lakog pješaštva. Obučavaju se za sve oblike ratovanja sa svim vrstama oružja, posebno s hladnim. Pripadnici izvidačkih vodova bataljuna usvajaju još dodatni program obuke u ronjenju s uporabom naprava za disanje.

Obuka je složena i naporna, razdvojena u dvije faze: osnovnu (70 dana) i fazu zajedničke obuke bataljuna. Svaki pripadnik postrojbe mora biti spreman za sukob u bilo kojem okolušu i vremenskim uvjetima. Rendžeri se obučavaju za sukob u naseljenim mjestima (6 m.), za sukob u džungli (12 m. u Panami), za sukob u pustinji (12 m. u Kaliforniji, Novom Meksiku i Egiptu), za sukob u polarnom okružju (18 m. na Aljasci, u Kanadi, Norveškoj i američkim državama Minnesota, Michigan i New York), za izvršavanje pomorsko-desantnih operacija (18 mjeseci u Kaliforniji, Georgiji i Virginiji), a imaju i posebne treninge (3 tjedna na poligonu Mott Lake Cany u Fort Braggu).

»ZELENE BERETKE«

U svijetu obično misle, kad se radi o američkim specijalcima, da su svi »Zelene beretke«. No »Zelene beretke« su samo jedan, najpoznatiji, dio posebnih postrojbi.

KoV SAD ima 7 skupina »Zelenih beretki« (oko 10.000 ljudi), raspoređenih u regularnoj vojsci (5, 6, i 10. skupina), Nacionalnoj gardi (19. i 20.) i u pričuvu (11. i 12.).

Skupina »Zelenih beretki« broji približno 1200 ljudi (stožer, stožerna satnija, tri bataljuna, satnija za komunikacije i opskrbu). Bataljun broji 250 ljudi (stožerna i još tri satnije). U satniji su zapovjedna sekcija i 5

odreda sa po 14 ljudi. Odred broji 2 časnika i 12 specijalista (za borbenu djelovanja i izviđanje, za minsko-eksplozivnu tehniku, za radarske veze, za materijalno-tehničko osiguranje i sanitetsku službu).

Iz sastava skupine osniva se približno 50 odreda sa po 14 ljudi ili 100 odreda sa po 7 ljudi, koji se mogu ubaciti od 350 do 3.000 km u protivničku dubinu.

Osnovna značajka po kojoj se američke jedinice ovog tipa razlikuju od europskih je u tome što je američka obuka isključivo usmjerena na točno određeni operativni prostor. Pripadnici »Zelenih beretki« korektno govorile 3-6 jezika uključujući i engleski.

Osnovni zadaci »Zelenih beretki« su vođenje nekonvencionalnog rata, točnije gerila, subverzije i sabotaže. Gerila u osnovi obuhvaća pomoć stanovništvu u zoni neprijateljskog utjecaja i pomoć u organizaciji oružanog otpora. Njihovo angažiranje na nekom prostoru u pravilu prethodi vojnoj operaciji širih razmjera.

SEAL

Bez dvojbe spadaju među najbolje nekonvencionalne američke postrojbe i pripadnici SEAL-a (Seal Land Teams) iz sastava RM. Postrojbe SEAL su podijeljene u ekipu (svaka ima 5 vodova). Ekipu sačinjava 27 ča-

Suvremenih sustavi veze omogućavaju veliku samostalnost bojevih djelovanja duboko u neprijateljskoj pozadini

Maketa marinskog centra za obuku....

snika i 156 dočasnika i vojnika. Trenutno je u operativnoj uporabi 37 takvih vodova, a plan je da se broj konačno poveća na 60. Zanimljivo je da za ubacivanje u protivničku pozadinu postrojbe SEAL-a koriste i nuklearne podmornice. Imaju ih 6. Imaju i 5 mini-podmornica EX-IX.

DELTA FORCE I »KUĆA STRAHOVA«

Motto »brzina, iznenadenje, uspjeh« temeljna je ideja vode pripadnika Prve posebne operativne postrojbe, poznate pod imenom Delta sa sjedištem u Fort Braggu u Sjevernoj Karolini. Delta Force (DF) je jedna od dvadesetak posebnih postrojbi američke KoV. Ima oko 400 pripadnika, među njima je 200 operativaca, podijeljenih u dvije skupine, ostalih 200 izvodi pomoćne zadatke.

Osnovni zadatak te postrojbe je neposredna intervencija, usmjerena protiv terorista, a njeni pripadnici obučavaju pripadnike drugih posebnih postrojbi za protuterorističku borbu. Najveće ograničenje te postrojbe je u njenoj udaljenosti od vjerojatnih zona uporabe. Zbog toga je njen manji dio (približno 20 ljudi), smješten u Njemačkoj, gdje pribavlja sve potrebne podatke za skupine koje bi došle iz SAD.

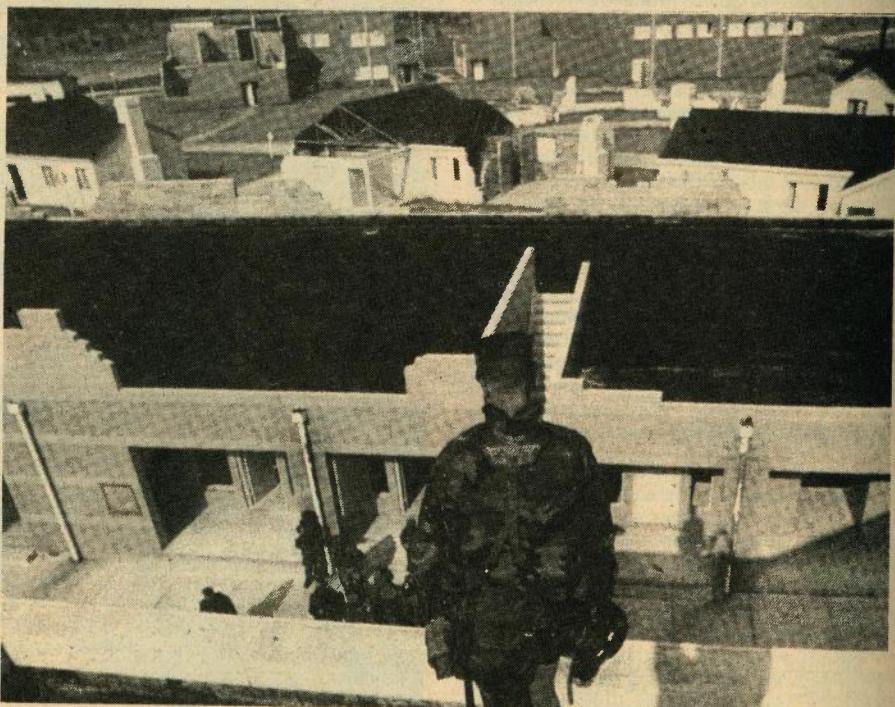
Za obuku imaju na raspolaganju putnički zrakoplov B-727 i »kuću strahova«. U tom objektu s četiri prostora vježbaju otvarati vatru tri do četiri sata dnevno, pet dana u tjednu. Vježbaju jurišati u četveročlanim ekipama, naoružani automatskim pištoljima i puškama s glatkom cijevi (za prodore u zauzete prostorije), u šestočlanim skupinama, naoružani strojnicama (za složenije napade, na primjer u kabini zrakoplova i tome slično).

Prvi prostor »kuće strahova« ureden je za obično gadanje i ima postavljene lutke najzloglašenijih terorista. U drugom prostoru je scenografija popunjena još i s lutkama talaca. Treći prostor je ureden za noćne akcije, četvrti se koristi za rekonstruiranje unutrašnjosti različitih tipova zrakoplova.

TASK FORCE 160

Značajan je i 180. zrakoplovni bataljun držan u tajnosti sve do prije godinu dana. Poznatiji kao Task Force 180, broji oko 1.000

ljudi i raspolaže s 80 helikoptera. Koristi se za zadatke vatrene potpore, izvidanje i održavanje veze, raspolaže s 14 helikoptera AH-6 (serija AH-6F i AH-6G), 17 MH-6 (serije MH-6E i MH-6F) i s pet OH-58D. Ovaj zadnji

...koncepcija centra je zamišljena tako da omogući obuku marinaca za izvođenje bojevih operacija u urbanim sredinama...

helikopter je ugradnjom raketa »Hellfire« prilagođen za protubrodsku djelovanja. Pretpostavlja se da je njegovo uvođenje u operativnu uporabu ove postrojbe izvršeno poslije otkrića da Iračani raspolažu raketama »Stinger«. Za izvođenje helikopterskih desanata i srednjih transporta, raspolaže s dvije satnije, tj. ukupno 30 helikoptera MH-60A. U svom sastavu imaju i jednu satniju za teški transport, sa 16 CH-47D, koji su posebno građeni za Posebne snage. Postrojba je osnovana listopada 1981. godine, s ciljem da se posebnim jedinicama osigura stalna zrakoplovna sastavnica. Tek danas možemo potvrditi njen učeće u operaciji URGENT

Drugu skupinu predstavljaju strijelci – Shooter – ljudi koji, ako je potrebno, zamjenjuju komandose iz Delta Force pri »odstranjivanju« ciljeva.

Treću skupinu predstavljaju pripadnici Human Intelligence, koji obavljaju isključivo špijunske poslove.

U primjeru terorističke akcije slali bi agente ISA-e u državu o kojoj se radi, da skupe podatke o taocima i pripreme teren za nastup Delta Force. Agenci ISA postali su najomiljenijom metom terorističkih napada. Bez dvojbe, postrojba ISA je najtajnija postrojba američke vojske za koju zna samo šefica najviših časnika.

KOORDINACIJA I ZAPOVIJEDANJE POSEBNIM SNAGAMA SAD

Da bi se obranili pred sve prisutnjim terorizmom nacionalnog ili međunarodnog značaja, Amerikanci su za vodenje nekonvencionalnih sukoba, u okviru sigurnosnih i oružanih snaga osnovali ne samo različite posebne postrojbe, već i zapovjedništva.

Osnovali su 1. listopada 1982. prvo posebno operativno zapovjedništvo (1. SOCOM), sa sjedištem u Fort Bragg. U njen sastav su ušle postrojbe rendžera, Posebnih snaga (»zelene beretke«), Odred Delta, zrakoplovstvo posebnih snaga, skupina za psihološki borbi i skupina za civilne poslove.

Godinu dana kasnije je osnovano Zajedničko zapovjedništvo za posebne akcije (JSOC – Joint Special Operations Command), u čiju nadležnost su prešle posebne snage kopnene vojske (SOCOM), ratne mornarice, ratnog zrakoplovstva i marinaca. Tako su konačno sve posebne postrojbe američkih oružanih snaga združene pod jednim zajedničkim zapovjedništvom.

Uskoro s JSOC-om osnovan je Odsjek za posebne operacije (SOD – Special Operations Division), koji se dijeli na dva dijela. Prvi je »bijeli« (dostupan javnosti), kojeg čine četiri odjela – administrativni (Division Chief), za koordinaciju aktivnosti posebnih snaga i rendžera, za psihološke operacije i za zaštitu informacijskog materijala.

Drugi je (nedostupan javnosti) i predstavlja devet odsjeka: za koordinaciju aktivnosti tajnog zrakoplovstva (Special Operational Branch), za suradnju s CIA-om (Focal Point Office), za strateško dezinformiranje protivnika (Deception Branch), za odnose sa skupinama Delta i JSOC (Counter Terrorism Branch), administrativni (Controller Branch), združena letačka skupina KoV i CIA (Seaspray), za nabavu sredstava i opreme za TF-160 (Aviation Branch), za unutarnju sigurnost (Operational Security) i za operativnu nabavu (DRHOS).

Dana 16. travnja 1987. osnovano je posebno operativno zapovjedništvo (USSOC) sa sjedištem u zrakoplovnoj bazi Mac Dill u Tampi, na Floridi. Pod zapovjedništvo USSOC došle su posebne snage sva tri vida OS SAD. Pored zadatka planiranja akcija posebnih snaga i njihova osposobljavanja za operativnu uporabu, USSOC takođe upravlja i djelovanjem pet zapovjedništava na pet različitih ratišta: Pacifiku (SOSPAC), Atlantiku (SOA), središnjem (SOC), južnom (SOS) i europskom ratištu (SOCEUR).

... borba u urbanim sredinama zahtjeva maksimalnu uporabu priročnih sredstava

FURY u Grenadi 1983. i protiv nekog iranskog broda koji je polagao mine u Perzijskom zaljevu 1991. godine. Zapravo, postojanje ove jedinice je objavljeno tek nakon njenog angažiranja u ratu u Perzijskom zaljevu.

AGENCIJA ZA OBAVJEŠTAJNU POTPORU (ISA)

U ljeto 1982. godine ustanovljena je Agencija za obavještajnu potporu, Intelligence Support Agency (ISA), sa sjedištem u Arlingtonu. ISA je postrojba namijenjena za uporabu u najosjetljivijim operacijama, posebno u Srednjoj Americi i na Bliskom istoku. Radi špijunaže ima razvijenu mrežu agenata po svijetu, naročito među prijateljski nastrojenim stranim časnicima. Trening i izbor pripadnika ISA-e izuzetno je intenzivan i strog. Zapovjednicima postrojbi je prepusten izbor programa obuke i selekcije.

ISA je podijeljena u skupine. Jednu sastavljaju sposobni specijalisti za elektronske komunikacije (»sigint«). Članovi te skupine lete u modificiranim zrakoplovima i helikopterima, prislушкиuju protivnika pomoći posebne opreme za prodor u komunikacije, transmisije visokih frekvencija i radijske prijenose.

Kako je slučaj o supertajnama, planeri su se potrudili sakriti ne samo identitet pripadnika posebnih postrojbi, već skoro i sve njihove aktivnosti. Radi učinkovitijeg izvršavanja »neautoriziranog rata« osnovali su Administrativni neovisni odsjek (ASD) sa sjedištem u Fort Meadeu, u državi Meryland. Potrebno je naglasiti da se Zajednički glavni stožer američkih vojnih snaga takođe u slučajevima krize, koju bi izazvao terorizam, kada je nužno potrebna uporaba posebnih postrojbi (snaga), savjetuje s Jedinstvenom posebnom operativnom agencijom (JSOA), osnovanom godine 1984. Takva stvar se dogodila, na primjer, za planiranja i izvođenja američkog napada na Libiju.

Konačno, postavlja se pitanje operativne (bojne) spremnosti tih snaga. Dobri poznavatelji te problematične navode pet stupnjeva operativne spremnosti (Combat Ready): od C1 do C5, dakle od razine bez aktivnosti do razine izvođenja postupka. Većina postrojbi je najčešće na drugom i trećem stupnju spremnosti.

OPREMA I NAORUŽANJE POSEBNIH SNAGA SAD

Od 1991. postoji radionica za proizvodnju posebnog oružja i posebne opreme, u tvrtki »Darissa«, koja, kada je potrebno, opskrbuje posebne postrojbe novom posebnom opremom, ali i modifikacijom postojeće. »Darissa« je smještena u starom hangaru u inženjerijskom središtu u New Jerseyu. Tehničke informacije razmjenjuje sa sličnim stranim tvrtkama kao što su npr. SAS ili GSG-9.

»Darissa« je proizvela i oblikovala široku paletu posebnog oružja i opreme, od laserskih usmjerivača do mikropredajnika. Često je radila i komunikacijske prijamnike i »lovec«, te presretače tudiš signalu u obaveštajnim akcijama. Proizvodi i kemijske agenze i druga tajna kemijska sredstva.

Područja na kojim je napravila veliki korak naprijed su elektronski senzori i komunikacije. Prisluškivanje i detekcija prisutnosti protivnika velika je prednost za uspješnu protuterorističku ili protuterilsku akciju.

Postrojbe za posebne zadatke naoružane su lakim streljačkim oružjem (sklopivim i primjereno za tajno nošenje), vrlo preciznim i učinkovitim, različitim izvora i posebne izrade. Među puškama omiljene su, HK-33KA3 kalibra 5,56 mm, snajperska puška McMillan M-36, strojnica MP-5 i MAC-10/11. Opremljene su i automatskim pištoljima, različitim vrstama noževa, streljiva, izvidačkim instrumentima s IC i laserskim spravama, brojnim senzorima za detekciju i otkrivanje prisutnosti protivnika ili talaca te različitim komunikacijskim uredajima za održavanje veza.

Pomorska sastavnica tih postrojbi raspolaže nuklearnim podmornicama tipa »Sturgeon« i »Ethan Allan«, mini-podmornicama EX-IX i čamcima tipa »Sea Fox«. Za prijevoz brojnih postrojbi na potrebna mesta posebnim je silama na raspolaganju cijela paleta zrakoplova i helikoptera: Cessna, Beechcraft, MC-130E, HC-130N, AC-130A, te zrakoplovi za opsrbu goriva u zraku, Hughes 500, AH-6, MH-6, MH-60A, MH-53H/J OH-58D i UH-1N.

MALE TAJNE MOĆNOG DIVA

Poradi lakšeg razumijevanja načela rada topničkog oružja, nužno je dati kratki opis njegovih glavnih dijelova koji su zajednički za većinu topničkog oruđa

JOSIP MARTINČEVIĆ

Topnička su sredstva moći toplinski strojevi, čija se snaga može usporediti sa snagom električne centrale. Moćnost oružja prije svega ovisi o kalibru cijevi, početnoj brzini projektila i dometu, a s taktičkog gledišta o brzini paljbe, mogućnosti lakog zauzimanja kutova po pravcu i elevaciji, točnosti, preciznosti, pokretnosti, moćnosti projektila i dr.

Kalibr cijevi utječe na veličinu projektila, što je izravno povezano s njegovom masom i količinom eksplozivnog punjenja, kao i brojem ubojitih komadića na cilju. Kako zbog povećanja kalibra raste težina cijevi i cijelog topa, nužno je odrediti kompromis između težine topa, njegove pokretnosti i veličine kalibra. Većina današnjih topničkih sustava temelji se na kalibru 155 mm dužine cijevi 39-45 kalibra, dok su ulogu super-teških topničkih oružja preuzele rakete i zrakoplovni.

Početna je brzina projektila, pored kalibra cijevi najvažniji parametar, poglavito pri gadanju brzopokretnih ciljeva, gdje povećanje početne brzine projektila skraćuje njegovo vrijeme leta do cilja, olakšava ciljanje i povećava pouzdanost pogotka. Posebna važnost brzine projektila očituje se kod zrna koja na cilj djeluju kinetičkom energijom (probjorna i podkalibarna

zrna) koja raste s kvadratom brzine sudara. Današnji tenkovski i protutenkovski topovi postižu početne brzine zrna od 1500-1880 m/s (tenk M84, 1800 m/s). Povećanju početne brzine doprinosi povećanje tlaka i temperature barutnih plinova, a to uzrokuje povećanje dimenzije i mase cijevi, kao i njezino intenzivnije trošenje. Očito su i mogućnosti povećanja početne brzine ograničene.

Domet projektila ovisi o početnoj brzini, kutu elevacije i balističkim značajkama projektila. Važna je balistička značajka projektila njegov poprečni presjek na koji djeluje tlak barutnih plinova, što znači da je domet veći, ako je projektil teži i duži (uz ostale iste parametre). Dakle, povećanje je dometa također ograničeno spomenutim parametrima. Dometi suvremenih projektila dosežu do 40 000 m.

Brzina je paljbe broj praktično mogućih opaljenja naboja u vremenskoj jedinici (obično u minutu). Taj parametar ovisi o stupnju automatiziranosti zatvarača i uređaja za hranjenje, kao i lakoće ciljanja i navodnjenja cijevi prema cilju. U današnje vrijeme brzina je paljbe od velikog značaja, pa se pored protuzrakoplovnog oružja sve više automatiziraju i ostali topnički sustavi, a poglavito samovozne top-haubice i tenkovi. Kod klasičnih top-

ničkih sustava brzina je paljbe obično 6-8 naboja u minuti.

Mogućnost lakog zauzimanja kutova po pravcu i elevaciji dolazi do izražaja kod manevra paljbom s jednog položaja. Povećanje vertikalnog i horizontalnog polja djelovanja, također povlači za sobom neka ograničenja glede dimenzija oružja. I pored toga, od današnjih se topničkih sustava traži polje djelovanja po pravcu 360°, a po elevaciji od -10°-75°.

Točnost gadanja ocjenjuje se po tome, koliko je od cilja udaljen srednji pogodak određenog broja ispanjenih projektila.

Moć projektila ovisi o količini i intenzitetu eksplozivnog punjenja ili veličini kinetičke energije pri udaru u zaprek - cilj. Razlozi ograničenja ovih parametara opet su povezani s ograničenjem težine oružja. Pokretnljivost oružja vrlo je bitna kod premještanja položaja. Od suvremenih topničkih oružja traži se sposobljenost za mehaničku vuču i to brzinama koje mogu razviti vučna vozila. Prema tome, današnja topnička oružja mogu se prevoziti brzinama i do 100 km/h po dobrim cestama, do 50 km/h po lošim cestama, a do 15 km/h po terenu izvan ceste.

Samovozna haubica 155 mm GCT GIAT

Točnost gadanja ovisi o kakvoći ciljničkih sustava i njihovoj montaži na oružje.

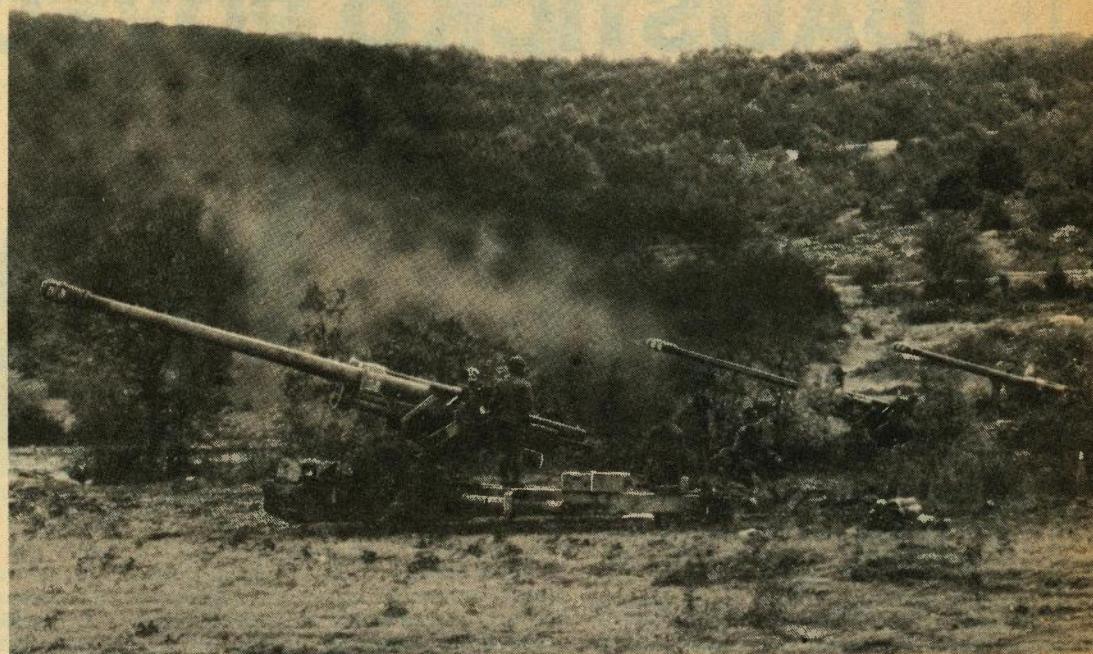
Preciznost gadanja procjenjuje se kroz sliku rasutosti pogodaka. Slika rasutosti pogodaka dobije se gadanjem kod konstantnog pravca i elevacije. Ona nije ovisna o ciljničkom sustavu, nego o stanju streljiva i oružja u cijelini, a poglavito o stanju cijevi i barutne komore.

Poradi lakšeg razumijevanja načela rada topničkog oružja, nužno je dati kratki opis njegovih glavnih dijelova. Iako postoji stvarno velika raznolikost tipova i vrsta topničkih sustava, postoje skupine glavnih dijelova koji su zajednički za većinu oružja, a to su: cijev, zadnjak, zatvarač, plinska kočnica, hidroelastični sustav (HES), servopogon za upravljanje paljbom

i lafet s raznim mehanizmima u uređajima.

Cijev je temeljni dio topničkog oružja i u njoj se obavlja dvostruka pretvorba energije. Najprije se kemijska energija izgaranja baruta pretvara u toplinsku, a toplinska u mehaničku (kinetičku) energiju. Pretvorba energije obavlja se za nekoliko milisekundi zbog čega dolazi do porasta tlaka od nekoliko tisuća bara (2.500 – 4.500 bara) i temperature do 3 000 K. U takvom druženju projektil pod djelovanjem tlaka započinje gibanje i ubrzavanje, sve dok ne postigne maksimalnu brzinu na izlazu iz cijevi, koja se naziva „početna brzina“. Projektil za vrijeme kretanja kroz cijev, pored početne brzine, dobije smjer leta i veliku rotaciju oko uzdužne osi poradi žiroskopske stabilnosti na putanji (TGF 130 mm na topu M46 ima 15 000°/min).

Rotacija se projektila postiže navojnim žljebovima koji su urezani po unutarnjoj površini cijevi. Kut uvijanja žljebova može biti konstantan i progresivan. Konstantni kut uvijanja obično je kod topova ($5^\circ - 7^\circ$) dok je kod haubica i topova kratkih cijevi progresivan ($8^\circ - 14^\circ$). Kod dalekomernih topova obično se ide na kombinirano uvijanje. (za top 130 mm M46 kut uvijanja je 6° ili $1/30$ kalibara). Profil žljeba najčešće je trapezastog ili kvadratnog

Poljska haubica 155 mm TR GIAT

oblika, broj žljebova određuje se po izrazu $n = 3.14 \times d; d \text{ cm}$, zaokruženo na najbliži broj djeljiv sa 4.

Šupljina se cijevi uvjetno naziva „kanal cijevi“, a njeni vrh „usta cijevi“. Na usta cijevi najčešće je smještena plinska kočnica. Zadnji dio cijevi obično je uvijen u zadnjak u kojemu je smješten zatvarač cijevi.

Zadnjak ima funkciju povezivanja cijevi, zatvarača, poluautomatike (automa-

tičke) i hidroelastičnog sustava u jednu cjelinu, te da omogući kretanje trzajućeg sklopa po vodilicama koljevke.

Zatvarač je „pokretno dno“ cijevi, koje omogućuje punjenje oružja, nakon čega se zatvara i utvrđuje (zabravljuje). U tijelu zatvarača smješteni su mehanički za zapinjanje, okidanje, opaljenje, osiguranje, izvlačenje cahure i dr. i smatra se najsloženijim dijelom topničkog sustava.

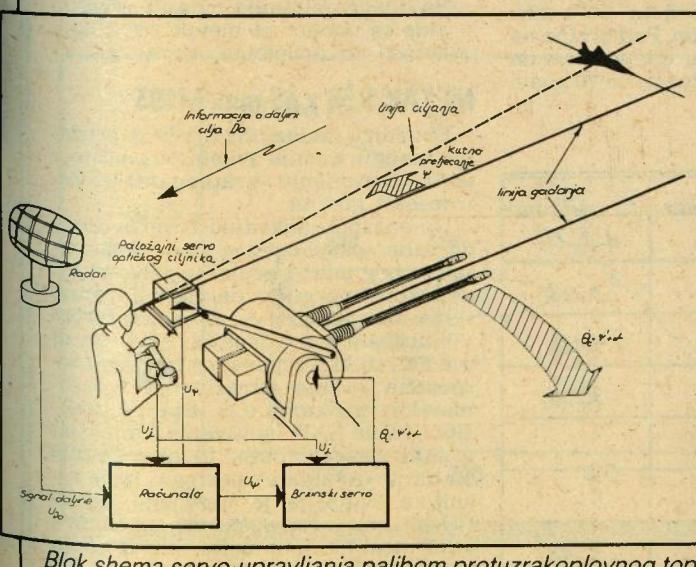
Plinska kočnica sudjeluje u kočenju trzajuće mase, tj. smanjuje kinetičku energiju trzanja. Radi na načelu reaktivnog djelovanja barutnih plinova. Konstruirana je tako da odvodi što veću količinu plinova, kako bi se poboljšala stabilnost oružja.

Hidroelastični sustav (HES) služi za pretvorbu velike reaktivne sile plinova na trzajuću masu u impuls mnogo manje sile ali dužeg djelovanja. Prema veličini kalibra, kao i konstrukciji hidroelastičnog sustava sila je otpora 20 – 50 puta manja od sile potiska na dno cijevi, ali njezino djelovanje toliko puta duže traje. Glavnu ulogu u tome ima hidraulična kočnica trzanja. Da bi se trzajuća masa nakon

završenog trzanja vratila u svoj početni položaj, u sklopu hidroelastičnog sustava postoji „povratnik“. U povratniku se prilikom obavljanja trzanja akumulira energija, koja, po završetku trzanja, vraća trzajuću masu u početni položaj. Za akumuliranje energije najčešće služi opruga ili plin (dušik). U novije vrijeme to je samo plin, pa se ti sustavi s pravom mogu provzati hidropneumatski sustavi (HPS).

Servo-pogoni za upravljanje paljbom u pravilu se susreću kod protuzrakoplovnog topništva kao i samovoznih i okloppljenih oružja (tenkova), dok je njihova uporaba kod klasičnih topničkih sustava rijetkost. Kod suvremenih konstrukcija topničkih oružja, sustavi za upravljanje paljbom sve više dolaze do punog izražaja. Uporabom servopogona olakšano je upravljanje paljbom i povećana točnost i preciznost samog oružja.

Preostali dijelovi topničkog oružja nose naziv „lafet“ (postolje) koji se sastoji od koljevke, gornjeg i donjeg lafeta kao i uređaja i mehanizama koji se na njima nalaze poradi obavljanja određenih radnji. ■

Blok shema servo-upravljanja paljbom protuzrakoplovnog topa

BALISTIČKO POVEĆALO

Prikaz temeljnog
pješačkog streljiva koje
se koristi u gotovo svim
vojskama svijeta

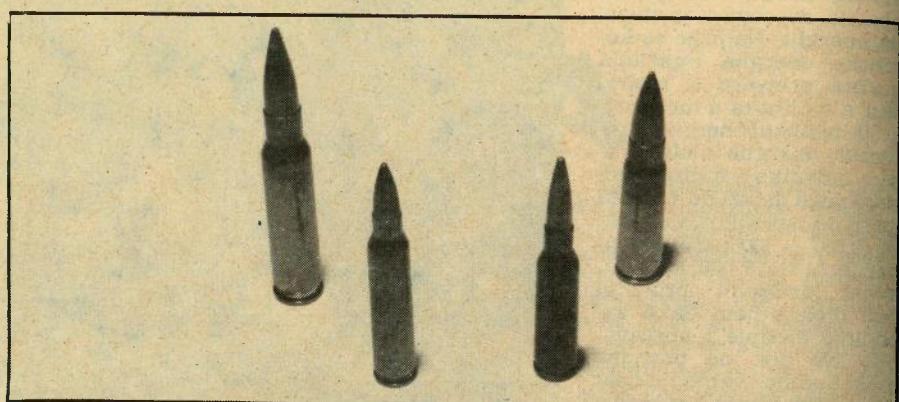
JOSIP MARTINČEVIĆ

METAK 7.62 x 51 mm, NATO I
METAK 7.62 x 39 mm, M43

Streljivo kalibra 7.62 mm je sve do osamdesetih godina bilo temeljno streljivo u koncepcijama tadašnjeg »Istoka« i »Zapada«. Metak 7.62 mm M43 star 50 godina i njegov deset godina mladi suparnik 7.62 mm NATO, temelj su logističke potpore mnogih zemalja svijeta. To je dovoljan razlog da se o tom streljivu sazna nešto više.

Rusko-njemačka bitka kod Cholma 1942. godine pokazala je sve dobre strane strategije »kratkog metka«. Naime, Nijemci su jurišnom puškom Sturmgewehr Sts 44 s metkom 7.92 x 33 postigli veliko iznenadjenje u ratu. Nasuprot njima Rusi su 1943. godine razvili metak 7.62 x 39 mm, M43. Oznaka 7.62 je kalibr u mm, a oznaka »39« je dužina čahure u mm. Uvodenjem kratkog metka postignute su uštede u materijalu, smanjena je masa bojnog kompletata, a zrno je još uvijek imalo dovoljno energije na daljinu do 400 m.

Metak se koristi u ruskim modelima oružja, kao što su automatska puška AK-47 (Kalašnikov), SKS karabin i laki mitraljez RPD. Danas je metak 7.62 x 39 mm službeni kalibr Kine i Finske ne računajući bivši SSSR i tadašnje njegove »satelitet«. Pedeset godina postojanja metka učinili su ga popularnim i na američkom kontinentu, gdje ga rade koriste u lovačkoj izvedbi.

Pješačko streljivo (slijeva na desno): 7.62 x 51 mm, NATO; 5.56 x 45, M193; 5.45 x 39 mm; 7.62 x 39 mm, M1943

Masa zrna je 7.91 g (123 graina)* početna brzina 710 m/s i energija zrna na ustima cijevi 1993 J. Finska inačica zrna S 309 ima masu 8.04 g.

Pad brzine je u odnosu na NATO metak izraženiji pa zrno na 300 metara ima svega 60 posto brzine i 35 posto energije koju je imalo na izlazu iz cijevi. Tako veliki pad brzine zrna pripisuje se nepovoljnom aerodinamičkom obliku.

Metak 7.62 x 51 je 1952. godine usvojen kao standardni metak NATO asocijacije. Nastao je kompariranjem performansi metaka .30-06 i .308 Winchester. Nakon obavljenih ispitivanja i analiza .308 Winchester je usvojen kao službena verzija 7.62 x 51 mm NATO. Zrno metka je težine 9.3 g (143 graina) početne brzine 838 m/s i energije na ustima cijevi 3276 J. Konfiguracija metka je identična 0.308 Winchester.

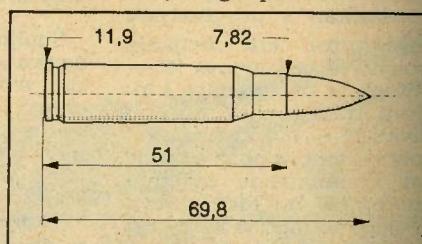
Do pojave metka 5.56 x 45, metak 7.62 mm NATO bio je osnovni kalibr velikog broja zemalja svijeta uz razne kombinacije težine zrna. Pad brzine na putanji je zadovoljavajući, pa zrno na 300 m daljine raspolaže sa cca 70 posto

* 1g = 15.432 graina

brzine koju je imalo na ustima cijevi i 50 posto energije koju je imalo na izlazu iz cijevi.

U tablici 1 prikazane su zemlje proizvođači metaka i njihove balističke osobine.

Postojeća konvencionalna zrna 7.62 mm i NATO i M43 ne stvaraju rane eksplozivnog tipa, što znači da zrno probija tkivo i ne tumba se, pa su rane obično prostrijelnog tipa.

Metak 7.62 x 51 mm, NATO

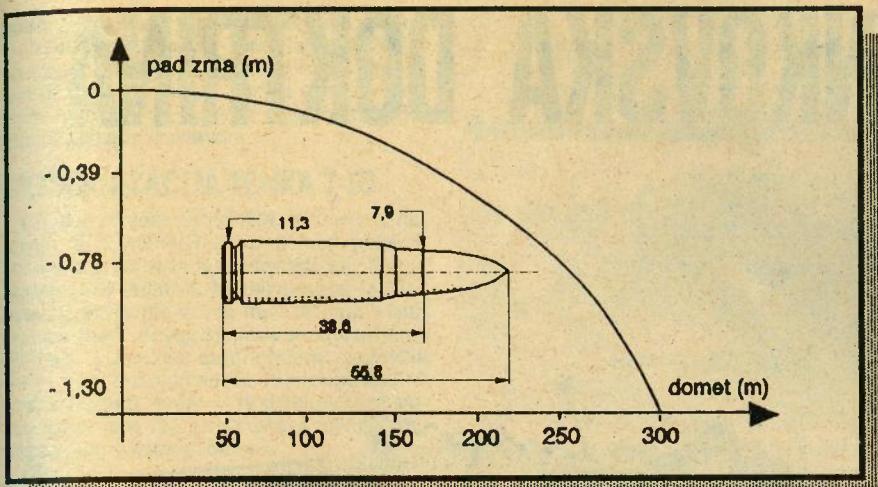
Na dijagramu pada putanje zrna vide se podaci za metak 7.62 x 39 u ovisnosti od prijedenog puta.

METAK 5.56 x 45 mm, M193

Uvodjenje metka 5.56 mm u naoružanje mnogih armija svijeta po značenju je ravno uvođenju »kratkog metka« četrdesetih godina.

Do onesposobljavanja čovjeka dovođe rane »eksplozivnog tipa«, koje nastaju zbog udara projekta velikom kinetičkom energijom na malu površinu tkiva. Uvažavajući tu činjenicu tvrtke »Winchester« i »Armalite Division of the Fairchild Corporation« počinju šesdesetih godina istraživanja s automatskim puškama 0.22 inča. Uz podršku armije SAD ispitivanja konstrukcijskih rješenja objavi firmi pokazala su da je »Armalite« postigao bolje rezultate. Najprije je razvijena puška AR-15, a zatim i puška M 16, kalibra 0.223 inča. Kako se u fazi istraživanja već koristilo postojećim streljivom .223

Zemlja	Proizvođač	Tip zrna	Masa zrna (g)	Poč. brzina (m/s)	Energija na u. c. (J)
Belgijska	FN	SS 71/1	9,3	837	3.258
Njemačka	Dynamit-Nobel	-	9,45	850	3.414
Švedska	-	10 PRJ	9,4	830	3.238
V. Britanija	-	L2 A2	9,33	-	-
SAD	-	M 59	7	-	-
J. Afrika	ARMSCOR	-	9,27	850	3.348

Dijagram pada putanje zrna metka 7.62 x 39 mm, M1943

inča Remington Magnum i .224 inča, njihovom je rekonstrukcijom razvijen danas u cijelom svijetu poznati metak (.223 inča) 5.56 x 45 mm; M 193.

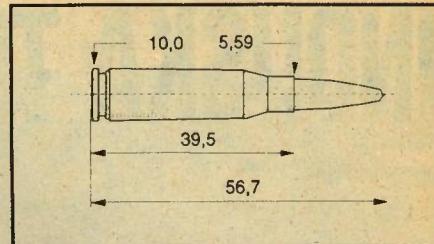
Masa zrna je 3.57 g (55 graina), početna brzina 1020 m/s, energija zrna na ustima cijevi 1855 J i najvećim tlakom u cijevi 3650 bara. Projektil na putanji brzo gubi na brzini, ali je putanja zbog velike početne brzine položena. Na 400 m vrijednost brzine zrna je 70 posto od početne brzine, a iznos energije je 50 posto od energije na ustima cijevi. Pri udaru u cilj metak gubi stabilnost pa su rane koje nastaju tzv. „eksplozivnog tipa“. Da bi se postigla učinkovitost metka 5.56 i na većim daljinama od 400 m neke tvrtke su isle na povećanje mase zrna (4.2 – 5.5 g). Pri tome je početna brzina smanjena na 820 m/s, ali je energija zrna na cilju bila veća. Da bi se postigao veći domet zrna bilo je nužno poboljšati stabilnost zrna, što je riješeno povećanjem koraka uvijanja žljebova. Korak uvijanja je s 12 inča evropske inačice povećan na 8 inča. Evropska inačica

zrna SS-109 ima korak uvijanja od 7 inča.

Na povećanju učinkovitosti zrna najviše je radila tvrtka CETME, koja je razvila više vrsta zrna s povećanom masom do 5.5 g početne brzine 990 m/s (spominje se petnaest vrsta).

METAK 5.45 x 39 mm

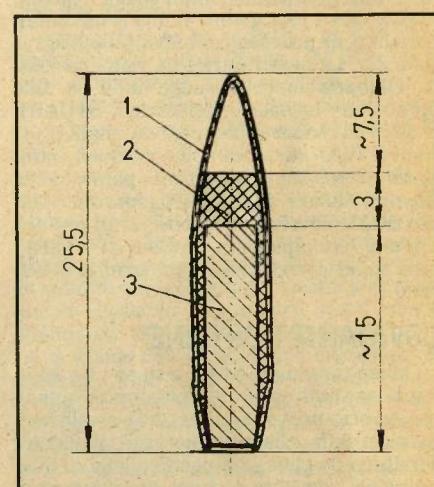
Sredinom sedamdesetih godina, u tadašnjem SSSR-u razvijen je metak 5.45 x 39 mm za familiju oružja tipa KALAŠNIKOV (automatska puška AK-74 i puškomitrailjer RPKS-74). Na osnovi tih informacija o tom kalibru, zapadni stručnjaci su smatrali da će gledje troškova zamjene i logističkih problema koji prate promjene u naoružanju, ovo oružje koristili samo posebne postrojbe. S vremenom je utvrđeno da se u bivšem SSSR-u pristupilo potpunoj zamjeni oružja manjeg kalibra, kao i u zemljama tadašnjeg VU.

Metak 5.45 x 39 mm

Metak zasluguje da se, pored osnovnih balističkih značajki, kaže nešto više o njegovim posebnostima. Početna brzina zrna 5.45 mm je 900 m/s, masa zrna je 3415 g, a energija na ustima cijevi 1383 J, što je nešto ispod vrijednosti za zapadna zrna kalibra 5.56 mm.

Zrno metka s korakom uvijanja 207.1 mm (1/38 kalibara) ima rotaciju od 260.700/min, iako su ispitivanja radena i sa 360.000/min (1/27 cal.) Težiste zrna

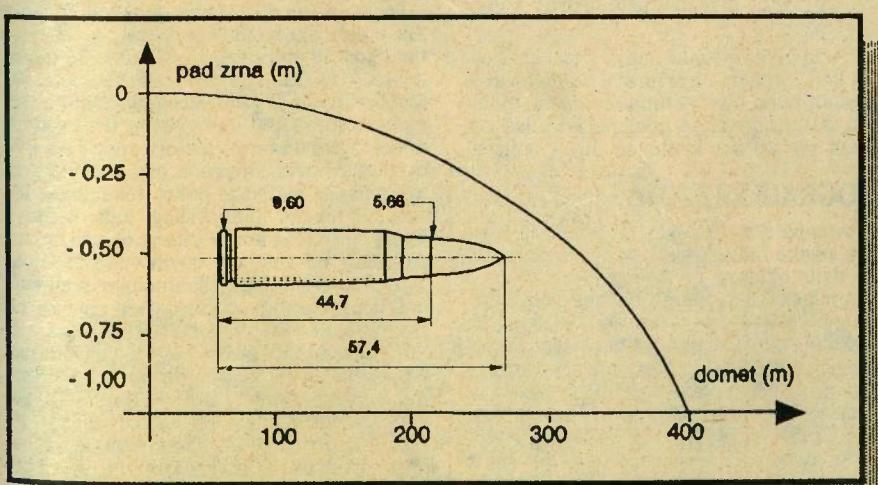

Presjek zrna 5.45 mm 1-košuljice; 2-olovni čep; 3-čelična jezgra

je otprilike na jednoj trećini visine zrna. Kombinacija visokog broja okretanja i pomaknutog težista u zadnji dio zrna, pridonijela je visokom stupnju žiroskopske stabilnosti na putanji i naglom gubitku stabilnosti pri sudaru sa zaprekom.

Zrno se sastoji od košuljice presvućene plemenitim metalom, olovnom čepu dužine oko 3 mm, u kontinuitetu s olovnom oblogom u koju je ugradena jezgra od mekanog čelika, dužine 15 mm. Iznad olovnog čepa je prazan prostor, tako da košuljica na vrhu ima funkciju aerodinamičke (balističke) kape.

Djelovanje zrna na živo tkivo izaziva rane tzv. eksplozivnog tipa do te mjere da je, temeljem ispitivanja na Zapadu, predloženo Medunarodnom crvenom križu ispitivanje humanitarnosti tog zrna.

Dijagram pada putanje zrna metka 5.56 x 45, M193

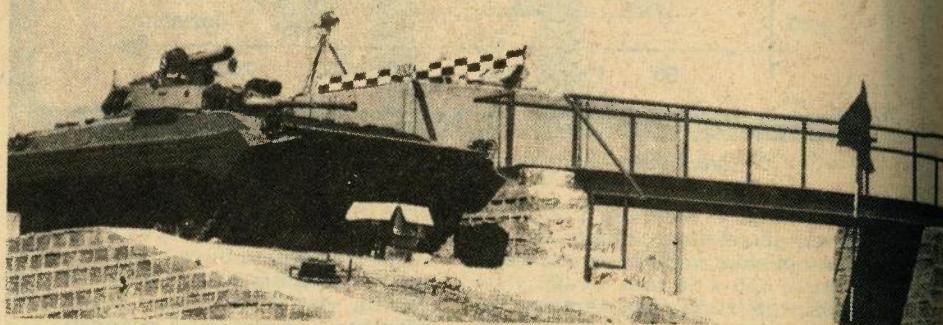
INDIJSKA TENKOVSKA DOKTRINA

MIODRAG DEDEIĆ

Nakon oslobanja od kolonijalnog jarma i proglašenja neovisnosti, Indija je vodila nekoliko ratova sa susjedima, i to: protiv Pakistana od 1947. – 1949., 1965. i ponovo 1971., a protiv NR Kine 1965. s dosta uspjeha. Dva od ovih ratova vodila su se na planinskim masivima na sjeveru Indije, a osobitost im je bila uporaba oklopnih snaga. Tijekom ratova 1965. i 1971. godine Indija je oklopnim snagama, uz podršku pješaštva, osvojila gradove Zoji La pass i Kargil na visini od 4.800 m. Oklopne indijske snage tada su bile opremljene engleskim tenkovima STUART. U ovim ratovima gubici nisu bili mali. U prvom je ratu Pakistan uspio presjeći indijskim postrojbama opskrbne putove kroz Davnu i Kašmir, dok je u drugom ratu indijsko zrakoplovstvo uspjelo osigurati premoć u zraku (zrakoplovima Hawker HUNTER) i time superiornost cijelokupne armije u tom ratu.

USVAJANJE DOKTRINE

Odlike terena, na kojemu su se i na kojemu bi se vodili ratovi (od planinskih lanaca na sjeveru, preko manevarskog zemljista i ravnicaških polja ispresjecanih rijekama i kanalima do pješčanih pustinja gdje su dine visine od 3 do 15 m, a olujni vjetrovi dostižu brzinu do 150 km/h), vremenski uvjeti (jeti velike suše i vrućine, zimi monsunske kiše), politički, etnički i drugi uvjeti utjecali su na razvoj sadašnje doktrine uporabe Indijske armije. Ta se doktrina bazira na ograničenoj uporabi oklopnih snaga, ali koje i u tim uvjetima imaju kapitalnu važnost za odvajanje bojnih djelovanja. Na definiranje indijske doktrine umnogome je utjecala doktrina (bivšeg) Sovjetskog Saveza, koja je predviđala ukljinjavanja i pravljenja dubokih prodrova kroz neprijateljske redove (na taktičkim dubinama do 150 km) uz istodobno spuštanje zračno–desantnih snaga u dubini neprijatelja i njihovo spajanje sa snagama s bojišta. Takova je doktrina zahtijevala koncentriranje snaga u više esalonu na pravcima ukljinjavanja. Indijski armijski stručnjaci računaju na snagu manevra i prvog napadaja kao odlučujuću snagu za stvaranje i održavanje prevlasti na bojištu. U slučaju agresije na Indiju, Indijska bi armija izvela najsvršishodniji manevar, blokirala neprijatelja i, koristeći uvjete terena, vremena i vlastitog rasporeda, prisilila neprijatelja na predaju pod teškim uvjetima.

Laki tenk BMP-1/TS-90 (SARATH) s topom od 30 mm, vezanim mitraljezom 7,62 mm bit će opremljen PORS KONKURSOM (pokusno gađanje prikazano na slici) ili MILANOM-2

Prijašnji ratovi na indijskom potkontinentu bili su kratkotrajni, žestoki i neodlučni, što je navelo indijske vojne stručnjake na razmišljanje i definiranje nove doktrine

Sukladno tome, prišlo se je ustroju udarnih korpusa tipičnih za Indiju koji će biti sastavljeni od dvije oklopne brigade (svaka će brigada sadržavati tri oklopne pukovnije), jedne mehanizirane brigade (sastava tri bojne), korpusnog topništva, jedne eskadrile taktičkih bojnih zrakoplova, te drugih postrojbi. Taktika uporabe korpusa predviđa korpusnu pričuvu jačine jedne oklopne pukovnije i jedne brigade mehaniziranog pješaštva.

Prve bi djelovale luke snage (pješački korpus) koji bi pokret i pripravu za djelovanje obavljali noću i u uvjetima smanjene vidljivosti, dok bi svaki od udarnih korpusa pokrivaо po 150 km kritičnog dijela bojišta.

PROGRAM RAZVOJA

Usvojena doktrina ustroja i razvoja Kopnene vojske Indije predviđa preustroj sadašnje dvije oklopne divizije (svaka ima po 5 oklopnih brigada), jedne divizije mehaniziranog pješaštva, osam samostalnih oklopnih brigada i jedne samostalne brigade mehaniziranog pješaštva. Uz preustroj u organizacijskom smislu, pojavile su se potrebe i za opremanjem novih postrojbi. Opremanje i modernizacija po usvojenoj doktrini predviđa nabavu novih, suvremenijih oklopnih sredstava kao i modernizaciju postojećih. Sukladno tome, nabavljaju se novi tenkovi T-72, M-1978 i ARJUN; laki tenkovi BMP-

1/TS-90 te moderniziraju tenkovi VIJAYANTA i T-55.

Plan opremanja i modernizacija predviđa, pored tehničke prednosti, stvaranje i brojane nadmoći.

MODIFIKACIJA TENKA VIJAYANTA

Program modifikacije tenkova Vickers Mk. 3 (indijski naziv Vijayanta) počeo je još 1981. godine pod nazivom BISON. Od ukupno 1.250, do sada ih je modernizirano 400. Modernizacija je obuhvatila ugradnju novih motora snage 560 kW vlastite proizvodnje, umjesto Leyland-ovih motora snage 400 kW, ugradnju novih mjenjača novih sustava za upravljanje paljborom, poluautomatskog sustava punjenja tenkovskog topa, sustava motrenja, novog kompozitnog oklopa, novog sustava RBK zaštite i novih vrsta streljiva. Ugrađen je i laserski daljinomjer s mogućnošću mjerjenja od 300 do 7.900 m, novi top od 105 mm s elevacijom +20° i –10° s hidrauličkim ublaživačem udara koji smiruje cijev za 200 msec. Tenk je kompjuteriziran s 8 bitnim mikroprocesorom MOTOROLA MC-6800 koji izračunava elemente za gađanje za 8 sekundi, a omogućuje gađanje stajnog i pokretnog cilja s mesta i iz kretanja. Vozni dio tenka iskoristišen je za ugradnju topa 130 mm, tako da je u produkciji i novi samohodni top. Zbog dobrih konstruktivnih rješenja,

hodni je dio (donji postroj) iskorišten za tenk za izvlačenje i za tenk – buldozer (za inženjerijsko uređenje položaja). Za svladavanje riječnih tokova i kanala koristi se tenk – lansirni most MT-55 s novim elektrohidrauličkim lansirnim sustavom.

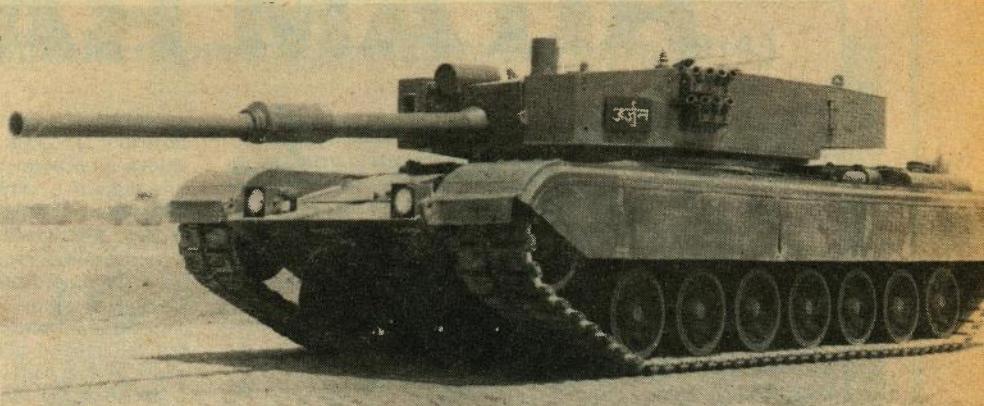
MODERNIZACIJA TENKA T-55

Cijeli je projekt počeo 1987. godine pod nazivom GULMOHUR i, uz pomoć poljskih stručnjaka, do sada je modernizirano 500 od ukupno 750 tenkova. Modernizacija je obuhvaćala ugradnju novog topa 105 mm s izlučenom cijevi, novog sustava za upravljanje paljicom, laserskog daljinomjera (pogreške $+/- 10$ m i mogućnošću mjerjenja daljine svakih 10 sec), novog V-12 dizel motora, novog mitraljeza 12.7 mm, sustava navigacije i novog kompozitnog oklopa.

MODERNIZACIJA LAKOG TENKA BMP-1/TS-90

Ovo je osnovni laki tenk Indijske armije. Tijekom 1987. godine, indijski su stručnjaci napravili prototip BMP-1/2 s topom od 90 mm i mogućnošću smještanja četiri vojnika izviđača u stražnjem dijelu.

Druga je opcija BMP-1/2 s Rheinmetallovim topom 105 mm i sa šestocijevnim bacaćem granata, vezanim mitraljezom 7,62 mm i novom RBK zaštitom. Ovaj je tenk opremljen s panoramskim sustavom motrenja (danju i noću). Streljivo za ugradeni top ima probojnost 360 mm na daljini od 2500 m, a oklop mu je poboljšan i presjek je sličan kao kod Vijayante. Ovaj će tenk biti opremljen ruskim (licencna proizvodnja) protuoklopnim raketnim sustavom (PORS) »KONKURS« dometa 2500 m i probojnosti 460 mm ili PORS »MILAN-2« dometa 2000 m i probojnosti oko 1000 mm čeličnog oklopa. Predviđa se opremanje 54. zračno – desantne divizije, 57. planinske divizije i postrojbi mehaniziranog pješaštva ovakvima tenkovima.

Ovako izgleda tenk ARJUN koji je ime dobio po mitskom strijelcu, a djelo je indijskih konstruktora i industrije

MEHANIZACIJA TENKA T-72 M-1978

Od ukupno 1400 tenkova T-72M-1978 (indijski naziv AJEYA), 900 ih je vlastite proizvodnje. Modernizacija obuhvaća ugradnju digitalnih sustava za upravljanje paljicom, novi sustav stabilizacije cijevi i kupole, te poboljšanje oklopa. Za ovaj tenk u razvoju je i nova vrsta streljiva kalibra 125 mm, a po ugledu na već proizvedenu, za topove 105 i 120 mm.

PROJEKT ARJUN

Projekat ARJUN (ime je dobio po mitskom strijelcu) predviđa proizvodnju vlastitog tenka, koncem 1995. godine s godišnjom proizvodnjom od 200 komada. Do sada su proizvedena 24 komada koji se nalaze na pokusu u postrojbama Indijske armije. Za ovaj tenk razvijen je poluautomatski mjenjač sa 4 brzine za hod naprijed i 2 brzine za hod nazad. Pri tome osigurava brzinu kretanja

od 40 km/h izvan cesta i 70 km/h na cestama. Razvijene su i aluminizirane gusjenice s gumiranim člancima koje smanjuju ukupnu težinu tenka, kao i buku na najmanju mjeru, te osiguravaju tlak na podlogu od samo 0,78 kp/cm².

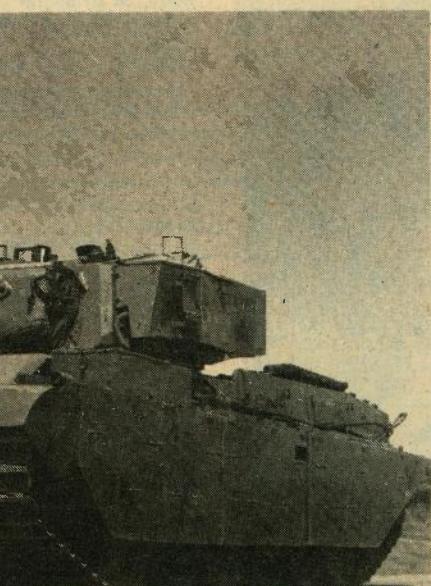
Isprowabavaju se tri motora i to V-12 dizel motor hladen vodom snage 1120 kW, turbodizel motor hladen zrakom snage od 373 kW – 1120 kW i plinska turbinu. Svaki motor osigurava traženi koeficijent snage od 20 kW/t. Ugrađeni su sustavi za motrenje koji omogućuju izravnu svezu sa sustavom za upravljanje paljicom (i neizravno preko balističkog računala). Sustavi su motrenja termovizijski, a zapovjednik ima i panoramski žiroskopski stabilizirani sustav motrenja s laserskim daljinomjerom i balističkim računalom. Laserski daljinomjer može mjeriti daljinu od 400 – 700 m uz pogrešku od $+/- 10$ m. Glede boljeg računanja elemenata za gadanje, tenk je opremljen senzorima za vanjsku temperaturu i smjer i brzinu vjetra. Od trenutka uočavanja cilja do trenutka opaljenja nije potrebno više od 8 sec, a postoje mogućnost gadanja stajnog i pokretnog cilja s mjesta i iz pokreta.

Oklop je tenka kompozitni s mogućnošću postavljenja i aktivnog oklopa od brizantnog eksploziva. Oklop se izrađuje primjenom najnovijih tehnologija i slojevitim lijevanjem, što osigurava veliku čvrstoću dok su kao zaštita od kumulativnog mlaza ugrađene elektro – keramičke komponente.

RBK zaštita također će biti kvalitetno izvedena uz primjenu filtera i ventilatora za ubacivanje zraka. Zaštita je od požara automatska s halonskom instalacijom (Halon 1301). Uredaji veze rade u VHF području.

Ovaj je projekt voden na bazi domaće proizvodnje s vrlo malim udjelom uvoznih komponenata. Mnoga rješenja, koja su ovdje primijenjena, poslužila su za moderniziranje ranije opisanih sredstava.

Donji postroj ARJUN-a vrlo je dobro izveden tako da će se koristiti i za nadgradnju PZO sustava i haubica 155 mm. Kao što vidimo, Indija će za nekoliko godina (a i sada je već) postati velika vojna sila s nekoliko tisuća oklopnih sredstava, ponajprije tenkova sa suvremenim rješenjem pitanjima upravljanja paljicom, zaštite posade i drugim rješenjima znakovitim za suvremene tenkove. ■

Tenk VIJAYANTA čija je modernizacija u tijeku

RITAM RATA

Najrealističniju koncepciju uporabe topništva pred prvi svjetski rat razvila je Njemačka

P

očetak prvog svetskog rata u ljetu 1914. godine nije iznenadio nikoga. Sve zemlje Europe su pripremale svoje vojske dugo unaprijed, pa tako i njihova topništva. Godine koje su prethodile izbijanju rata nisu donijele samo tehničke novitete, već su se tada zbilja i dva sukoba, burski i rusko – japanski, koji su postali predmetom proučavanja i rasprava među vojnim analitičarima, upravo poput današnjih lokalnih ratovala. U burskom ratu 1899. – 1902. godine pokazala se ranjivost otkrivenih vatrenih položaja u odnosu na preciznu puščanu paljbu malih grupa strijelaca (pretječe sniperista), što je ukazalo na potrebu raspršivanja topova kad bi bitnica posjećala položaj, a takoder i prikrivanja muničijskih kara, prednjaka, komore i konja po sumarciama i udubinama u tlu. Ovakve mjerne obrane bile su nužne, jer topništvo nije moglo učinkovito uzvratiti na polugerilsku takтиku Bura, koji su odlično poznavali teren, te bili vični prikrivanju i ciljanju na velike daljine. S druge strane, rusko – japanski rat 1904. – 1905. godine je ukazao na nemoc otkrivenih (ru-

skih) topničkih položaja prema ukopanim (japanskim). Tako su nesretni ruski topnici hrpmice ginuli, čemu je bila pridonijela i konstrukcija njihovog poljskog topa koji nije imao štit, sve dok i sami nisu prešli na zaklonjeni tip vatrenih položaja.

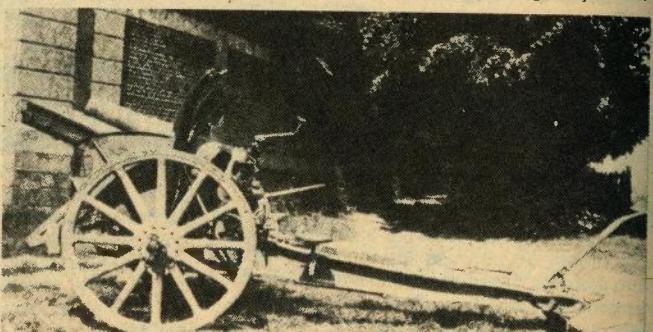
Ti su ratovali pružili oblike pouka o tome kako bi budući ratovali mogli izgledati. Uočen je značaj prikrivanja, posrednog ciljanja, i potencijal lake poljske haubice, kao i teškog opsadnog topništva. Gledajući unatrag, možemo zaključiti da su najrealističniju koncepciju uporabe topništva razvili Nijemci. Svoje topništvo opskrbili su lakinim poljskim haubicama (u pješačkoj diviziji omjer topova i haubica bio je 2 : 1, ipak, u korist topova), kojima su namijenili ulogu pripreme napada pješaštva. Oni su te pripreme u praksi zaista i uspešno izvodili, učinkovito oslabljajući obranu, a za to bi im trebalo, u prosjeku, ne više od pet sati. Što se tiče težeg topništva, ono se razvijalo za borbu prije lakog, te mu pružalo zaštitu dok je posjedalo položaje za paljbu.

Nasuprot njemačkom motrištu stajalo je francusko, za koje

Boris Švel

se slobodno može reći da je ignoriralo iskustva spomenutih ratovala s početka stoljeća, te da nije stajalo u čvrstoj svezi sa stvarnošću. Topnička priprema napada nije uopće bila predviđena, već samo neposredna potpora nastupajućem pješaštvu. Svesno je zanemarena uloga poljskih fortifikacija koje bi neprijatelj mogao pripremiti, i u njima raspoređiti svoje snage. A da je protiv takovih utvrda poljski top, sa svojom položenom (tj. ravnom) putanjom zrna

nostavljen, ova se zamisao opisuje kao »vrata sa šarkama u Luksemburgu, koja će se zalupiti na Parizu«. Međutim, načelnik njemačkog glavnog stožera, Moltke, unio je brojne izmjene u taj plan. One se nisu toliko ticali pravaca nastupanja i stožera (okretišta, pivota – to je ostao Luksemburg), koliko rasporeda i jačine nastupajućih snaga. Ove izmjene su i danas predmet rasprave među vojnim povjesničarima, koji se spore koliko su te promjene doprinijele za-

Njemačka laka poljska haubica M98/09 nastala je prepravkom sporometne haubice M98. Ovo oružje davalо je prednost njemačkim topnicima nad njihovim protivnicima. Kalibr: 105 mm; dužina cijevi u kalibrima: 15,5; masa oružja: 1245 kg; masa zrna: 15,8 kg; v(početna brzina) zrna: 302 m/s; domet: 6300 m; elevacija: od -10 do +43 stupnja

nemoćan, iskusit će Francuzi na svoju štetu, baš kao i učinkovitost haubice u toj ulozi. Kasnije, kad su topništva Antante izvodila pripreme pješačkih napada, to su im trebali dati, upravo zbog pomanjkanja haubica.

Ostale zemlje su, uglavnom, prihvatile francuski način uporabe topništva, čemu je uzrok bila, pored općenito golemog utjecaja francuske vojne misli u ono doba, i činjenica da je sama tehnika gadanja u Francuzu bila najnaprednija. Jedino je Austro-Ugarska razvila koncepciju kao i Njemačka, iako ponešto smanjenu u mjerilu (jednostavno, količina cijevi bila je manja).

Kad je rat otpočeo, njemačke snage na zapadnom bojištu postupile su po tzv. Schlieffenovom planu iz 1905. godine. Ovaj plan previdao je prodor njemačkih armija preko neutralnih zemalja, Belgije i Luksemburga, do granica Francuske, okruženje Pariza probijem između francuskog glavnog grada i mora, te kraj rata u roku od nekoliko mjeseci. Pojed-

ustavljanju ofanzive pred sammim Parizom, no autor se u to ne bi upuštao.

Bilo kako bilo, njemačka navaala kroz Belgiju bila je uspješna, čemu je pridonjelo i loše stanje belgijske vojske. Ta je vojska dugo bila занемarivana, slabo uvežbana i opremljena, a služba u njoj je bila nepopularna. Obrana se oslanjala na sastav utvrda, prilično modernih u doba kad su nastale (druga polovica 19. st.), no njemačko se teško topništvo s njima prilično lako obračunalo. Istini za volju treba napomenuti da su ove utvrde ipak donekle usporile njemačko napredovanje, i dale vremena Francuzima, Britancima i samim Belgijancima da se mobiliziraju i konsolidiraju. Njemačko napredovanje zaustvljeno je bitkom na Marni u rujnu 1914., a zatim su Saveznici krenuli u protunavalu. Međutim, razni su razlozi doprinijeli da se bojišnica stabilizira krajem godine. A kad su se linije učvrstile, nisu se bitno pomicalle do 1918. godine. Time je okončana prva, pokretna (manevarska) faza rata.«

Jedan stariji top od 155 mm, kakav su Francuzi koristili dok noviji modeli nisu pristigli u postrojbe. Obratite pažnju na kosine pomoću kojih se top poslije svakog hica vraćao natrag na mjesto

U ovom razdoblju pokazala se sva inferiornost francuskog topništva. Naime, prilikom razvijeta za borbu, ono bi se redovito našlo pod paljborom njemačkog teškog topništva, na koje nije moglo uzvratiti. Stoga su francuski pješaci napadali Nijemcem bez potpore svojeg topništva, i uopće ostajali bez njega onda kad im je bila najpotrebnija. Tako su trpjeli goleme gubitke od žestoke strojačke i topovske vatre, napadajući u skladu sa svojim vojnim priručnicima, od kojih je onaj iz 1913. govorio da "... uspjeh napada daleko više ovisi o zestrini i ustrajnosti nego o taktičkoj vještini". Budući da je brojčana i tehnička slabost postala očita i francuskom glavnom stožeru, odlučeno je hitno pojačati topničke postrojbe, ne birajući pri tome načina.

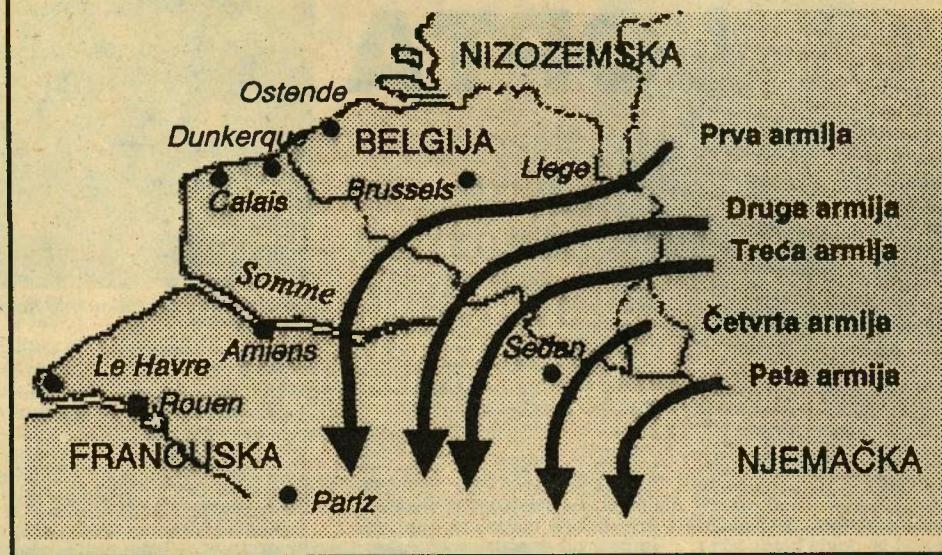
Tako su, na brzu ruku, u borbu ubaćeni mnogi topovi koji su stajali na raspolažanju u tvrđavskim, nastavnim i obalskim postrojbama. Neugrožene utvrde na granici s Italijom, forovi u dubini francuskog teritorija, vojne škole i akademije, zabit garnizoni, mračna skladišta, razni depoi, kolonije – sve je to poslužilo kao izvor različitog naoružanja, često potpuno zastarjelog i teško prilagodljivog poljskim uvjetima. Ovi napor su ipak omogućili da se svakom zboru pridoda po jedan divizion teškog topništva, ponajčešće kalibra 105, 120 i 155 mm. Da bi se olakšalo zapovijedanje, u armijama francuske vojske uveden je položaj zapovjednika topništva. Što se spomenutih, ad hoc formiranih, postrojbi topništva tiče, njihov je materijal dobro poslužio u trenucima krize, krajem 1914. i početkom 1915.

Brojčano stanje topništva početkom I. svjetskog rata

Država	Lako topništvo			Teško topništvo			Σ sve ukupno
	Topovi	Haubice	Σ (ukupno)	Topovi	Opsadno	Σ (ukupno)	
Austro-Ugarska	1990	508	2498	112	280	392	2890
Francuska	4088	-	4088	313 ¹	380 ²	639	4781
Njemačka	5096	1230	6326	1392	321	1713	8039
Rusija	6278	512	6790	240	-	240	7030
Velika Britanija	?	?	456	24	-	24	480 ³
Italija	?	?	1788	?	?	250	2038
Belgija	?	?	312	?	?	85	397

¹ od toga 20% sporometri; ² sporometri, bez vlastite vuće; ³ uračunate samo BRITANSKE EKSPEDICIJSKE SNAGE (BEF)

Njemačko napredovanje (kolovoz - rujan 1914.)

godine, no kasnije su ti topovi i haubice tihovo vraćeni tamo odakle su i izneseni, da bi ih zamjenile adekvatnije nove haubice i topovi standardiziranog kalibra 155 milimetara.

Konačno, treba spomenuti jedan faktor, koji je, osim onih na polju pješaštva i logistike, bio ključan uzrok gubljenju zama-ha ratnih strojeva kako Antante, tako i Centralnih sila pred kraj 1914. Bila je to oskudica u streljivu. Naime, unatoč svim pripremama za rat, sve su nacije računale s kratkotrajnim sukobom, pa je sukob, po tim predviđanjima, započevši u ljetu, imao biti gotov do Božića. Tako

su zalihe streljiva pred početak rata iznosile u Njemačkoj 800 metaka po poljskom topu, u Rusiji 850, a u Francuskoj oko 1200, plus daljnijih dvije stotine u pričuvu. No, ovi su meci bili zapravo toliko u pričuvu da su se sastojali od gotovih komponenata – košuljica, čahura, eksplozivnih i barutnih punjenja, upaljачa i tome slično – tako da ih je tek trebalo sastaviti. Čak i ova-kvo stanje je predstavljalo podbačaj u odnosu na predviđene francuske zalihe, koje su trebale iznositi 1700 metaka, od kojih 400 nedovršenih. Plan je predviđao mobilizaciju industrije, s time da je glavni stožer mijenja-

količinu dnevne proizvodnje s prvotnih 14000 na četrdeset, pa osamdeset, te naposlijetu na sto tisuća, iako produkcija još nije zapravo ni počela!

Ovi problemi su uskoro postali još akutniji kad je rat po-primio staticnu narav, i kad je topništvo pozvano da riješi problem probija kroz utvrđene neprijateljske linije. Godine koje su uslijedile donijele su stoga nagli razvoj topništva, kako u tehničkom, tako i u taktičkom i organizacijskom pogledu, kao i neke sasvim nove zadaće, poput borbe protiv zrakoplova. ■

1) prvi svje. rat možemo podjeliti na tri faze; pokretnu (manevarsku) 1914., nepokretnu (staticnu) 1915 – '17., i opet pokretnu 1918. godine. Iako se ova podjela odnosi prvenstveno na zapadno bojište, i ne može se primjeniti na ostala, autor će se njome poslužiti u svrhu ovih napisova.

NAPOMENA:

Podatke date u ovoj tablici treba uzimati kao orijentacijske, budući da različiti izvori daju drukčije brojeve, no omjeri su svuda približno isti. Te razlike vjerojatno proizlaze iz pribrojavanja pričuvnih, zastarjelih, brdskih i tsl. oružja.

- Od toga 20% sporometri
- Sporometri, bez vlastite vuće
- Uračunate su samo britanske ekspedičijske snage (BEF)

VATRENA LOPTA

Razlikujemo četiri vrste djelovanja nuklearne eksplozije na okolinu...

P DAUT BAJRUŠI / ŽELJKO RADALJ

Proces nuklearne eksplozije, bilo fizijskog bilo fizijskog tipa, karakterizira oslobođanje ogromne količine energije u izvanredno kratkom vremenu. To naravno rezultira najprije intenzivnim bljeskom ali odmah potom i razvijanjem tzv. vatrene lopte – prostorem oko središta eksplozije koji je ispunjen užarenim plinovima, u trenutku eksplozije temperature od više milijuna stupnjeva celzijevih, a koji se nego hlađi, širi i diže u vis. Vatrena se lopta nego hlađi na nekoliko tisuća stupnjeva celzijevih nakon čega se proces hlađenja donekle usporava, na rubovima vatrene lopte formira se udarni val te se ona polako širi i pri tom emisija ukupni toplinski impuls u trajanju od nekoliko sekundi.

Kako se radi o takozvanim nuklearnim eksplozivima koji uzrokuju ovu eksploziju, od samog je početka proces eksplozije i razvoj vatrene lopte praćen intenzivnim ionizirajućim zračenjima pri čemu jedan veći dio uzrokuje određen stupanj naknadne kontaminacije okoline.

Ukupno oslobođena energija nuklearne eksplozije, dakle, neravnomerno se rasporeduje na četiri dijela. Zbog toga razlikujemo i četiri vrste djelovanja nuklearne eksplozije na okolini. To je ponajprije mehaničko (obično nazivano i udarno) djelovanje, zatim toplinsko djelovanje, radioaktivno djelovanje te djelovanje elektromagnetskog impulsa nuklearne eksplozije.

Toplinsko je djelovanje neposredna posljedica stvaranja vatrene lopte i na to djelovanje otpada oko 35% do 40% energije ukupno oslobođene prilikom nuklearne eksplozije. Zračenje vatrene lopte, koje ima utjecaja na toplinsko djelovanje, javlja se u infracrvenom, vidljivom i ultraljubičastom dijelu spektra elektromagnetskog zračenja. Kako se vatrena lopta razvija, udio ultraljubičastog pa i vidljivog dijela spektra zračenja smanjuje se na račun infracrvenog dijela spektra, što je, naravno, posljedica smanjenja temperature (hlađenja) te zračenja vatrene lopte.

Toplinsko se djelovanje može opisati ukupnim toplinskim im-

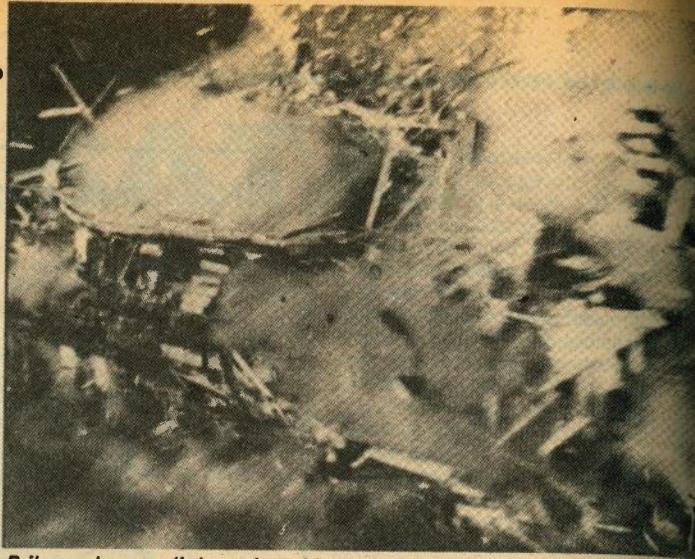
pulsom izraženim u joulima (ili kalorijama) po kvadratnom centimetru. Treba naglasiti da su poznate količine energije po jedinici površine u jedinici vremena koje su potrebne da bi izazvale opekontine određenog stupnja, odnosno požar pojedinog tvoriva ili taljenje nekog metal-a i sl. Tako npr. dvadeset-kilotonski projektil prilikom eksplozije uzrokuje u uvjetima vrlo dobre vidljivosti toplinski impuls od oko 10 J/cm^2 , čak na oko 4 km od središta eksplozije, što je dovoljno za stvaranje opekontine prvog (najlakšeg) stupnja.

Možemo razlikovati izravno i neizravno (posredno) toplinsko djelovanje. Pri tom se izravno toplinsko djelovanje odnosi na primarno djelovanje ukupnog toplinskog impulsa koji traje nekoliko sekundi. Posredno toplinsko djelovanje vezano je uz posljedice izazvanih požara i tzv. požarnih oluja.

Efekti toplinskog djelovanja postaju izraženiji i očituju se na većim površinama radikalno oko središta eksplozije kada se povećava snaga nuklearne eksplozije. Pri tom se nešto malo povećava i udio energije oslobođen na taj način. Međutim, na te efekte bitno utječe trenutna vidljivost (dakle i ukupni meteoroški uvjeti), vrsta eksplozije, konfiguracija terena i sl. S obzirom na pravocrtno širenje infracrvenog zračenja, boravak u sjeni izravno omogućuje izbjegavanje pogubnog djelovanja izravnog toplinskog impulsa na ljudi.

Na udarno djelovanje nuklearne eksplozije otpada oko 50% energije oslobođene prilikom eksplozije. Ujedno je zona, u kojoj se očituje ovo djelovanje, vrlo velika, a radius te zone bitno raste s porastom snage eksplozije. Kod eksplozije velike i vrlo velike snage najdalje se proteže djelovanje upravo udarnog vala na okolinu.

Udarno djelovanje nastaje kao posljedica širenja udarnog vala koji se stvara zbog visoke temperature plinova u vatrenoj lopti. Visoka temperatura plinova uzrokuje ogroman tlak zbog kojeg dolazi do snažnog potiskivanja perifernog zraka (plina ili medija u kojem je do

Prikaz udarnog djelovanja nuklearne eksplozije

eksplozije došlo). Tako se stvara uzak prostor unutar kojeg tlak zraka nego narasta do vrlo visokih vrijednosti od čak nekoliko tisuća kg/cm^2 u blizini središta eksplozije. Tako se stvoreni front udarnog vala širi radijalno u svim smjerovima pa dolazi do površine zemlje od koje se reflektira. Tako se stvara drugi front, front reflektiranog udarnog vala. Zbog razlike u brzinama tih dvaju valova (primarnog udarnog i reflektiranog udarnog vala), dolazi do njihove superpozicije (odnosno interferencije) pri čemu se stvara tzv. Mahov udarni val koji se širi horizontalno-paralelno s površinom zemlje. Nakon prolaska fronta Mahovog vala (što predstavlja fazu nadtlaka) na tom se mjestu najprije javlja izrazit podtlak (što predstavlja fazu podtlaka) nešto manjeg intenziteta od nadtlaka, ali dužeg trajanja. U fazi podtlaka djelovanje je strujanja zraka (pratećih vjetrova) suprotnog smjera – prema središtu eksplozije, a zbog čega dolazi do intenzivnog usisavanja i povlačenja ogromne količine smrvenog i sprženog tvoriva u dobro poznatu i prepoznatljivu gliju koja, naravno, uviјek prati takvu klasičnu zračnu nuklearnu eksploziju.

S obzirom da se efekti udarnog djelovanja povećavaju s povećanjem energije koje se utroši na to djelovanje, jasno je kako će kod nuklearne eksplozije veće snage to djelovanje biti izraženije, kako u smislu posljedica razaranja tako i u smislu veličine prostora u kojemu dolazi do takvih razaranja.

I kod udarnog djelovanja na ljudi, možemo razlikovati izravno i neizravno udarno djelovanje. Naime, zbog razvijanja visokih tlakova dolazi, iako oni traju relativno kratko, do različitih ozljeda organizma (lobova, krvarenja, oštećenja tkiva i sl.). Organi su za disanje pri tome posebno ugroženi. Pod srednjim djelovanjem udarnog vala podrazmijevaju se sve moguće ozljede prouzročene mehaničkim djelovanjem predmeta (zbog rušenja, razbijanja,

kretanja nošena vjetrom i sl.) na ljudi.

Konfiguracija terena, njegova urednost, pošumljenost i sl. mogu bitno utjecati na efekte udarnog djelovanja i to, kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu. Meteorološki uvjeti ne utječu bitno na efekte udarnog djelovanja.

Kako je na ovim stranicama već bilo govora o radioaktivnom djelovanju nuklearne eksplozije, o vrstama zračenja i sl., ovom bi se prilikom samo reklo da kod klasičnih nuklearnih projektila na radioaktivno djelovanje otpada svega oko 10–15% energije oslobođene eksplozijom. Pri tom se s povećanjem snage eksplozije udio energije oslobođen tim putem razmjerno smanjuje. Dakle, niti doseži djelovanja primarnog radioaktivnog zračenja s povećanjem se snage bitno ne povećavaju (svakako ne u onim odnosima kao što je to slučaj s udarnim ili toplinskim djelovanjem). Radioaktivno djelovanje postaje jače što je snaga projektila manja. Ta je činjenica potaknula na razvoj novog nuklearnog oružja koje ne bi imalo jako udarno i toplinsko djelovanje (želja za izbjegavanjem razaranja) ali bi pri tom imalo izrazito radioaktivno djelovanje. To je dovelo do razvoja projektila male snage pa konačno i do tzv. neutronske bombe.

Na djelovanje elektromagnetskog impulsa otpada zanemariva količina energije oslobođene pri nuklearnoj eksploziji u odnosu na ostala djelovanja. Ovo se djelovanje očituje u poremećaju koji nuklearna eksplozija uzrokuje kod telekomunikacijskih sustava te poremećaju u radu elektronskih instrumenata i uređaja, a zbog snažnog pojačanja šuma, prouzročenog jakim električnim poljem stvorenim ionizacijom zraka u prostoru razvoja eksplozije. Ti poremećaji nisu u pravilu trajne prirode tako da se nakon nekog vremena, a koje ovisi o snazi eksplozije, ponovno uspostavlja uobičajen rad većine uređaja, sustava, antena i sl. ■

OSTRAGUŠA

Puška koja je postala rodonačelnikom svog suvremenog pješačkog naoružanja

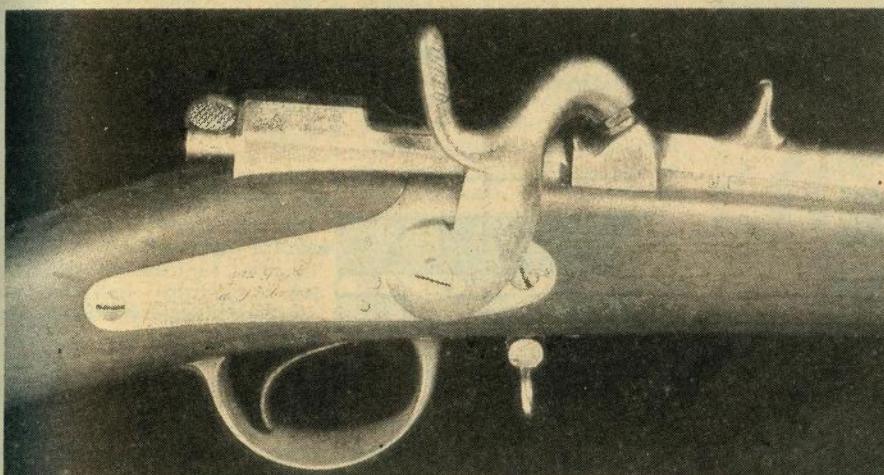
BORIS ŠVEL

J

ohann Nikolaus von Dreyse (20. 11. 1787. – 9. 12. 1867.), pruski konstruktor pušaka i streljiva, 1824. godine izumio je puščanu kapsulu za paljenje udarnom iglom, a 1827. i pokretni valjkasti zatvarač za pušku koja se punila sprijeda; duga bi igla probila kartonsku čahurom i barutno punjenje, te udarila u kapsulu koja je bila smještena pri dnu zrna. Ovim je sustavom zamijenio dotadašnji mehanizam za paljenje pušaka koji se sastojao od posebne kapsule i udarnog čekića (tzv. perkusijski sustav). Zatvarač je usavršio

•lakom perkusijskom puškom». U novu ostragušu polagane su velike nade. Visoki časnici pruske vojske očekivali su da će M. 1841. iz korijena izmijeniti oružarstvo i ratovodstvo.

Medutim gradani, koji su u proljeće 1848. izašli na barikade Berlina i drugih njemačkih gradova, navalili su 14. lipnja na oružarnicu Unter den Linden. Ondje su se domogli novih pušaka pruske vojske, te se potom slavodobitno razidoše po okolnim četvrtima Berlina. Medutim, te su puške ubrzo izgubile

Prijelazno rješenje, popularno osobito u SAD i Bavarskoj, bila je prilagodba perkusijskih pušaka na sustav s iglom

1836. godine, te ga primijenio na pušci koja se punila straga (tzv. »ostraguš«, ponekad i »iglenjača«). Ova je puška prihvaćena kao oružje pruske vojske 1841., te stoga nazvana Modell 1841., M. 1841., ili M. 41.

To su bile suhe činjenice. Medutim, zanimljivo je na koji je način ova puška sebi izborila mjesto među oružjem 19. stoljeća, i, zapravo, postala rodonačelnikom svog suvremenog pješačkog naoružanja. Već od 1836. Prusi su držali Dreyseovu pušku u dubokoj tajnosti, te za novo oružje nitko nije smio dozнатi sve dok njime ne bi bilo naoružano svoj linjsko pješaštvo, što se konačno zabilo tek 1849. godine. U međuvremenu, puške su bile sasvim potajno razmještavane po oružarnicama i skladištima, a pješačka se podučila izvodila starim glatkocijevnim kremenačcama. Toliko se daleko otislo s mjerama sigurnosti da se novu pušku, prema previšnoj naredbi samog kralja Friedricha Wilhelma IV., imalo, zbog prikrivanja, nazivati

svaku praktičnu vrijednost, budući da u oružarnici nije bio pronaden niti jedan komad streljiva. Tako je svatko, tko je želio doći do puške ostraguše, mogao kupiti na ulici primjerak, po cijeni od dva ili tri talira. Bila je to prodaja u bescijenje, jer je proizvodna cijena, koju je plaćala država, iznosila trinest do četrnaest talira po jednoj M. 1841.

Njegovo Veličanstvo bilo je ljutito: zbog pobjejnja gradana propale su godine uspješnog prikrivanja novog oružja od inozemnih špijuna! Stoga su se, da poprave štetu, iz berlinskog i potsdamskog garnizona razmiljeli časnici u civilnim odijelima, te su natrag kupovali pokradene ostraguše. Na taj način vratile se u ruke vojske trideset pušaka, od cca. 1000, koliko su gradani bili odnijeli. Ali, usprkos ovim naporima, zlo se nije dalо ispraviti, jer su inozemne novine već izvještavale o pruskom čudesnom oružju. Još gore, strani vojni atašei, sa sjedištem u Berlinu odmah su se potrudili da koji uz-

Streljivo s kartonskom čahurom za francusku ostragušu sustava CHASSEPOT

rak dospije i u njihove matične zemlje. Tako je M. 41 ubrzo bila proučena u Londonu, Parizu, te St. Petersburgu, a uslijedile su i prve kopije. Bavarska tvornica oružja u Ambergu izradila je šest komada, a u Enfieldu ih je izrađeno još, za potrebe pokusa u britanskoj vojsci.

Ipak, inozemstvo se nije odviše uzbudivalo oko pruskog novitetata. U ondašnjim engleskim izvješćima pisalo je da puška ima preveliki domet i da joj nedostaje ubojna moć, a za valjkasti zatvarač utvrđeno je da tako loše brtvi ležiste naboja da je strijelcu nemoguće ciljati s ramena. Zapravo, vojne su tehničke uprave bile u to vrijeme, između 1848. i 1865., za okupljene razmatranjem sustava koji je razvio jedan francuski satnik, imenom Minié. Taj se sustav temeljio na udubljenju u dnu zrna u koje je bio umetnut limeni čep. Taj bi se čep pri opaljenju, pod pritiskom barutnih plinova, raširio i učinkovito zabrtvio zrno za unutrašnjost cijevi. Kako se činilo da su time riješeni nedostaci (izjebljениh) pušaka koje su se punile sprijeda, odgovorni su časnici, općinjeni preciznošću pušaka Miniéovog sustava, propustili uvidjeti taktičke mogućnosti Dreyseove puške. Tako je prevladao konzervativizam, poduput strahom od logističkih nevolja izazvanih rasipanjem streljiva. Ni američki gradanski rat u kojem je upotrebljen priličan broj ostraguša, uglavnom različitih komercijalnih modela koje su korisnici vješto uporabljivali, često ležeći [nešto vrlo teško izvedivo s puškom koja se puni s usta cijevi], nije razuvjerio europske vojske. Naime, Europa je taj rat vidjela kao sukob amatera, ne vidjevši da su obje vojske tijekom rata sasvim doseglo europske standarde ratne vještine.

Tek su ratovi regularnih kontinentalnih vojski, i to Prusa protiv Danaca 1864. i 1866. Prusa protiv Austrijanaca, na surov način pokazali da je i loša ostraguša bolja od najbolje prednjače (austrijske Lorenz, primjerice). Pruska je zvijezda bila u usponu, a od toga su najveće glavobolje imali Francuzi, koji su pod ambicioznim vodstvom cara Napoleona III. (nećaka Napoleona I.) nastojali ostvariti hegemoniju nad cijelim Kontinentom. Tako je izbio i prvi rat u kojem su se sukobile dvije regularne vojske, obje u potpunosti naoružane puškama koje su se palile iglom, te imale zatvarač. ■

Piše: Željko Hanich

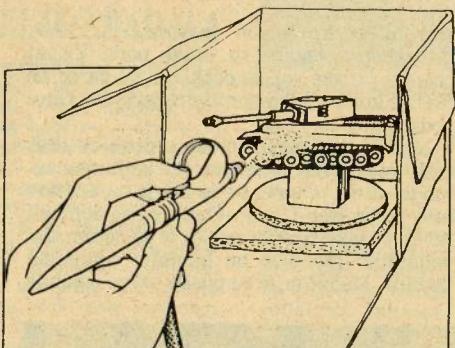
N

akon što je maketa borbenog vozila, tenka, oklopног transportera ili nekog drugog uboјitog stroja pažljivo sastavljena, a potom njezino »prosto« plastično porijeklo uspješno prikriveno maskirnim bojama, postupak stvaranja minijature, ali izuzetno vjerne kopije pravih borbenih oklopnjaka bliži se kraju ulaskom u posljednju, za mnoge maketare (osobito početnike) najdražu fazu-ljepljenje manjeg ili većeg broja naljepnica koje predstavljaju označe određene postrojbe, serijski broj vozila, državnu pripadnost, individualne brojeve unutar postrojbe ili pak specifične označe, čime posada vozila naglašava svoju posebnost, poručuje nešto neprijatelju ispisujući imena na borbeno vozilo itd. Da bi se taj završni čin, koji maketi »udahne« život, u potpunosti korektno obavio, potrebno je maketu, prije nanašanja naljepnica, pripremiti na odgovarajući način.

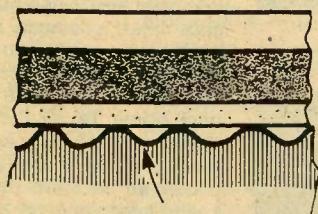
Da bi se razumjeli problemi na koje maketar pri korištenju naljepnica može naći, recimo nešto o samim naljepnicama-oznakama. One su otisnute na odvojenim manjim plohama prozirnog plastičnog filma, na čiju je donju stranu nanesen tanak sloj ljepila topljivog u vodi. Sva-

ŠMINKA

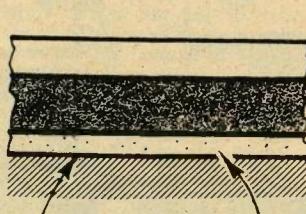
Postavljanje naljepnica s oznakama na maketu završni je čin koji svakoj maketi »udahne« život

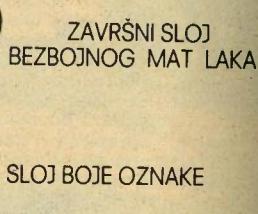
Prije postavljanja naljepnica na maketu zračnim kistom nanesite tanak sloj bezbojnog sjajnog laka

NERAVNA POVRŠINA
MAT BOJE

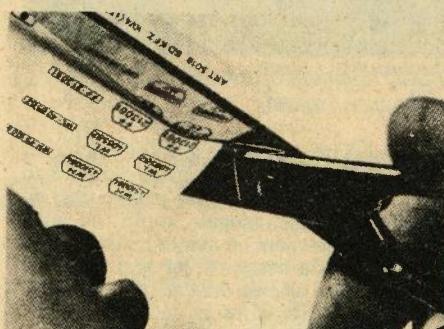
RAVNA POVRŠINA
SJAJNE BOJE

SLOJ LJEPILA

ZAVRŠNI SLOJ
BEZBOJNOG MAT LAKA

SLOJ BOJE OZNAKE

Skaku naljepnicu oštrim škarama pažljivo izrezite

Upotreba »Solveta«, »Micro Set« i »Micro Sol« tekućih sredstava pospješuje naljeganje naljepnice na površinu makete bogate sitnim detaljima

tentičnosti za maskiranje smo koristili mat maskirne boje. Tu nastaje problem jer naljepnice »traže« glatku površinu za koju bi se »uhvatile«, da bi označe na maketi izgledale kao da su u istinu naboje, kao na pravom borbenom vozilu, a ne kao naljepnica. Cilj je zavarati ljudsko oko koliko je god to moguće postići. Gruba površina mat boje sprječit će naljeganje naljepnice u potpunosti, te će između boje i naljepnice ostati mikroskopski mjeđurici zraka dajući ljeskavi, srebrnasti izgled tako nanesenog označi. Time autentičnost odlazi u nepovrat. Ali rješenje vam je nadohvat ruke.

Prije nanošenja naljepnica s oznakama na maketu, s nje je potrebno pažljivo ukloniti i najmanju česticu prašine, a zatim na nju zračnim kistom nanijeti tanak sloj bezbojnog sjajnog laka čime će se dobiti glatka površina maskirne boje, idealne za nanošenje naljepnica. Naravno, dopustite da se sloj bezbojnog laka potpuno osuši prije nastavka seanse. Zatim možete oznakama »oplemeniti« maketu. Nakon što na naljepnicu nanesete na maketu, postavite je u traženu poziciju, te istisnite zaostalu vodu ispod naljepnice kako bi ona bolje prianjala uz sloj boje i slijedila eventualne neravnine detalja na površini makete (zakovice, varove, udubljenja itd). U tome vam može znatno pomoći

korištenje posebnih tekućih sredstava, čijom se upotrebom (nanošenjem na maketu na mjesto postavljanja naljepnice, kao i na samu naljepnicu po obavljenom postavljanju) nosivi sloj naljepnice omekša, postaje vrlo fleksibilan, te omogućava da naljepnica kvalitetno prijana i uz izrazito istaknute detalje na površini makete, slijedeći vjerno njezine konture, te djelujući time apsolutno poput naboje označke. Nakon što su se naljepnice osušile i nepopustljivo »uhvatile« za maketu, potrebno je vlažnim kistom ukloniti tragove otopljenog ljepila oko naljepnica, maketu zatim ostaviti da se potpuno osuši, i konačno zračnim kistom nanijeti sloj bezbojnog, ali ovaj put mat laka kako bi se maketi vratio autentičan »matt« ratnički image. Neupućeni bi rekli da je to ujedno i kraj priče, no to je uistinu tek njezin početak.

Makete, boje, ljepilo i ostali maketarski pribor možete kupiti u specijaliziranoj prodavaonici »MACH«, Trakošćanska 26, Zagreb, tel. 041/339-662.

NAŠ GORAN

Piše: Bože Šimleša

Veliko finale teniskog »Compaq Grand Slam Cupa« u Münchenu, kad budećite čitali ovaj tekst, bit će završeno, znat će se pobednik i pobjednici, svjetske novinske agencije i specijalni izvjestitelji utrkivati će se međusobno tko će objaviti više ekskluzivnih izjava teniskih velikana i sa športskog terena, još više oko njega... Za nas u Hrvatskoj veliki finale je već odigran – bez obzира na to tko će igrati u završnici i ponjeti laskavu titulu najboljeg igrača. Pišući ove retke neposredno nakon dvoboja našeg Gorana s velikim i neponovljivim Johnom McEnroem možemo i moramo već sada napisati da je Goran u svom stilu i u Münchenu sjajno odigrao i odnio još jednu pobjedu za sve nas za Croatia! Taj naš, još do jučer dugonogi klinac srušio je na zemlju i vjerojatno zauvijek »otpremio« sa svjetskih teniskih borilišta istinsku športsku i ljudsku veličinu – velikoga McEnroea! Još do jučer samo je maštalo o Johnu i njegovim asovima i pobjedama, njegovim prepirkama sa sucima i publikom... I slaćemo se tu sa svim ljubiteljima tenisa, športa i nadmetanja, da je McEnroe bio i ostao istinska teniska legenda, čovjek koji je volio tenis iznad svega, i u trenutku meća: sve drugo bilo je – drugo! Znao je glasno i jasno opovoziti, gestikulirati, bacati reket, pa i uvrijediti koga, ali nije nikada glumio, izveštalo radio grimase, iznudeći »filmske izraze« oku kamere i svjetskoj značajelji.

Jednostavno – bio je takav. I odlazi takav – velik i neponovljiv!

U pobjedama i porazima nije se nikada odričao niti sramio svojih ljudskih vrlina i slabosti: radovao se kao malo dijete uspjelom potezu, tugovao istinski nad izgubljenom lopticom i već sigurnom pogotku, iskreno se ispričao za jučerašnju nekorektnost prema suigraču, sugu, publi-

ci, pružio športski ljudski, ruku i nastavio opet – a kako bi drugo – svojim putem!

Nedavno je u Švicarskoj, nakon sjajne igre i pobjede u finalu Davis Cupa izjavio: »Bio sam u posebnoj situaciji, moja obitelj se raspada, shvatite to, ljudi...«

Zašto ovakav poduži uvod: Zato što je i to dio priče o našem Goranu, naravno ne u doslovnom smislu. Goran je od samog početka, mnogo prije i mnogo odlučnije od mnogih, glasno i jasno pred cijelim svijetom kazao i dokazao da igra i živi za svoju obitelj, za svoju domovinu. I bio je toliko puta u posebnoj situaciji. Nije krio patnju, bol, ali i nadu i odlučnost u konačnu pobjedu. Bilo je trenutaka krize, posrtanja, gubljenja gemova i setova, ali vjera u pravu istinsku pobjedu bila je i ostala iznad svega. On ne može kazati u doslovnom smislu: moja obitelj se raspada – kao McEnroe, ali može i hoće urliknuti: moja domovina je ugrožena, ranjena, ali istina pobjeđuje, idemo naprijed, pobjeda je naša! Goran ima skladnu obitelj koja ga prati, bodri, bdije nad njegovim koracicima; otac majka, sestra, prijatelji, znanci... svi su uz Gorana. Ali veliki John ne mora patiti i brinuti za domovinu: ona je sigurna, velika, najveća! Goranova domovina je prolazila u zadnje dvije godine kroz najteže i najveličanstvenije borbe u svojoj burnoj povijesti. I kada su mnogi u »bratskoj Jugi« i velikom svijetu mislili da će nas za tjeđan-dva jednostavno pomesti s lica zemlje i izbrisati sa svjetske scene digli su se Gorani i hrabro zgrabili u ruke ono što su imali i mogli i stali pred tenkove i avione da brane i obrane svoj dom, svoju obitelj, svoju domovinu. Ivanišević se od samog početka borio svojim najjačim oružjem – reketom i istinom za svoju obitelj – domovinu. I pobedio! Bio je i ostao svoj i svojeglav i tvrdoglav, i ozbiljan i nestrašan, i tužan i presretan... Bilo je trenutaka kada smo se ljutili na njegove potstupke i nekontrolirane pote-

Ivanišević se od samog početka borio svojim najjačim oružjem – reketom i istinom, za svoju obitelj – domovinu. I pobijedio!

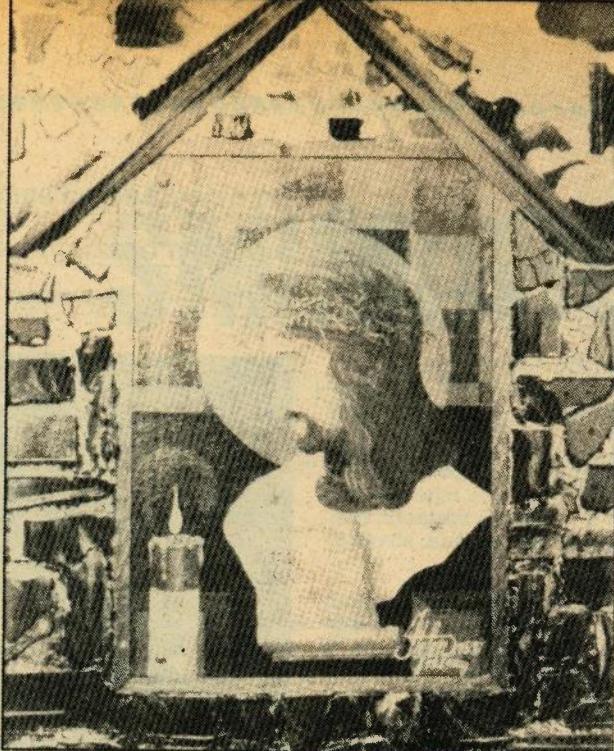
ze, izgubljene loptice i živce, nedavno već gotovo videno finale u Frankfurtu... Ali, jesmo li se jasno i glasno zapitali treba li kad je naš Goran u pitanju, gledati svaku sitnicu, pogrešku, gestu, zaboravljajući na tisuće genijalnih poteza, velikih utakmica i pobjeda i ono najvažnije: bezrezervnu odanost prije svih i ispred svih svome domu, svojoj obitelji – svojoj domovini. Izrasti u godinu-dvije u istinsku tenisku svjetsku veličinu i na način na koji je rastao i izrastao Goran, pothvat je vrijedan svakog poštovanja. Greške, propusti, nekontrolirane

rani postupci sastavni su dio Gorana – čovjeka. Ne želimo, niti nam treba – Goranstroj! Zato smo i počeli s takvim i tolikim uvodom. Često nismo ni svjesni koliko nam je bogatstva ljepote i dostojanstva podario svojom borom i pobjedama nad velikima i najvećima. Sa svim svojim mladenačkim i ljudskim manjim i većim »uncutarijama«, od dalmatinskog žgoljavca baš kao iz dispesta gotovo preko noći izrastao je u svjetsko ime i veličinu, u trajnu istinu. Baš zbog toga nam je još draži i još veći. NAŠ GORAN!

Kao zov iskonske humanosti ovaj Božić se želi višestruko susreti s hrvatskim vojnikom. Božić je rođendan Isusa Krista. Veliki Bog postao je skroman, siromašan i jednostavan čovjek, jedan između nas, i zato ga hrvatski puk naziva »malim Bogom« ili »Božićem«. Taj Bog je rođen prije 1992. godine, a prije 13 stoljeća je ušao u korijene hrvatskog naroda. Od svojih početaka hrvatski čovjek je vjerovao u Isusa Krista kao vladara i Spasitelja svijeta. Hrvatska je, naime, prije 13. stoljeća ušla u krilo Katoličke crkve i do danas joj ostala vjerna. No, posljednjih pet desetljeća hrvatski vojnik nije smio znati za tog Isusa iz Nazareta. Morao je vjerovati da Boga nema. Zato se taj Bog sada osobito želi roditi u hrvatskom vojniku i časniku.

Krvavi, nezamislivi rat u Hrvatskoj pokazao je u kakvo nečovještvo vodi vjerovanje da je čovjek sam sebi bog. Istočiteno je taj rat pokazao kako i goloruki vojnik s krunicom o vratu, Božjim imenom na usnama i znakom križa na sebi može pobijediti do zuba naoružanog neprijatelja. Cijelom svijetu je jasno da je u hrvatskom ratu najviše učinio Bog. Narod je uzeo krunice u ruke, molio, hodocastio i vatio Bogu za pomoć. Mnogi su hrvatski vojnici doživjeli i susreli Boga. Bog ih je čuvao žive u vrtlogu rata i pod kišom granata. Vojnik je zbog Boga mogao ostati pošten i pravedan, te je pljenio simpatije cijelog svijeta, a osobito naših ljudi i djece. Sada ovo dijete, Isus iz Nazareta, ovog Božića ponovno želi ući u našu hrvatsku povijest, ono traži ljubav, zaštitu i povjerenje te doziva upravo vojnike da se vrate korijenima našeg naroda.

Filosofija nam govori da Boga ne može ne biti, da je jasnije da postoji on nego da postojimo mi. Ako Boga nema, onda ne znamo odakle smo došli, ni kamo idemo, onda nema ni lijevo ni desno, ni dobra ni zla, onda nema čovjeka ni nečovjeka. Ali, onda nema ni pobjede ni mira,

Dragutin Štefan-Bjelovarski: »Molitva kistom«

VOJNIK PRED ISUSOVIM ROĐENJEM

Mnogi su hrvatski vojnici doživjeli i susreli Boga. Bog ih je čuvao žive u vrtlogu rata i pod kišom granata. Vojnik je zbog Boga mogao ostati pošten i pravedan, te je pljenio simpatije cijelog svijeta, a osobito naših ljudi i djece

Piše: prof. dr. Tomislav Ivanić

ni pravde. No, Bog postoji i ušao je kao čovjek u ljudsku povijest.

Oko rođenja Isusa Krista u štalicama na rubu grada Betlehema za vrijeme cara Augusta naš narod je ispleo prekrasne božićne pjesme, načinio dirljive jaslice, uz borove i slamu, mudre običaje i tako blještavilom iskitio dolazak Boga na zemlju. Stoeći na straži domovine vojnik ima u zadaču čuvati te običaje koji kao iskonska mudrost svijetle u našem narodu.

Isus Krist je razdijelio povijest na stari i novi vijek, on nas informira o prošlosti i budućnosti, uvodi nas u najdublju humanost i moć da pobijedimo mrak i zlo. Dok vojnik bude tražio mir, štitio sirote, udovice, djecu, nemoćne i cijelu domovinu, dok bude spremjan braniti druge, pačak i dati život za druge, on će susretati Isusa Krista rođenog u božićnoj noći.

Ovo razdoblje ni rata ni mira može uzrokovati da ljudi i osobito vojnici pod pritiskom

zla i predugog čekanja mira podlegnu mraku i napasti te počnu činiti zlo, počnu se osvećivati, rušiti i mrziti. Pogled na božićno dijete pomoći će nam da ostanemo do kraja strpljivi, dostojanstveni i ponosni što smo ljudi i vjernici, i što smo i u ovome razdoblju povijesti dokazali da vjera i poštovanje pobjeduju i najgore oružje.

Božić je blagdan mira. On nam želi utisnuti pečat pjesme koju su andeli pjevali nad mjestom Isusova rođenja: »Slava Bogu na visini, a mir ljudima na zemlji dobre volje.« Mir je cilj vojničkog života, mir u pravdi i slobodi. Tako se Isus i vojnik susreću na putu mira.

Vojnik ima veliku moć. Dok nosi oružje, u ruci drži živote ljudi. Dok jedne brani od smrti, drugima može nanijeti nepravdu, opteretiti savjest. No, on može postati i mučenikom mira, pravde i ljubavi za druge. Važno je na koju će stranu okrenuti oružje koje nosi. Zato mu treba Božić, treba mu snaga Boga koji je došao da ga spasi. Potrebno mu je biti vjeran Bogu, kako bi se mir spustio na našu hrvatsku domovinu.

Bilo bi lijepo, kad bi se u vojarnama pojavile jaslice s likom Isusa koji donosi mir, te čula božićna pjesma mira, kad bi se na ustima vojnika pojavila tiha ili glasna, duboka, iskonska molitva koja doziva Božje sile da zaštite vojnika u teškoj i odgovornoj dužnosti.

Dok se Badnja noć bude uspinjala prema svome vrhuncu, kada noć u ponoć bude najgušća, tad će se slaviti polnoće. Kad su zlo i patnja najjači, a u srcima najteskobnije, tada dolazi Bog. Nije ovaj rat samo naša stvar, nego i Božja. Samo u savezu s Bogom uspijet ćemo.

Tako se Božić želi tiho i pobjedonosno uvući u dom i život svakog stažovnika domovine, a osobito vojnika.

Neka ovaj Božić bude doista sretan i radostan svakom vojniku i časniku, neka doneće mir i blagoslov svakom čovjeku naše zemlje.

HUSARSKI KONJANIK

Za razliku od ostalih rodova domobranske vojske, konjica je, kao elitna postrojba, zadržala vrlo dekorativnu odoru te karabin i sablju kao naoružanje

U Hrvatskoj je domobranstvo uvedeno 1868. godine na temelju austro-ugarske i ugarsko-hrvatske nagodbe, kojima je određeno postojanje zajedničke vojske za cijeli Monarhiju, ali i zasebnog austrijskog, odnosno ugarskog domobranstva kao izraza državne samobitnosti dvaju dijelova dualističke države. U okviru zemalja krune Sv. Stjepana i Hrvatska se izborila za izvjesnu vojnu samobitnost, iako, prema općem sudu, premašući, s obzirom na hrvatsku državotvornu tradiciju i njene osobite vojne zasluge.

Naime, u okviru Kraljevskog ugarskog domobranstva (honved-domobranci), ustanovljeno je Kraljevsko-ugarsko VII. hrvatsko-slavonsko domobransko okružje, prvočno samo na području pod banskim vlašću, a poslije uključujući i bivšu Vojnu krajinu, koje je imalo donekle autonomnu strukturu, što se ponajviše očitovala u hrvatskom kao zapovjednom jeziku i tome prilagođenom znakovlju. Međutim, subordinacija je bila ista kao i kod drugih okružja, pa je i VII. okružje, na veliko nezadovoljstvo hrvatskih političara, bilo potčinjeno madarskom ministarstvu Zemaljske obrane.

Domobranstvo je najprije bilo neka vrst pomoćne vojske, ali je reorganizacijom 1889./90. postalo dio stajaće vojske s pravom izravnog novačenja, te je po kvaliteti opreme, naoružanju i uvježbanosti bilo izjednačeno sa zajedničkom vojskom. Dvojna vojna organizacija po nekad stvara zbrk kod slabije upućenih pa valja još jednom naglasiti kako je teritorij Hrvatske i Slavonije, u ondašnjem teritorijalnom opsegu, dakle bez Dalmacije ali sa Srijemom, spadao pod 13. korpus zajedničke vojske, kao i pod VII., kasnije VI. domobransko okružje, svako s autonomnom vojnom organizacijom.

Isprva je VII. domobransko okružje imalo četiri konjička eskadrona opremljena poput honvedskih ulana (kopljanika). Godine 1874., od 29 eskadrona iz Varaždina i 31 iz Virovitice, formirana je X. domobranska konjička pukovnija sa sjedištem u Varaždinu. 1882. godine sve honvedske ulanske pukovnije bivaju pretvorene u husarske, budući da su husari smatrani jedinom pravom ugarskom konjicom, a ulani su njegovali izvjesna obilježja poljske vojne tradicije.

Husari X. pukovnije u pohodnom odijelu iz 1914. godine

Tako X. pukovnija postaje jedina hrvatska husarska jedinica jer su u zajedničkoj vojsci Hrvati služili u dvojemu ulanskim pukovnjama, V. varaždinskoj i XII. osječkoj.

Početkom 20. st. ugarsko domobranstvo imalo je deset husarskih pukovnija, dok ih je u zajedničkoj vojski bilo šesnaest. Njihova je oprema bila slična, ali se i razlikovala u detaljima. Među domobranskim husarskim pukovnjama razlika je bila uglavnom u boji kape (čaka). Varaždinsko-virovitički husari nosili su čake crvene boje na čijoj je lijevoj strani stajala žuta brojka 10.

Na našoj ilustraciji prikazali smo izgled husara X. pukovnije u pohodnom odijelu i opremi iz 1914. godine, početkom prvog svjetskog rata. Za razliku od ostalih rodova vojske, konjica je, kao elitna postrojba, zadržala ukrašene odore žarkih boja. Jedini ustupak nečem što se može nazvati maskiranje bilo je uvođenje (1913. godine) prekrivača za čake koji su bili »štukasto-sive« boje (hechtgrau — inače standardna boja pohodnih vojnih odora austro-ugarske vojske još od 1909. godine).

Sama čaka je oblika uvedenog 1911. Izradena je od kože i tkanina i bila je obavijena dvostrukim crvenim gajtanom s kićenim čvorom s desne strane i mjestom oznakom novog tipa M 1891 s prednjem stranom. Na oznaci se nalazila kruna Sv. Stjepana i grbovi zemalja koje kruna ujedinjuje, uključujući hrvatski, dalmatinski i slavonski grb, te natpis »Za kralja i domovinu«. Iznad toga se nalazilo ukrasno dugme s monogramom vladara te utokom za perjanicu koja se nosila u svećanim prigodama. Prigodom redovnih vježbi husari su umjesto čake nosili jednostavnu mekanu platnenu kapu crvene boje s monogramom vladara i brojem jedinice.

Najdekorativniji dio husarske odjeće bio je kratki kaputić s krznenim obrubom, zvan atila. To je, inače, tipičan odjevni predmet husarske konjice još od 17. st. U različitim vremenskim razdobljima i u različitim državama njegov je izgled varirao, ali je u osnovi uvek bio isti. U osviti prvog svjetskog sukoba, ugarski domobranci husari dobivaju atilu novog tipa M 1909, karakterističnu po crnom jagnjećem obrubnom krznu. Sam kaputić je bio plave boje i opšiven ukrasnim gajtanima i kopčama crvene boje. Obično su ga nosili prebačenog preko ramena a oblačili za hladnog vremena.

Bluza je također bila plave boje, jednostavnog kroja, s okovratnicima crvene boje. Naš konjanik nosi model iz 1911. godine.

Za vrijeme čitavog svog postojanja, od 1869. do 1918., domobrantska konjica nosila je isti tip hlača. Bile su crvene boje i opšiven ukrasnim gajtanom nešto tamnije nijanse. Naš konjanik nosi kožnate čizme M 1881 s ostrugama M 1891.

Osnovno naoružanje husara bio je kratki konjanički karabin. Od 1890. naoružani su brzometnim repetirajućim karabinom, sustava Mannlicher, kalibra 8 mm. Na osobitom širokom kožnatom remenu, koji se kopčao otraga, nosili su fišeklje, uz koje je bio i jedan mali remen kojim su vezivali kundak puške, tako da puška čvrsto stoji uz tijelo i ne smeta pri jahanju.

Sablja koju su domobranci husari nosili bila je model iz 1875., predviđen za naoružanje honvedskog konjaništva. Imala je polukrugni veliki zdjelasti žlezni branik, žlezni ledni okov, kožom presvučenu brazdastu dršku te žlezne korice. Sječivo, dugo oko 87 cm, imalo je žlijeb s obje strane. Obični vojnici nosili su na dršci jednostavnu kožnatu kićenkuku a dočasnici žutu vezenu. Ove sablje proizvodili su razni lifieranti, poput manufakture György Pacholek iz Budimpešte.

Konjska oprema bila je također standardizirana i uskladena s određenim propisanim modelima. Osnovni dobavljač predmeta od kože za ugarsko domobransko konjištvo bio je konzorcij udružene ugarske kožarske industrije, čija se glavna i najveća tvornica nalazila upravo u Zagrebu, koji je odavna bio veliki kožarski centar.

Tomislav Aralica

Slikovna ilustracija otisnuta je na pretposljednjoj stranici ovog broja. Ilustraciju je izradio Višeslav Aralica.

ČAROLIJE GLUMICE MARIJE

Ne želeći bijeg od hrvatske stvarnosti, a duboko uznemirena i potresena njoime, glumica Marija Sekelez je, gotovo refleksno, pokrenula i oblikovala jedan od najširih pravaca u našoj duhovnoj fronti otpora, objedinjujući u njemu, prije svega, poeziju svoga bića i prirode, ali i drugih glumaca, pjesnika, pjevača, koreografa, scenografa, kostimografa... Da bi »posvjedočila kakav je narod koji napadaju«, stvorila je prošle godine televizijsku seriju »Dok u nama živo srce bije«, za koju je Društvo dramskih umjetnika Hrvatskoj televiziji nedavno dodijelilo Povelju, kao svojevrsno priznanje doprinosu u ratu.

Međutim, kako to nije bilo svjedočenje samo o drugima nego i o sebi, nakon odgledanih deset epizoda serije, odnosno postaja, kako ih glumica zove, australski je kritičar ocijenio da je njen »rodoljublje čisto kao biser« a »duša prava hrvatska«.

»Susret s pjesmom Ivana Tolja 'Anima Croatorum' (Duša Hrvata) snažno me inspirirao. Ta me pjesma začarala i krenula sam od nje, sve se u to slilo i dobilo svoju dramaturgiju« — objasnila je glumica Marija Sekelez nastajanje njenog istoimenog projekta, upriličenog za Dan državnosti u Domu Hrvatske vojske, posljednjeg kojeg joj je televizija uživo prenosiла, a tko zna kojeg po redu u njoj fronti, kojom istodobno vraća sjaj hrvatskoj prošlosti i daje sjaj hrvatskome životu; a to je učinila i autorskom televizijskom emisijom za prošlogodišnji Božić »Mir, ljubav, blagoslov«, emitiranom iz Domu Hrvatske vojske, kao i prije mjesec-dva u Kutini, kada se tamo proslavlja Dan općine.

Da bi posvjedočila kakav je narod koji napadaju, glumica Marija Sekelez pokrenula je i oblikovala jedan od najširih pravaca u našoj duhovnoj fronti otpora

Marija Sekelez: »Za mene je kompliment što sam ponovno pozvana da radim Božić za Hrvatsku vojsku. Priredbu sam zamislila kao sedamdesetpetminutnu reviju najljepših božićnih pjesama i stihova, kao veliku božićnu svečanost, koja će korespondirati i prožimati se s našim lanjskim Božićem, proživljenim u podrumima, i s našim aktualnim trenutkom. Scena će biti izuzetna, nastupit će više od 200 najistaknutijih pjevača ozbiljne i zabavne glazbe, glumaca, nekoliko narodnih ansambala, mnogo, mnogo djece, i naravno, Orkestar Hrvatske vojske u glavnoj ulozi.«

Za predstojeće blagdane, Badnjak i Božić, pripremila je, dakako u hrvatskome okružju, dvije televizijske emisije (»Sretan Božić«, »Svim na zemlji mir, veselje«) i božićnu priredbu za hrvatske vojнике, koja će se održati u Domu Hrvatske vojske. Na prostu, jednim svojim projektom otvara vrata narednome.

»To u meni bljesne — pojasnjava glumica. — Kad dobijem ponudu, onda, što kažem, otvorim oči i gledam, otvorim uši i slušam. Nekako, sve vibracije stižu do mene. Recimo, kad sam dobila ponudu da uradim emisiju za ovogodišnji Božić, znala sam da će učiti. Ali, u meduvremenu, kao s neba, slučajno ili neslučajno, srela sam fra Šimuna Situ Čorića, izuzetno darovitog pjesnika i glazbenika, svjetskog intelektualca, našeg misionara u Švicarskoj, dakle, tako neobičnog svećenika, i odlučila da njegovi tekstovi i glazba budu podloga moje emisije Sretan Božić, u kojoj će, uz mnogobrojne sudionike, i on nastupiti. No, budući da nikada nisam imala problema s maštom, i da mi, zapravo, jedna slika rada drugu, odnosno da jedna iz druge izvire, prisjetila sam se i nekih naših tradicionalnih pjesama, na neki način moderniziranih, i utkala ih u emisiju 'Svim na zemlji mir, veselje'. Naravno, ništa ne dolazi na brzinu. Vjerojatno su sve te slike i iskustva u meni pohranjeni a reagiraju na vanjske provokacije. Uz to, imam izvanredne suradnike koji prate moje impulse, koji me slijede, koji vole raditi posao kojim se bave, koji ih veseli, kao što i mene veseli moj, i zato je sve jedna čarolija, jedna bučna i produktivna, topla i uspješna radionica. ■

Andelka Mustapić

Austrijski veleposlanik u Zagrebu gospodin Andreas Berlakovich »doma« govori hrvatski. Zagrepčani ga prigrili kao svoji svoga

piše: Vlado Burić

»Nama gradičanskim Hrvatima Beč je glavni grad, a Zagreb prijestolnica.«

Tako govori austrijski veleposlanik u Zagrebu, gospodin Andreas Berlakovich.

Dragu svoju Austriju zastupa u svojoj dragoj Hrvatskoj.

Hrvati su sretni što napokon i najzad

Snimio Davor Višnjić

Ugledni diplomat i dobar čovjek g. Andreas Berlakovich

Slikar Andreas Berlakovich izlagao je po Slavoniji i po Dalmaciji, izlagao je u Senju, izlagao je u Zagrebu, u prelijepu predvorju »Lisinskog« koje tada bijaše ljepše nego ikad. Dakako, kolezionari i kritičari načuliše uši, ali nećemo sada o slikama i slikaru, nego više o veleposlaniku, još više o pametnu i dobру čovjeku.

PRIRODNI PRISNI PRIJATELJ

imaju domovinu, a gradičanski Hrvati imaju dvije. Obje. Pa su dvostruki domoljubi.

Kud će suza neg' na oko, kud će gradičanski diplomat, nego podno gore zagačke. Ovako se zbilo:

»Moje prvo mjesto kao mlađog diplomata bijaše Rim, a kako je moja žena Austrijanka, u gradu na sedam brežuljaka naša su djeca učila njemački, talijanski i francuski. Tada me bio posjetio otac i rekao:

»Zar ćeš nas ti poslije 400 godina iznevjeriti? Zar se u tvojoj obitelji neće govoriti hrvatski?«

Te njegove riječi bile su povod da austrijsko ministarstvo vanjskih poslova zamolim neka me pošalje u Zagreb. Danas se u mojoj obitelji govori hrvatski. Djeca bolje od mene. Ja sam zadržao ono moje ča iz Gradišća, neka svatko osjeti da sam Gradičanin.«

Govorio je o tome u »Lisinskom«, ter izazvao pljesak veći nego nekad Pogorelić, slušali smo ga i na radiju, dakako hrvatskom, valjda deset ili pedeset puta gledali na Hrvatskoj televiziji, poznat je i popularan gotovo kao Đimi Stanić.

Hrvatski govori tečno i točno, skoro bez naglaska. Kakav već jesam, samo bih pripomenuo da gospodin poklisar (a ne ambasador) nije Gradičanin, jer Gradičanin je čovjek iz Gradišće, a čovjek iz Gradišća je Gradičanac, žena je Gradičanica. No, to su sitne nijanse, savsim male uoko bi stale, i bez brige, ne razlikuju ih ni mnogi novinari.

Austrijanac kao Austrijanac i Hrvat kao Hrvat, gospodin Berlakovich ne krije osjećaje ni beskrajnu tugu nad ovim što nam se dogada, niti se stidi suza:

»Plakao sam, iskreno ču vam reći, plakao sam više puta. Najprije kad sam čuo za razaranje Dubrovnika, potom sam plakao kad sam dobio jednu mapu Dubrovnika s oznakama gdje su sve pale granate i što su razorile, plakao sam kad sam nedavno posjetio Dubrovnik. Jako volim ovaj grad, kao valjda svatko tko ga je ikad posjetio, a kao slikar doživljavam ga uvijek istinskim biserom.«

U požeškom muzeju, jednom od najstarijih u Slavoniji, 4. prosinca 1992. svečano je otvorena izložba slike g. Andreasa Berlakovicha, ambasadora Republike Austrije u Republici Hrvatskoj. Izložbu je prigodnim riječima otvorio g. Stipe Mesić, predsjednik Sabora Republike Hrvatske, u nazočnosti g. Jadranka Crnića, predsjednika Ustavnog suda RH, dr. Nikole Filipovića, dopredsjednika Ustavnog suda RH, g. Zdravka Bartovčaka, suca Ustavnog suda RH, g. Ivice Crnića, ministra pravosuda i uprave, te brojnih uglednih gostiju iz Požege. O slikarstvu g. A. Berlakovicha govorio je likovni kritičar g. Ivan Ružić, a na njegov životni put podsjetio je sve prisutne g. J. Crnić.

Velim, Zagrepčanci i poneki Zagrepčanin »od šuba« su ga prigrili kao svoji svoga i kao malo kojeg stranog poklisa, ikojeg ili nikog: možda jedino kao negda austrijskog konzula i doajena konzularnog zbora u Zagrebu gospodina Denglera, samo što se tada nije smjelo simpatizirati Austrijance – Srbima se ne bi svidjelo, oni Austrijance drže prirodni neprijateljima, jer su prirodni prisni prijatelji Hrvata, mislim, odavno. Naši đedovi bijahu Mozartovi sunarodnjaci.

I sada Austrija i Austrijanci pomažu Hrvatskoj više nego itko. Prvi su stali na stranu Hrvatske, ministar Mock prije svih u svijetu, a sada doslovce svakodnevno iz Austrije u Hrvatsku stižu kamioni s lijekovima i onim što je od potrebe, ter s hrpmama deviza. Uz ostalo, kompletno će obnoviti totalno uništeno Slano u Dalmaciji i slavonski Nuštar.

Veleposlanik Berlakovich je ponosan na austrijski narod, koji nam pomaže, veli, s velikom ljubavlju:

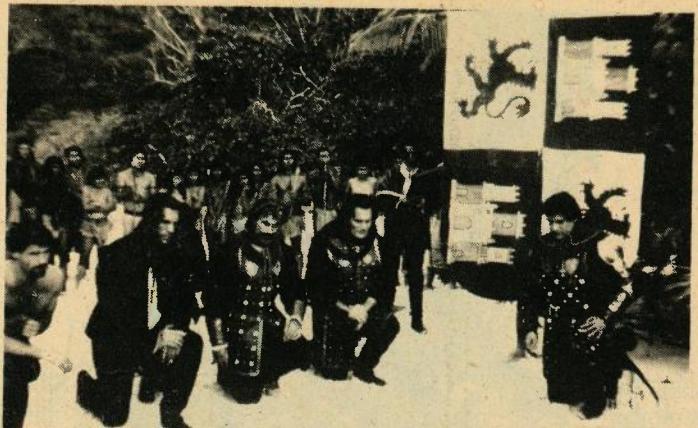
»Sjećam se kad su Madari 1957. u velikom broju bježali u Austriju, te Slovaci i Česi 1968. godine Gospodnje, Austrijanci su im jako puno izlazili ususret, ali nikad nisu toliko pomagali jednoj zemlji koliko Hrvatskoj danas«, ponosno govoriti naš dragi prijatelj Austrijanac i Hrvat, a kao Gradičanac u razgovorima s vinarima neće propustiti ovaj štiklec:

»Onako kako Muslimani hrle u Meku, tako svaki gradičanski Hrvat barem jednom u životu mora posjetiti Zagreb.«

Dobro došli!

Columbov životopis nudi dovoljno materijala ne samo za prvorazredan pustolovni film, nego i za kompleksnu dramu o vječnoj borbi izuzetnih ljudi, vizionara, s ignorancijom osrednjih. No tvorcima »Otkrića« pošlo je za rukom napraviti tek mlak i beskrven film.

Piše: Marina Dimić

CHRISTOPHER COLUMBO-OTKRIĆE

Hollywoodski poslovni duh je zakazao! U godini kada se slavi petsto obljetnica otkrića Amerike, Hollywood je uspio proizvesti samo dva prigodničarska filma o velikom Columbovu pohvatu. Umjetnički ambicioznu varijantu, »1492.«, s Gerardom Depardieuom u glavnoj ulogzi, snimio je hvaljeni Ridley Scott (»Osmi putnik«, »Istrebljivač«), dok su se producenti Alexander i Ilya Salkind i redatelj John Glen pokušali doći do najširoj publici napravivši pustolovnu verziju »Christopher Columbo – Otkriće«. I upravo je ova druga, manje zahtjevna i manje zapažena verzija prva došpela u naša kina.

Scenaristi »Otkrića« Mario Puzo (»Kum«, »Superman«) i John Briley (»Gandhi«), obojica »oskarovci« i profesionalci zavidne reputacije, nisu u prići o Columbu uspjeli ponuditi ništa drugo osim opće poznatih činjenica. Columbo (George Corraface), iskusni i cijenjeni moreplavac, pokušava od kralja Ferdinandu (Tom Selleck) i kraljice Isabelle (Rachel Ward) izmamiti potporu za plovidbu do Indije, posve novim putem. Međutim, španjolski je dvor zaukljen ratom protiv Maura i nje-

gov brod punih šest godina osaje privezan u luci Huelva. Štoviše, Columbo je prisiljen braniti svoje »heretične« ideje o postojanju dva svjetova pred ozloglašenim inkvizitorom Torquemadom (Marlon Brando). Napisljetu ipak uspijeva dobiti kraljev blagoslov, odlazi na put, otkriva »Indiju«, uništava kulturu plemena koja tamozatiče i s opljačkanim zlatom slavodobitno se vraća u Španjolsku.

Columbov životopis zaista nudi dovoljno materijala, ne samo za prvorazredan pustolovni film, nego i za kompleksnu dramu o vječnoj borbi izuzetnih ljudi, vizionara, s ignorancijom osrednjih. Tvorcima »Otkrića« usprkos tomu pošlo je za rukom napraviti mlak i beskrven film, lišen bilo kakvog emocionalnog i dramatskog nabroja, film u kojem se ne može osjetiti ni zrnce istinske zanesenosti kakvom je morao zračiti Columbo veliki pohvat. »Otkriće« bi se teško moglo nazvati pustolovnim filmom, iako se Columbo u nekim trenucima ponaša poput Jamesa Bonda na tajnom zadatku. To i nije toliko čudno jer je redatelj »Otkrića«, John Glen, režirao i pet posljednjih filmova o tajnom agentu 007. No, upravo zbog toga od njega se moglo očekivati ba-

rem malo više zanatske vještine u režiranju potencijalno uzbudljivih scena. Producenti, otac i sin Salkind (»Superman«, »Tri mušketira«, »Četiri mušketira«), vjerovali su, ipak, da je njihov najjači adut ostvarjeni, otežali, ali još uvjek nevjerojatno karizmatični Marlon Brando, što se pokazalo točnim – Brandoovo ime bilo je najbolja reklama za film. On je, međutim, priznao da sada prihvata uloge samo kad mu je potreban novac, a Salkindovi, što se toga tiče, nikada nisu škrtarili – treba se samo prisjetiti da je Brando za nekolikominutni nastup u »Supermanu« (1978) dobio, tada nevjerojatnih, tri milijuna dolara. U »Otkriću« je debitirao ali ne i naročito zablistao George Corraface, ostavši uglavnom u sjeni svojih poznatijih glumačkih partnera. Ipak, neki mu (navodno i Brando) proriču zvezdano karijeru.

»Christopher Columbo – Otkriće« bezlična je ekranizacija jednog poglavљa osnovnoškolskog udžbenika povijesti. Oni koji ne vole dva puta slušati istu priču trebali bi se strpiti i pričekati osobniju i inventivniju interpretaciju tog razdoblja povijesti – Scottov film »1492.«.

Psihološka pomoć

Odnedavno je produženo radno vrijeme telefona za psihološku pomoć Hrvatskog psihološkog društva, čijeg je rada suorganizator i MORH (Uprava za IPD – Odjel za vojnu psihologiju).

Svi vi, koji ste u odori Hrvatske vojske, ili vi, kojima su drage osobe u HV a želite nešto pitati ili porazgovarati sa stručnim osobama, čuti njihov savjet i osjetiti podršku, nazovite na telefonski broj:

041/414-811 od 10 do 02 svakim radnim danom.

Telefon za psihološku pomoć otvoren je, naravno, i za sve one koji imaju pitanja drukčije vrste.

BON JOVI – IDEALAN DAR

Američka mega-skupina »Bon Jovi« ponovno je među nama i u izvrsnoj je formi. Njezin novi album »Keep The Faith«, koncipiran je kao zbirka od 13 brzih i laganih hitova, s vidljivim naznakama eksperimenta

Piše: Neven Kepeski

Bilo je dosta naglašanja o sudbinu američke mega-skupine »Bon Jovi«. Nakon albuma »New Jersey« iz 1988., koji je prodan u nebrojenim milijunima primjeraka i koji je skupinu ustoličio među najpopularnije na svijetu, dečki su se odlučili malo odmoriti. No, malo-pomalo, kako to već biva, do nas su stizale vijesti o mogućem raspadu skupine uvjetovanom lošim međuljudskim odnosima u različitim koncepcijama budućeg glazbenog razvoja. Te su vještiglasine dodatno doble na težini kada je Jon Bon Jovi, pjevač i zaštitni znak skupine, prije dvije i pol godine objavio svoj samostalni album i njime pokazao da bez većih problema može – sam. Tada se doista činilo da su »Bon Jovi« postali dio pop-povijesti.

No, danas, kada je pred nama njihov najnoviji album »Keep The Faith«, koji iz trgovina nestaje brzinom svjetlosti, nije nelogično pomisliti kako su crne glasine mogle biti dijelom lucidne promidžbe njihove diskografske kuće i želje da se medijska pozornost zadrži na skupini dok ona mrije. Takav »štos« nije posebna novina u pop-industriji, no još ujek, očito, »pali«. Bilo kako bilo, »Bon Jovi« su ponovno među nama i u izvrsnoj su formi! Njihova glazbena formula, temeljena na vještrom spajjanju temeljnih obrazaca heavy metal-a (žestoki gitarски riffovi, urnebesna sola) i popa (lako pamtljive melodije, himnični refreni), što im je priskrbila milijune obožavatelja širom svijeta, na novom je albumu ponešao proširena glazbenim matricama koje su postale moderne u doba njihove odsutnosti sa scene.

Jon Bon Jovi je unekoliko promjenio tehniku pjevanja. Tipizirano visoko heavy-vikanje sada je obogaćeno znatnim emocionalnim nabojem, ali istodobno i znat-

ZABILJEŽILI SMO...

● Blagdan Svetog Nikole obilježen je diljem domovine. Ovog je puta država, kao i brojna poduzeća, organizirala niz akcija kako ne bi bili zaboravljeni branitelji i ranjenici domovinskog rata, djeca poginulih i ranjenih boraca i svi oni koji su na neki način pridonijeli obrani zemlje.

Tako je u dvorani Doma Hrvatske vojske »Zvonimir« održana priredba i podijeljeni su skromni darovi djeci poginulih pripadnika postrojbi HV pri Operativnoj zoni Zagreb, 1A brigade, postrojbi koje su neposredno pri Ministarstvu obrane i Glavnom stožeru Hrvat-

nijom razgovjetnošću, pa bi se moglo reći da Jon sada pjeva vrlo slično Bonou iz »U2«. Utjecaji »U2-a« prilično su očiti i u drugim dijelovima nove zvučne slike »Bon Jovi«, baš kao i uporaba poskakujucih, rastrgnutih ritmova koje danas ponajčešće koriste dance-izvođači. Sve to nimalo ne znači popuštanje skupine pred mekšim, da ne kažemo sladim oblicima popa. Dapače, poprilične količine agresivnosti i žestine žanrovski su i zaštitni znak skupine, i tu jednostavno nije moglo biti prevelikih odstupanja. Moglo bi se samo ustvrditi da je poznata bonjovićevska zvučna slika ostvarena nekoliko dručljijim, modernijim sredstvima. Uostalom, tu je još uvijek mnoštvo gromoglasnih i izuzetno brzih sola Richia Sambore, koji se i ovoga puta potvrdio kao jedan od vodećih svjetskih heavy-gitarista.

Album inače sadrži 13 pjesama, koncipiran je tradicionalno, kao zbirka brzih i laganih hitova. Naslovna pjesma već juri prema vrhovima svih svjetskih top-lista, a čini se da ni na ostale nećemo dugo čekati. Sve u svemu, »Bon Jovi« su napravili uzbudljiv album koji će se dosta slušati. Na svu sreću, dečki nisu podlegli tzv. logici inercije i naprsto sklepali album po davno potvrđenim obrazcima, nisu klonirali svoj prethodni projekt, što bi unaprijed jamčilo dobru prodaju, već su se odlučili na — za skupinu svoga statusa — hrabriji, neizvjesniji, ali stvaralački znatno poticajniji korak. Na suzdržane, ali ipak vidljive eksperimente. »Keep The Faith« zbog toga neće razočarati stare obozavatelje, ali neće ostaviti ravnodušnima ni one koji za »Bon Jovi« nisu nikada čuli. U tom kontekstu »Keep The Faith« se upravo nameće kao idealan božićni i novogodišnji dar. Ugodni blagdan!

Neven Valent-Hribar

Ranjenici domovinskog rata bili su uspješni na natjecanju

● U galeriji »Zvonimir« u petak 4. prosinca '92. otvorena je izložba fotografija »Hercegovina u ratu«, svjedočanstvo o ratnim razaranjima u Hercegovini. Fotografije, čiji su autori Boris Čavar, novinar-amater, i Ivo Lučić, novinar HINE, prikazuju posljedice ratnih razaranja na tom području. Posebice su dojmljive slike hrvatskog sela Ravna i Mostara. Ravno je prvo napadnuto u Bosni i Hercegovini. Ratište u Ravnom bilo je doista najzatvorenije od svih u Hercegovini, pa sudbina tog sela, ljudska sudbina, rječito govor o razaranju svega prirodnog od strane četnika. I kako reče brigadir Ivan Tolj, koji je otvorio izložbu, u Hercegovini je izvršen kulturnocid i etnocid, ali hrvatska duša na tim prostorima opstaje, i nakon rata otvorit će se i izložba »Hercegovina u miru«.

Snimio Alojz Borić

Za djecu je Sv. Nikola imao i dar i zagrljav

ske vojske, Hrvatskog ratnog zrakoplovstva te 204. vukovarske brigade.

Na priredbi su ih zabavljali Bucka, Darko i Ivica, poznati voditelji »Malavizije« i dječji ljubimci i, naravno, Sveti Nikola, koji im je darovao paketiće »Kraša« i »Etid«.

Svojom naznacu događaj su uveličali general bojnik Josip Lukić, glavni inspektor Hrvatske vojske, te general zbora Antun Tus, glavni vojni savjetnik predsjednika Republike.

● U Novoj bolnici Zagreb, bivšoj vojnoj bolnici, održano je natjecanje pod nazivom »Admiral cup«, čiji su sudionici bili ranjenici domovinskog rata. To je već peto natjecanje koje sponsoriraju različita poduzeća, a ovaj put sponsor je bilo poduzeće »Novomatic - Alpha«, koje je najboljima u tri discipline (stolnom tenisu, pikadu i kuglanju na visecoj kuglani) uručilo prigodne darove.

Tomislav Lacković

U Galeriji »Zvonimir« Doma Hrvatske vojske predstavljeno je izložbom fotografija potresno svjedočenje o razaranjima u Hercegovini

PAVAO RITTER VITEZOVIĆ – DOBROVOLJAC U PUKOVNIJI

SIN IZ USKOČKOG GNIJEZDA

Vjerovao je da je rođen za velike stvari, ali slabe sreće, i da će njegova djela o tužnim i slavnim zbivanjima u domovini Hrvatskoj ostati za vječna vremena

Piše: Josip Grbelja

Malo je tako napornih i burnih sudsibina kao što je bila sudsibina hrvatskog ratnika, povjesničara i pjesnika Pavla Rittera Vitezovića, kojeg je majka Doroteja Lučkinić, supruga plemića i ratnika Antuna Rittera, donijela na svijet u Senju u nedjelju 7. siječnja prestupne 1652. godine, dan iza Tri kralja. Bilo je to iste godine kad je u Beču tiskana prva sustavna povjesnica hrvatskoga kraljevstva od zagrebačkoga kanonika i baruna Jurja Ratkaja (»Memoria regum et banorum regnorum Dalmatiae, Croatiae et Slavoniae«), a koji je ispustio dušu osamljen i siromašan u Beču u petak 20. siječnja 1713. u grčevitoj borbi kod carско-kraljevske kancelarije za prava rođnog Senja.

Kad je riječ o teretu što se svalio na Ritterova pleća, treba navesti da je on imao nesretno i dramatično djetinjstvo, ratničku mladost (provedenu u borbenama za oslobođenje Lendave, Sigeta i drugih mjesta od Turaka), odgovorne poklisarske i kulturne uloge u zreloj životnoj dobi na relaciji Senj-Zagreb-Pozun-Beč-Kranjska, te da je u starosti bio ostavljen u tudini, napušten od prijatelja kojima je pomagao i u čiju je slavu ispjene

vao stotine poslanica. S tim u svezi bili su: borba za Hrvatsku i njene granice, za hrvatsku povijest, jezik i pjesništvo, za stjecanje prijatelja u cijeloj Austro-Ugarskoj, osobito u dvorskim kancelarijama i na plemičkim posjedima, koji bi mogli pomoći Hrvatskoj, borba za prvu zagrebačku tiskaru, za istinu o sigetskoj bici i junačkoj pogibiji bana Nikole Zrinskog, za obitelj i štošta drugo.

»Sudbina mi prevari mater«

O dramatičnom Ritterovu djetinjstvu doznajemo iz njegove elegije (tužaljke) koju je ispjевao kad je već bio prevalio tridesetu godinu, a u kojoj pjeva da i on podržava običaj slavljenja i čestitanja rođendana (»Lijep je običaj dašto, od žica ništa nam draže«), ali da bi on, ako mu Sreća ne bude povoljnija nego u tih tridesetak godina, želio da mu sutradan bude — pogrebni dan. Kao razloge za takvu sumornost naveo je »neugodan vijek« (17. stoljeće), sudbinu koja mu je prevarila majku (ona je od dana sinovljeva rođenja rođenja veliku nadu polagala u sina, a on je u trideset i nekoj godini priznao da »Cvjet taj prevari tebe

Doroteju, draga o majko«, tvrdeći da mu je često Sunčev dan — nedjelja — osvanuo mrk i da se teško nadati dobru »pod teškim bremenom zala«), trpnju koju je morao podnositi, jade zbog hrvatskog jezika na kojem je pisao (jer su u modi bili njemački, mađarski i talijanski), i drugo.

U toj tužaljci, ipak, zaželio je da mu zvijezde, kao mladom pjesniku, donesu sreću (»Nek vidi, da mu se zla okreće na sreću kob«), da mu Muze i vile dolinkinje (Naupleja) sapletu lovoroj vijenac, a božica Junona i ostale boginje neka mu dadu zlata i utvrde ga u kreposti, časti i slavi. Kad je navršio pedeset i prvu godinu, probugario je u djelu »Dva stoljeća plaćne Hrvatske« (»Plorantis Croatiae saecula duo«) godine 1652. još ljuče, žešće, tvrdeći da ga je Senj rođio sposobna za velike stvari, ali slabe sreće, da je upoznao svoju nezahvalnu domaju, nestalne prijatelje i isprazne nade (»Jer će živjet u vijeku, u kôm će se hrvatska krep post smânjati, te će svatko za svoje stariati dobro, za opće nitko, a ôn će o stvarima časnima više nego u korisnim mislit«).

Tada (1703) je, međutim, zapisao i da će njegova djela o tužnim i slavnim zbijanjima u domovini Hrvatskoj ostati za vječna vremena (»perpetuis mandabit forsitan actis«).

Slika o junaku

U jednome od tih djela (»Kronici«) naveo je P. Ritter što je kao jedanaestogodišnji dječak doživio u Senju: »1663, 16. dan listopada. Zrinski Petar, glavar senjski, s malum vojskum razbi Ali-pašu Čenjigijića na Jurjevi stenah pri Gacki, koj paša bil je nakani Brlog opaliti i druga zla počiniti. U tom razboju mnogo vridnih viteških Turak poginu. Upade u sužanstvo Baxi-beg, pašin brat, vrli starač, aga janjičarski, i već ostalih dobrogla glasa i viteškoga spomena Turak«.

Grof Petar Zrinski 1658. postao je velikim kapetanom Senja i senjske (primorske) krajine i stvarno je 16. listopada

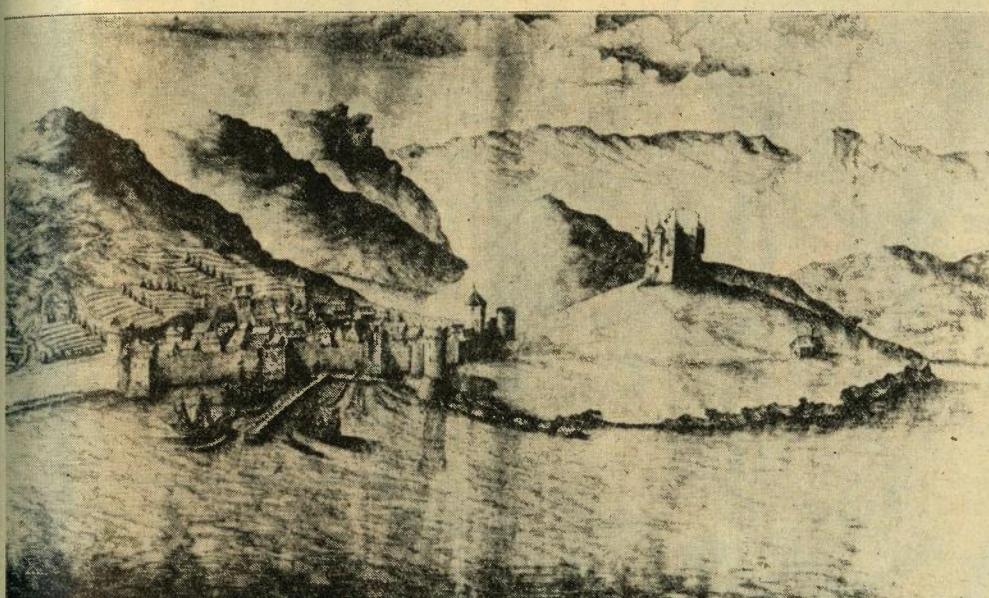
1663. kod Jurjevih stijena, blizu Otočca (između Vrhovina i Doljana), porazio tursku vojsku, te se u mlađom Ritteru usjekla slika o nepobjedivom junaku P. Zrinskom, kasnijemu hrvatskom banu i pjesniku.

Budući da su Senj i Senjska krajina u to doba bili u tijesnoj vezi s Kranjskom i Štajerskom, mlađi su Senjani, željni znanja, pohađali isusovačku školu u Ljubljani ili sveučilište u Gracu, a Vitezović se odlučio za isusovačku gimnaziju u Zagrebu, gdje je završio šesti razred (retoriku) i stekao više mlađih prijatelja.

imao svoj zaseban grad »Najhof« (Neuhof; slovenski »Pred malem mostekom« ili »Mostek«). Upoznao se s plemićima Gušićima, Hrvatima iz Gušić-grada i Brloga, koji su se, zbog turskih provala, morali preseliti u Kranjsku, zatim s povjesničarom i barunom Ivanom Weikhardom Valvasorom, s kojim je postao velik prijatelj, pa s Ivanom Weikhardom Auerspergom, najuglednijim i najmoćnijim kranjskim velikašem, s Ivanom Karlošom Portnerom, kasnijim potkapetanom u Senju, s kojim se također blisko sprijateljio.

dovništvu — gdje bi mogao bezbrižno živjeti i čistom dušom Bogu služiti; vojništву — da pode stopama svoga oca Antuna i predaka; znanostima — kojima bi se mogao proslaviti; ženidbi — kad bi se namjerio na lijepu djevojku kojoj bi bio vjeran do smrti. Odlučio se, međutim, za putovanje u Zagreb.

Bilo je to zimi, u prosincu 1676, kad je barunu Mordaxu, u novoj poslanici, otkrio da će u Zagreb putovati ploveći niz Savu, jer je put po kopnu duži. Odmah zatim napisao je i Valvasoru kako je putovao i stigao u Zagreb. Kaže da je rano

Grad Senj u 17. stoljeću

(Iz rukopisa M. Stiera u dvorskoj knjižnici u Beču, 1660. god.)

Obilazio zemlje i kraljevstva

Ne zna se zašto P. Ritter, iako mu je bilo tek devetnaest godina, nije nastavio školovanje na jednom od tri tečaja isusovačke akademije u Zagrebu, jer je 1670., u vrijeme urote Petra Zrinskog i Krste Franje Frankopana, prekinuo nauke i, takoreći, »izgubio« se tri-četiri godine. Tek je u svojoj autobiografiji od 29. lipnja 1687., koju je u Beču sastavio za biskupa Karla Lichtensteina, priznao da je nakon svršene retorike (šestog razreda) obilazio i razgledavao neke zemlje i kraljevstva u susjedstvu njegove domovine Hrvatske, među kojima je spomenuo i Rim. Svuda se, kaže, nastojao upoznati sa slavnim muževima i učiti časna umijeća, jer da mu »plandovanje nije nikada duši ugadalio«.

Među tim slavnim muževima spominje više kranjskih velikaša. Svraćao je barunu Wolfgangu Adamu Mordaxu, prijatelju njegova oca Antuna i pocrćemu, koji je kod Novoga Mesta ili Rudolfova (Neostadiuma), na jugu rijeke Krke

Boraveći kratko kod njih, Vitezović je učio jahanje, vještini baratanja oružjem, bakrorezbarsko umijeće, dvorezbarstvo, mjerjenje i drugo; čitao je knjige u bogatim bibliotekama, usavršavao se u svemu. Budući da je u to vrijeme, najviše boraveći kod Valsvasora u Wagensbergu (na jugu Save i varoši Litije), uglavnom pisao pjesme na hrvatskom jeziku, na što je bio potaknuti djelom grofa Petra Zrinskog »Adrinaskoga mora sirena«, objavljen u Mlecima 1660., odjednom je, valjda na molbu kranjskih prijatelja da pjeva i na njemačkom jeziku, počeo sastavljati pjesme na latinskom jeziku, smatrajući da mu je njemački, kao sinu iz uskočkog gniezda, ipak tudi jezik.

Savom do Zagreba

U to vrijeme Vitezović je u poslanici barunu Mordaxu otkrio da će se posvetiti jednom od četiri sljedeća »zvanja«: re-

ujutro ostavio grad Wagensberg i odjedio do Litije, gdje je tek oko petnaest sati, nakon ručka, prešao na ladu (splav), na kojoj je bilo više putnika. U mrkloj noći, svi prozebli, stigli su u Radeče, večerali u gostionici i pošli na spavanje. Vitezović je jedini dobio zaseban krevet. Ostali, koji su polegli kojekako, kad se gospodar udaljio, došli su u krevet također pridošle gospode. Sutradan su putovali još napornije, zbog ljute zime tako da su doprli samo do Brežaca, gdje su svi našli bolju večeru i krevete. Tek treći dan, nakon mise i dobra ručka, pošli su opet na ladu i doplovili do broda u Susjedu, gdje su izašli na kopno i još prije zalaza sunca stigli u Zagreb.

Tu Vitezović nije dobio ono što je tražio — da uz novčanu pomoć ujaka, župika Jakova Lukinića u Granešini nastavi studiranje, pa se vratio u »Najhof« da s barunom Mordaxom proveđe božićne blagdane.

U sljedećem broju: POSLANICE ZA HRVATSKU

KRIŽALJKA

AUTOR: BORIS NAZANSKY	LEKSIKO- GRAFSKO IZDANJE O SEDMOJ UM- JETNOSTI	TALIJAN. FILMSKI REDATELJ	BOLJA GOSTI- ONICA	INDIJAN- SKO PLE- ME PRE- RIJSKIH SIOUXA	LIĐUSKI KNEZ, SIN PSAME- TIHOB	NATRU	AUSTRIA	MJESTO KOD ZENICE (NEDRAGA)	PUKA RIjec ZA VRATA	VRSTA ŠLIVE (KOJA SE KALA)	SOL MOK- RACNE KISELINE	LIRSKI PJESENICK	GLUMAC SAGNER	STARIA AMERIČKA GLUMICA BARRY- MORE	MAGAREĆI GLAS, NUAK(ANJE)
SUVERENI HRVATSKI SLIKAR															
OPERNA PIJEVACICA COTRUBAS								MATE- MATIČAR GALOIS							
CRINOPERA BARSKA PTICA SLIČNA ŽDRALU						KOS KOJI JДЕ BOBI- CE IMELE							"HRVATSKA VOJSKA" STARJI CLAN ZAJEDNICE		
OPREMITI SE MOTOR- NIM VO- ZILIMA						DRUGI, OSTALI									ONAJ KOJI JE ODABRAN, IZABRANIK
KRATKA REKLAMNA EMISIJA					TEKUĆA TVAR KOJA SE NANOSI KISTOM							GORNJI DIO LICA			
IZRADE- VINE OD PEĆENE GLINE					MALTA							"LITRA"			
ATUA ILI ATIFA ODMILA				SREDNJO- VJEKOVNA KEMUSKA "ZNANOST"					GLUMAC BATES (ILI LADD)						
NIJEMACKA OPERNA DIVA SACK												GLUMICA HAYWORTH			
NIKAL			"LOVAC" (U ŠAHU) PRIPRAVA, PREPA- RACIJA									NEK. "OML- RADNA BRIGADA"			
UGLJIK		REDATELJ KRELJA	"DRUGO STANJE", TRUDNOĆA									ELEKTRIKA			
OMILJENA ZABAVA (MNOŽ.)												ZABLUDA, ZABUNA; POGREŠKA (LAT.)			
ŽUĆKASTO- BIJELA BOJA												LUKSEM- BURG		GALI	
STANOV- NICI LAPONIJE, LAPONCI (KRAĆE)													TELEVIZU- SKI PRI- JEMNICI		
POKAZNA ZAMJENICA				PREDANJE O BOŽAN- STVIMA, LEGENDA (MNOŽ.)	RASTAVNI VEZNIK	DUBROVNIK	OSTAVA, ZALOG, ZAVJET					"RECORD"			"PUSTIN- SKA LADA", DEVА
FARA- ONSKI SPOMENIK U STAROM EGIPTU								OGLASAVA- NJE VJE- RENKA U CRKVI				PROVOD RAZONODA (MNOŽ.)			
VILON- ČELIST MAJARON			JARKA RASVJETA					RUEKA NA PELO- PONEZU						KALIJ	
TIGATI- DODI- RIVATI			NOGO- METAS, GORAN											KOZJA MLA- DUNCAD	
PISAC SVEVO ILI PISAC CALVINO								ARAPSKI IZRAS U DRUGOM JEZIKU							
OPADANJE, SLAB- LIJENJE, PRESTA- JANJE								GLUMICA SOVAGOVIĆ -DESPOV							
PRIZEM- LJITIZRA- KOPLOV								ARGON							
									RADNO ODJELO MEHA- NICARA						
									"ISTOK"						
										GLAZBENI KOMAD ZA VJEŽ- BANJE					

Husarski
konjanik

BOŽIĆNI SAN

*Eno ih vidim:
Tomislava, Petra Krešimira,
Zvonimira, tri kralja hrvatska
sa tropletom od zlata, s tamjanom
i smirnom.*

*Tamo u kutu kleći Katarina
držeći u rukama misnicu
risnicu svoje muke, posljednja
kraljica Bosne.*

*Dijete širi ruke i miluje bore
na licima kraljeva. Marija
uspavljuje Sina. Josip osluškuje
iz mukle daljine topote kopita,
strojne korake što se odbijaju
o zidove mraka.*

*Narod nečujno korača svim tim
putima do Kolijevke i slame.*

*Noć je. Tomislav tješi Mariju.
Zvonimir se zaklinje ljubeći
ručice Čeda. Krešimir šuti
i gleda u zube mraka. Katarina
se saginje i s Marijom pokriva
Dijete plaštom bijelim od čistote.*

*Nema vremena: strojni koraci
kao znaci odzvanjaju brdom Muke.*

*Noć je. Andeli ipak pjevaju.
Marija, Josip i kraljevi.
Narod šapuće po svim putima:
nema vremena pod brdom Muke.*

*A Isus se smiješi i plaeće i
širi Ruke.*

prosinac, 1987.

IVAN TOLJ

**ČESTIT BOŽIĆ
ISRETNO NOVO LJETO
SVIM HRVATSKIM VOJNICIMA**
UREDNIŠTVO HRVATSKOG VOJNIKA